

LLIBRE D'ESTIL

(Apunts d'estil a ús de VilaWeb)

Edicions de 1984
Barcelona

Llibre d'estil
(*Apunts d'estil a ús de VilaWeb*)

Copyright © Partal Maresma & Associats, S. L., 2020
Tots els drets reservats

Primera edició: octubre del 2020

Disseny de la coberta: Tere Guix

Copyright © d'aquesta edició: Edicions de 1984, s. l.
Trafalgar, 10, 2n 2a – 08010 Barcelona
Correu: 1984@edicions1984.cat
www.edicions1984.cat

Imprès a Romanyà-Valls

ISBN: 978-84-16987-74-0
DIPÒSIT LEGAL: B. 14.208-2020

Tots els drets reservats. Prohibida tota forma de còpia
i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públics.

INTRODUCCIÓ

De llibres d'estil, n'hi ha de menes i de propòsits diferents, segons les necessitats de les instàncies a què s'adrecen o que els proposen i sancionen. N'és una, la dels llibres d'estil periodístics, diferents, així mateix, segons mitjans i medis.

De llibres d'estil periodístics, n'hi ha que prioritzen les normes de conducta professional que els professionals d'una empresa no poden preterir; l'orientació informativa que han de seguir: de què han d'informar i com; els criteris de denominació sensible que han d'observar; les opcions redaccionals i formals del mitjà... La llengua, el coneixement de la llengua, la suposen.

Però és que, ara i ací, es pot suposar el coneixement de la llengua, oimés que les generacions escolaritzades en català no es distingeixen pas per un domini de la llengua millor que el de les precedents, bo i mancades d'escola catalana? La resposta d'alguns llibres d'estil de la nostra àrea lingüística és de no suposar aquest coneixement, si bé n'hi ha que propugnen amb insistència models de llengua particulars que sovint presenten la interferència, general o local, com una marca de modernitat dels mitjans de comunicació.

Doncs bé, aquestes pàgines volen suposar-lo, aquest coneixement. Seguint l'orientació lingüística general d'en Fabra i les propostes raonades que s'hi inspiren i la continuen, es recalquen en la bona feina feta i no s'estan de remetre-hi i d'assumir plenament el disseny que la sustenta, el de bastir una llengua de referència nacional, no pas regional: apta per a tot el domini lingüístic i aclarida de tota interferència que en mini el sistema.

Consegüentment, i per damunt de tot, aquestes pàgines no

tenen pas la intenció d'abordar el model o la gramàtica de la llengua, sinó d'oferir uns criteris estilístics, redaccionals i terminològics, que compendiiïn la llengua periodística que es gesta a VilaWeb. Això no priva, certament, que alguns aspectes de llengua, avui especialment vulnerables, i vulnerats, o confusos, hi siguin recordats, amb la resolució de seguir i prosseguir el model fabrià sense renúncies ni servilismes.

Aquests apunts, doncs, aspiren a esbossar uns esquemes estilístics generals i coherents, acordats als patrons lingüístics dissenyats per en Fabra; uns esquemes prou còmodes perquè els redactors de VilaWeb s'hi trobin a pler i prou rigorosos perquè no en pateixi la comunicació, una comunicació servida amb una llengua clara, feta d'ordre, de precisió, de concisió i de genuïnitat.

Una llengua clara vol dir una llengua intel·ligible. Doncs bé, la intel·ligibilitat està en l'ordre. Una informació ordenada, amb tots els elements lingüístics que en formen part ben travats i correlacionats, és a dir: sintàcticament ben cenyits, generalment serà clara. Altrament, una redacció desordenada, confusa, no ho serà gairebé mai, tant se val que la sintaxi sigui elemental i el lèxic, ínfim. Ara, l'ordre emana, en primera instància, de l'esperit del redactor: no hi ha manera d'expressar clarament una idea o una percepció confuses. Tan sols una idea clara té possibilitats d'expressar-se diàfanament.

Feta, també, de precisió: exacta en els termes, en les frases i en l'ordenació d'aquestes frases. Un terme ambigu, vague o massa genèric perjudica la precisió i, de retop, la claredat d'un text. I no diguem una frase o un període ambigus. Aquesta precisió, doncs, ha d'ésser necessàriament crítica del desgavell de sinònims en cadena que prodiga el discurs informatiu dels nostres dies, perquè és sovint confusionari i frivolitza no solament la llengua, sinó també, i en particular, la comunicació.

Feta de concisió, que exigeix l'ús dels recursos comunicatius

i expressius estrictament necessaris i que defuig els sobrrers. Allò que es pot dir amb una sola paraula no s'ha de dir amb dues. Allò que es pot dir amb un pronom no s'ha de dir amb un sinònim. I allò que es pot dir amb una frase simple i recta no s'ha de dir amb una de complexa i obliqua, ni amb més d'una, simple o no. La concisió no dispersa i contribueix, en conseqüència, a la claredat; la profusió, no.

I feta de genuïtat, que significa que es prefereixen, sense apocament (sembla mentida que calgui dir-ho), els recursos propis, sintàctics i lèxics. La genuïtat assegura, d'una banda, la claredat, perquè es basa en l'ús d'un fons comú sedimentat i referencial. D'una altra, ja que defuig la promiscuïtat, facilita la univocitat o, si més no, limita l'equívoc. I puix que evita la supeditació de la llengua, no solament en manté el marc de referència que potencia la intercomprensió, ans també ajuda a recuperar-la fins on calgui i convingui, que és tant com dir a perpetuar-la i, al capdavall, a perpetuar-nos. En efecte, si el tret específic de l'home és la llengua, el fet de parlar, allò que ens fa específicament concrets, únics, és la llengua concreta, única, que parlem. Som, en definitiva, la llengua que parlem.

El text present, repetim-ho, vol ésser un simple esbós d'endegament estilístic, tant d'aspectes de forma com de concepte; per això en diem *Apunts d'estil*. De les tres parts en què es divideix, en la primera, *Apunts de presentació*, s'hi exposen les característiques més formals dels texts que es publiquen a VilaWeb: de rudiments de puntuació, d'ús de majúscules i d'escriptura numèrica, al tractament de noms propis i gentilicis. En la segona, *Apunts de llengua*, s'hi recorden qüestions idiomàtiques primordials, sobretot d'ordre sintàctic, que tentinegen o pericliten sota l'allau de l'espanyol i també, cada dia més, per les escomeses de l'anglès. En la tercera, *Apunts de redacció*, s'hi assenyalen els principis genèrics que haurien d'informar un text comunicatiu.

Clouen aquests apunts un *recull de termes* i expressions que o bé es fan servir abusivament o impròpiament, o bé solen ésser objecte de vacil·lacions, i un *inventari de topònims*, propis i forans, sovint acompanyats dels gentilicis corresponents.

ABREVIATURES

En aquestes pàgines, especialment als reculls, tant de dubtes i usos com de topònims, s'hi fan servir les abreviatures següents:

<i>al.</i> alemany	<i>no.</i> norvegès
<i>am.</i> amazic	<i>oc.</i> occità
<i>an.</i> anglès	<i>p, pp</i> pàgina, pàgines
<i>ar.</i> àrab	<i>pt.</i> portuguès
<i>cap.</i> capítol	<i>ro.</i> romanès
<i>cf. confer</i> (aneu a, vegeu)	<i>ru.</i> rus
<i>ct.</i> català	<i>s, ss</i> següent, següents
<i>dn.</i> danès	<i>s., ss.</i> segle, segles
<i>eu.</i> èuscar	<i>sb.</i> serb
<i>fr.</i> francès	<i>su.</i> suedès
<i>ga.</i> gal·lec	<i>subst.</i> substantiu
<i>it.</i> italià	<i>tm.</i> tàmil
<i>ll.</i> llatí	<i>uc.</i> ucraïnès
<i>nl.</i> neerlandès	

PRIMERA PART

APUNTS DE PRESENTACIÓ

1. TIPOGRAFIA

1.1. SORTS DE LLETRES

La tipografia de VilaWeb és predeterminada informàticament quant a sorts de lletres, cossos i sèries, tant a portada com a l'interior. En general i esquemàticament:

- títols i subtítols hi van amb negreta;
- texts de caràcter general (notícies, opinions, etc.), amb rodona;
- citacions, destacats, lemes, títols d'obres menors..., entre cometes dobles;¹
- expressions o mots dins una citació, termes usats en un significat intencionat..., entre cometes simples;
- títols d'obres majors, mots forasters o regionals, amb cursiva;
- cometes, simples o dobles, i apòstrofs sempre rectes o sempre corbats, segons el programa d'edició;
- enllaços, marcats clarament, també segons el programa d'edició.

1.2. ÚS DE LA CURSIVA

La cursiva es fa servir, bàsicament, en dos casos:

1. La inclusió de citacions en una llengua forana s'ha d'evitar com sigui, oimés si són llargues.

- Per distingir els títols d'obres majors: llibres, peces teatrals; films, serials; composicions musicals, discs; escultures, quadres; programes de televisió o de ràdio...

*El quadern gris, Terra baixa; Casablanca, Ventdelplà;
La flauta màgica, La flama; Desconsol, La vicaria;
Polònia, El matí de Catalunya Ràdio.*

- Per marcar paraules forasteres, variants dialectals o vulgars, que mai no s'han de manllevar gratuïtament, ans han d'ésser sempre pertinents:²

L'entrevista, tota *feeling* i *charme*, és un bon retrat del personatge.
La festa va començar amb una sonora *mascletà*.

Els títols de les obres menors van sempre amb cometes dobles, com s'indica degudament a l'apartat 2.2.4.1. (p 25).

1.3. PARÀGRAFS I LLISTES

Els paràgrafs es justifiquen a l'esquerra, sense queixals a la primera línia i separats amb una línia en blanc.

Cal parar esment que entre mot i mot d'un text no hi hagi més d'un espai en blanc, ni cap mena de caràcter pertorbador, sia en lloc d'un espai en blanc, sia acompanyant-lo, i que entre paràgrafs no hi hagi més d'una línia en blanc.

Quant a les llistes, si convé d'ordenar cada un dels elements que les componen en línies separades, no n'hi ha d'haver cap d'intermèdia en blanc; cada element ha d'anar precedit d'un guió (–), també sense cap espai en blanc, no pas d'un guió llarg (—), ni d'un guió-

2. L'ús de mots forasters o vulgars ha d'ésser sempre justificat, mai arbi-trari, pedant o negligent. La cursiva no fa bo cap mot degut a la desídia.

net (-), d'un pic (•), d'un punt volat (·) o d'un punt comú (.); a més a més, tots han d'anar seguits de coma (,) o bé de punt i coma (;), llevat de l'últim, que pertoca d'acabar amb punt (.).³

Si una llista contingués, a més a més, una subllista, convindria que se n'introduís cada un dels elements amb un pic (•), seguit d'un espai en blanc, i que es terminés amb una coma (,) o bé amb punt i coma (;), llevat, naturalment, de l'últim, que s'hauria de tancar amb un punt (.) i tota un poc més entrada que no la llista:

—Membres de la direcció general assistents a l'acte:

- *president de l'entitat,*
- *director general d'affers econòmics,*
- *director adjunt d'affers socials.*

3. A la secció 1.1. (p 13) hi ha una mostra de llista dreçada seguint aquest patró.

2. ORTOGRAFIA

L'ortografia no pot ésser matèria d'aquestes notes, perquè és un coneixement bàsic que se suposa de qualsevol redactor. En cas de dubtes d'ordre general, es poden resoldre fàcilment repassant l'un qualsevol dels manuals d'ortografia publicats; i si són d'ordre particular, consultant un diccionari.

Ara, els signes ortogràfics no tenen un seguiment tan unànime i, per tant, sembla més convenient de cenyir-ne l'ús: no tant l'ús normatiu bàsic d'aquests signes, que ja detallen els manuals d'ortografia o d'ortotipografia, com els criteris generals d'ús aplicables a VilaWeb. També ha semblat convenient d'oferir, de passada, algunes indicacions relatives a hàbits no gaire recomanables.

En aquest epítom els criteris d'ús dels signes ortogràfics es detallen en dues seccions: signes genèrics i signes de puntuació. A l'última secció del capítol, s'hi detalla l'ús de les majúscules prevalent a VilaWeb.

2.1. RECORDATORI GENERAL

Tots els signes de puntuació *simples* (punt, coma, dos punts, interrogant...) se juxtaposen al text contigu que els precedeix, sense cap espai en blanc, i se separen del text que els segueix immediatament per un espai en blanc.

Han passat dies, mesos, anys... (no pas *dies,mesos,anys* ni *dies , mesos , anys ...*).

Quan s'aprovarà la llei? (no pas *la llei ?*).

Tots els signes de puntuació *emparellats* (cometes, parèntesis, claudàtors...) van sempre immediatament units al text que enclouen, sense cap espai en blanc, i separats del text exterior per un espai en blanc. Si van seguits d'un altre signe de puntuació, aquest s'hi annexa sense cap espai en blanc.

La seva 'màgia' era fascinant (no pas ' *màgia* ').

Ha manifestat un secret (*secret per a qui?*) [no pas (*secret per a qui ?*)].

Els punts que terminen les frases començades a l'interior d'aquests signes emparellats també van a l'interior.

El curs és de franc. (*No pressuposa coneixements mínims.*) [no pas (*No pressuposa coneixements mínims.*)].

El diputat va acabar dient: "No és la llei que volíem." (no pas "No és la llei que volíem").

Tot enunciat, per breu que sigui, ha d'acabar amb punt, si no és que ja acaba amb punts suspensius, signe d'interrogació o d'admiració. Les úniques excepcions són els títols i els subtítols; també els peus de foto consistents en un sol nom propi (personal, geogràfic...), encara que sigui llarg.⁴

2.2. SIGNES ORTOGRÀFICS GENÈRICS

Incloem en aquesta secció tots els signes d'ús habitual a VilaWeb, que no són de puntuació estricta:

4. Si, tanmateix, consisteixen en alguna cosa més, per breu que sigui, també s'acaben amb punt.

- 2.2.1. apòstrof (’),
- 2.2.2. banda (/),
- 2.2.3. claudàtors ([...]),
- 2.2.4. cometes (“...”, ‘...’),
- 2.2.5. guió (–),
- 2.2.6. guió llarg (—),
- 2.2.7. guionet (-),
- 2.2.8. parèntesis [...].

2.2.1. Apòstrof (’)

Apunt general

Els usos ortogràfics ja són coneguts. Ací únicament ens fixarem en alguns detalls de pràctica disorde o vacil·lant.

- A VilaWeb els apòstrofs són sempre rectes o corbats; de fet, és el programa d’edició que en determina la forma.
- Cal defugir la juxtaposició d’apòstrofs i de cometes, ni que sigui per evitar confusions.
- L’apòstrof no segmenta ni milers, ni hores o minuts i segons; tampoc no separa els enters dels decimals. En els dos primers casos la segmentació es fa amb un punt; en el tercer, amb una coma.

Hi ha més de 26.700 adherits (no pas 26’700).

El 56,24% no sap escriure la seva llengua (no pas 56’24%).

El rellotge marcava exactament les 14.22.47 (no pas 14’22’47).

Ha fet els 84 quilòmetres pel Cadí-Moixeró en 8.42.22 hores (no pas 8’42’22 hores).

2.2.1.1. Preposició DE

Com que, aquesta preposició, convé de no apostrofar-la davant unes cometes, val més cercar un recurs alternatiu:

No ha entès el sentit del mot ‘építom’ (no pas *el sentit d’‘építom’, ni de ‘építom’*).

- Excepcionalment, davant un títol, i en algun altre cas equiparable, enclòs entre cometes, és admissible d’escriure-hi *de* sense apostrofar:

Ha parlat de “Idil·lis i cants místics” (no pas *d’“Idil·lis...”*).

Ha parlat de l’obra “Idil·lis i cants místics” (solució més recomanable).

Tampoc no s’apostrofa davant noms (o mots) començats per ‘s’ seguida de consonant:

Ha vingut de Stuttgart amb avió (no pas *d’Stuttgart*).

Ni davant noms (o mots) estrangers, començats amb ‘h’, si generalment s’aspira:

La visita diplomàtica de Hillary Clinton (no pas *d’Hillary*).

L’esperit financer d’Hong Kong (no pas *de Hong Kong*, que no s’aspira).

2.2.1.2. Article determinat: EL, LA

2.2.1.2.1. Davant cometes

No s’hi apostrofen ni *el* ni *la* per evitar la contigüïtat d’apòstrof i cometes:

Va llegir “Oda a Barcelona” (no pas *va llegir l’“Oda a Barcelona”*).

2.2.1.2.2. Davant mots començats amb s + consonant

Mentre *el* s'hi apostrofa sempre, *la* no s'hi apostrofa mai:

Demà el València ha de jugar amb l'Stuttgart;
Un pont uneix la Staten Island amb Brooklyn.

2.2.1.2.3. Davant sigles

Si s'articulen com un mot, o s'hi poden articular, s'aplica la norma general de l'apostrofació. Cal tenir present que el gènere d'una sigla és determinat pel del substantiu principal que n'és la base:

L'AGFA, l'IFA, l'OTAN, l'ONG, l'OVNI, l'UCE, l'URSS.
El RACC, el IEC (com 'el iot'); *la FNAC, la UAB, la UNESCO,*
la UOC, la USAP.

Si s'enuncien lletra per lletra:

- Tant *el* com *la* s'apostrofen, tota vegada que el primer so sigui vocàlic; i d'acord, naturalment, amb la norma general:

EL: *l'FBI, l'IRPE, l'MDT, l'SMI, l'SPD; el BBVA, el PNB, el TNC.*

LA: *l'NBC, l'SCC, l'UHF; la BBC, la CNN, la CNT, la TV3, la VHF*⁵

- Per això mateix *la* no s'apostrofa davant una 'i' o una 'u' inconfusiblement àtones:

La ITV (inspecció), *la UGT* (unió).

5. Davant UHF i VHF, s'hi escriu *la* (*l'*) perquè s'hi sobreentén 'freqüència' (no 'canal').

- Tampoc no s’apostrofa davant designacions com ara AP-2 i similars, perquè en pronunciem discretament cada lletra (com els signes individuals d’un codi):

Hi ha cues a la AP-7, i trànsit força fluid a la A-2.

2.2.1.2.4. Davant nombres

Si *de*, *el* o *la* s’han d’apostrofar davant un nombre escrit literalment, també s’hi han d’apostrofar si l’escrivim numèricament (amb xifres aràbigues o romanes, tant se val):

Ella portava l’1 al dorsal; va néixer l’11 d’abril; ja té més d’11.000 socis.

Ahir va inaugurar-se l’XI Festival de Jazz.

No és admissible l’ús de l’apòstrof quan l’any s’escriu, abreujat, amb les dues xifres finals:

COOB 92 (no pas *COOB ’92*), *FIRAJOC 05* (no pas *FIRAJOC ’05*).

2.2.2. Banda (/)

La banda és, a VilaWeb, d’ús rar i reservat, excepcionalment, a casos en què es comparen o es relacionen dues valors, quantitatives o d’una altra mena, sobretot si es presenten en forma de llista. En alguns casos convé que vagi precedida i seguida d’un espai en blanc, com en els dos exemples finals dels que hi ha a continuació:

La proporció d’obres de ficció i de no-ficció és de 4/1 (no pas *4/1*).

La velocitat màxima és de 250 km/h (no *250 km/h*).

Mots de gènere doble, com el fel/la fel, el mar/la mar (preferible a *el fel/la fel*).

Alumnes immigrants d'escoles privades/públiques (preferible a privades/públiques).

També es fa servir, rarament i en texts especialment numèrics, per indicar fraccions:

Hi ha alumne que encara no relaciona 3/4 amb 75%.

Mai no s'han d'indicar amb una banda les valors extremes d'una gamma o ventall; en aquest cas és més apropiat l'ús del guionet.

L'enquesta atribueix 10-12 diputats al partit N (no pas 10/12 diputats).

Menys encara convé de servir-se'n amb un sentit diguem-ne illatiu, com ara *i/o*⁶ i similars:

Hi assistiran editors i llibreters (o potser: editors o llibreters, però no editors i/o llibreters).

És obvi que la banda no significa 'i', ni tampoc 'o', i emprar-la amb semblant valor és inútil i equívoc, car no se sap sempre ben bé què significa ni estalvia feina.

Tampoc no hem de servir-nos-en per separar els segments d'una data escrita numèricament, ans els separarem amb un punt (.).

La sessió parlamentària del 17.10.2002 (no pas 17/10/2002).

6. L'expressió *i/o* s'ha de proscriure sense miraments. La idea que s'hi vol vehicular s'ha expressat sempre en català amb 'o' i prou. Com és sabut, 'o' tant pot tenir un sentit exclusiu (equivalent al llatí *aut*), com inclusiu (equivalent al llatí *vel*). 'Llegeix M o N' no significa pas necessàriament 'M amb exclusió de N', ans pot significar també, segons el context, 'sia M, sia N'. Més exclusiva és l'expressió *o bé*: 'llegeix M o bé N'; tot amb tot, la més apropiada fóra 'M, però no N'.

A més de la banda, hi ha la barra (\), que no fem servir, fora d'una citació o d'una reproducció, cas en què també ens serviríem de la banda, encara que no s'ajustés als criteris suara exposats.

2.2.3. **Claudàtors ([...])**

En general, en fem els usos més habituals, com ara:

- marcar un incís dins un text entre parèntesis;
- indicar, en una citació, alguns termes exteriors al text reproduït per situar-lo o fer-lo més comprensible;
- encloure, generalment en una citació, algun comentari o precisió del redactor.

Els claudàtors van immediatament adherits al text que enclouen, sense espais en blanc, però separats per un espai en blanc del text extern precedent; també del text extern següent, si no és un signe de puntuació.

Els claudàtors s'han d'aplicar amb tota la discreció i la sobrietat possibles, i mai no han d'ésser un recurs alternatiu dels parèntesis.

2.2.4. **Cometes (“...”, ‘...’)**

Apunt general

A VilaWeb tant les cometes dobles (“...”) com les cometes simples (‘...’) són, ben igual que l'apòstrof, sempre rectes o sempre corbades. És el programa d'edició que en determina la forma.

Les cometes s'han de fer servir amb parquedat, bo i procurant

que no n'hi hagi d'encloses, és a dir: s'ha d'evitar, tant com sigui possible, que hi hagi cometes dintre de cometes.

També s'ha d'evitar, de totes passades, tant la juxtaposició contigua de cometes diverses (dobles i simples) com la juxtaposició de qualsevol mena de cometes amb l'apòstrof.

Finalment, les cometes han d'anar unides al text que enclouen, sense cap espai en blanc, però s'han de separar amb un espai en blanc del text extern: les d'obertura, del caràcter anterior, i les de tancament, del caràcter posterior, sempre que no sigui un signe de puntuació.

Els criteris generals d'ús de les cometes dobles i simples són els que s'exposen tot seguit.

2.2.4.1. *Cometes dobles* ("...")

Van amb cometes dobles:

- Tota mena de citacions, independentment de l'extensió i de la llengua feta servir, i tant si són textuals (llibres, documents...) com si són verbals (discursos, declaracions...).

"Ciutadans de Catalunya, ja sóc aquí."

"Audentes Fortuna iuvat."

- Títols d'obres menors: cançons, poemes; documentaris o reportatges, manifestos i similars...

*"L'estaca", "Agafant l'horitzó", "La vaca suïssa", "Lo pi de Formentor";
"Agents nazis a Catalunya", "Manifest Koiné", "Eixamplar la base, diu".*

Ara els títols d'obres majors s'han d'escriure amb cursiva, com s'indica al primer capítol, secció 1.2. (p 14).

- Enunciats o lemes de campanyes, congressos, exposicions, fires..., però en cap cas els noms, mal anomenats títols, d'aquestes activitats:

“Educació i noves tecnologies”,

“Sagrada Família: pedres del Temple, roques dels temps”.

- Fragments destacats, generalment d'articles d'opinió, que apareixen sota el títol:

“La primera regla de la manipulació ideològica diu que cal actuar sobre el llenguatge”.

2.2.4.2. Cometes simples ('...')

Són, bàsicament, o bé 'cometes d'interior' o bé cometes de caràcter 'distintiu'. Precisament per aquestes dues funcions cal servir-se'n amb parsimònia i evitar-ne l'abús.

Van amb cometes simples:

- Mots propis de la llengua usats obliquament o emfàticament; també en cas d'ésser usats amb ironia, si no és evident:

Els veïns encara recorden els 'bons serveis' de la policia.

- Mots, expressions, citacions... a l'interior d'un text ja enclosos entre cometes i que també n'hagin de portar. Altra-ment dit, en un text entre cometes (dobles) solament pot haver-hi elements enclosos entre cometes simples; en cap cas entre cometes dobles.

“La llei s'aplicarà 'amb fermesa', com pertoca”, segons el portaveu del govern (no pas “s'aplicarà “amb fermesa”, com pertoca”).

2.2.4.3. *Van sense cometes*

- Noms de monuments, edificis, hotels, restaurants, bars, locals; temples, teatres, cinemes...

*Torres de Quart, Majestic, Ca la Manyana, Jamboree.
Sagrada Família, Liceu, Romea, Melià.*

- Noms d'avions, aeronaus, navilis...

Spirit of St. Louis, Apollo XI, Titanic.

- Noms d'emissores televisives o radiofòniques; noms de publicacions periòdiques, de col·leccions editorials, de portals electrònics...:

*Canal 9, Ràdio 4, VilaWeb TV; El Punt Avui, Libération, Der Spiegel.
A Tot Vent, Raixa; Gencat, Google, Softcatalà.*

- Noms d'associacions, entitats, plataformes socials, companyies, marques...:

*Petits Caramellaires del Baix Llobregat, Sobirania i Progrés, Justícia i Pau.
Caixa d'Enginyers, Transmediterrània, Nespresso.*

- Noms, mal anomenats títols, de congressos, exposicions, festivals, fires...:

*Congrés Internacional de Medicina; Grec de Barcelona.
Fira del Llibre, Saló de l'Automòbil, Visa pour l'Image.*

- Àlies, designacions sintètiques, malnoms:

Caracremada, el cas Ço n'Oms, les vaques boges...

- Citacions indirectes:

El conseller ha manifestat que el govern pactaria el projecte de llei

*amb tots els partits parlamentaris (no que “el govern pactaria...”
ni que ‘el govern pactaria...’).*⁷

Si, per alguna raó, les cometes fossin indispensables, caldria convertir el discurs indirecte en directe:

“El govern pactarà el projecte de llei amb tots els partits parlamentaris”, ha manifestat el conseller.

Observacions

Van *sense* cometes els noms propis i els mots o designacions que funcionen a manera de noms propis.

Cal vetllar perquè cap de les cometes interiors (simples) no vagi juxtaposada a cap de les exteriors (dobles).

“L’oposició faria bé de resoldre els ‘seus problemes’, abans de criticar els dels altres” (no pas “Abans de criticar els problemes dels altres, l’oposició faria molt bé de resoldre els ‘seus’”).

Si un segment entre cometes, començat amb vocal, ha d’anar precedit de la preposició *de*, aquesta es deixarà íntegra, sense apostrofar, o caldrà cercar un recurs més adient.

*Vol musicar els primers versos de “Oda a la pàtria”.
Vol musicar els primers versos del poema “Oda a la pàtria”.*

Però, si un segment semblant hagués d’anar precedit d’un article determinat, no l’apostrofaríem ni hi deixaríem l’article

7. En aquest cas, les cometes tan sols es fan servir per recalcar una expressió o un terme concrets (no pas banals, sinó significatius, insòlits, xocants..., gairebé a tall de *sic*): *El cap de l’oposició ha dit que el conseller N. era un “irresponsable” i ho ha repetit.*

sencer precedint la cometa, ans optaríem per un recurs alternatiu.

Ara estudia el poema “Oda a la pàtria” (no pas Ara estudia l’“Oda a la pàtria”).

2.2.5. **Guió (–)**

El guió, que no s’ha de confondre amb el guionet, ni amb el guió llarg, es fa servir en uns pocs casos. Concretament:

- Introdueix cada un dels elements d’una llista, distribuïts en línies successives:

*–delegats nacionals,
–delegats territorials.*

Entre el guió i els elements que precedeix no hi ha d’haver cap espai en blanc, però una coma (o un punt i coma, segons els casos) ha de terminar cada un dels elements, tret de l’últim, que va seguit de punt.

Si l’un qualsevol dels elements d’una llista s’ha de subdividir, els termes subdividits es fan precedir d’un pic seguit d’un espai en blanc (•):

- delegats territorials:*

- comarcals,*
- locals.*

- Enclou, en alguns casos, incisos, especialment:

- a fi de destriar la part final d’una proposició, equivalent a un comentari sobre les parts anteriors, a l’estil de:

També cal saber qui fou Aristòtil –i l’esmento perquè és conegut de tothom.

- a fi d'inscriure-hi l'autor d'una declaració:

“Esperem sensibilitzar l'opinió valenciana —diu la presidenta de la plataforma—; si hi reeixim, haurem fet un gran pas.”

Aquest procediment fa possible d'unificar la declaració, en lloc de fragmentar-la i d'afegir-hi falques relatives a l'autor o al to de la declaració. És, doncs, una solució preferible a:

Diu la presidenta de la plataforma: “Esperem sensibilitzar l'opinió valenciana.” I afegeix que “si hi reeixim, haurem fet un gran pas”.

Observem que en l'exemple últim es repeteixen les cometes i els verbs de dicció: 'diu', 'afegeix'. I que unificar una declaració és més clar i més important que no pas reproduir-la segmentada —cosa al capdavant arbitrària—, ni és pas més selectiu que triar-la —d'un conjunt d'altres. Ara, allò que no s'ha de fer mai és unir segments sense res en comú, com és obvi.

Observacions

En general, els incisos s'enclouran, tant com sigui possible, entre comes (o entre parèntesis, si representen una digressió notable del discurs). Tot i amb això, es mantindran, si són part d'una citació, encara que no s'ajustin als criteris d'ús de VilaWeb.

L'incís va immediatament unit als guions que l'enclouen, sense cap espai en blanc; però sí que n'hi ha d'haver un abans del guió inicial i un altre després del guió terminal, si no és que vagi seguit de signe de puntuació. Ara, si el signe de puntuació és un punt, el guió terminal se suprimeix.

2.2.6. Guió llarg (—)

No s'ha de confondre amb el guió (a vegades dit 'guió curt'), ni en la forma, ni en la funció.

Quant a la forma, és perceptiblement més llarg que no pas el guió (curt).

Quant a la funció, únicament introdueix cada una de les preguntes i de les respostes d'una entrevista. Per tant, no enclou incisos ni introdueix els components d'una llista.

El guió llarg no va mai amb negreta, encara que la pregunta hi vagi. Tampoc no se separa del text de la pregunta, ni del de la resposta, amb cap espai en blanc.

2.2.7. Guionet (-)

Entre les funcions del guionet, que és diferent del guió (i del guió llarg, és clar), hi ha les següents, prou sabudes:

- Delimita un mot tallat a fi de línia:

Des-/hidratar, enfons-/ada, especí-/alitat, sub-/hasta, trans-/igir.

- Lliga pronoms febles entre si i amb el verb en determinades posicions i combinacions:

Agafa-me-la, dóna-li-ho, emporta-te-me'ls-hi.

- Solda alguns mots composts, alguns prefixos al mot que precedeixen, determinats elements d'una expressió numèrica literal:

Penja-robes, banzim-banzam, col-i-flor.

Ex-portador, pre-inscrit, pro-eutanàsia, sots-delegat.

Vint-i-dues, vuitanta-quatre, cinc-centes seixanta-nou.

- Enllaça termes o elements equiparables, seqüencials o relacionats, numèrics o no:

*Temporada 1998-1999, decenni 2001-2010, guerra del 36-39.
El duel Catalunya-Argentina ha estat molt disputat.*

Observacions

En l'ús dels guionets VilaWeb aplica la norma del Mestre Fabra, completada per la Gran Enciclopèdia Catalana i per l'Institut d'Estudis Catalans mateix, abans del canvi de criteri adoptat per la Secció Filològica.⁸

Recordem, doncs, que, segons aquesta norma, han d'anar seguits de guionet els prefixos següents: *ex-*, *pre-*, *pro-*, *pseudo-*, *sots-*, *vice-*.⁹

*Ex-president, pre-industrial, pro-comunista, pseudo-derivat,
sots-director, vice-rector.*

I que no hi van: *ambi, amfi, anti, co, maxi, mini, neo, post, quasi, re, semi, sub, super, ultra.*

*Antiamericà, coautor, minigolf, neoclàssic, postbèl·lic, semicercle,
subrogat, ultramodern*

Quan un prefix o el primer element d'un mot compost acaben amb la mateixa consonant amb què comença el terme següent, convé d'interposar-hi un guionet.

Bell-lloc, post-traumàtic, sub-base, super-reaccionari.

8. El IEC bé que escriu, nogensmenys, Secció Històrico-Arqueològica!

9. Si no són percebuts com a prefixos, 'pre' i 'pro' van sense guionet: predisposar, prehistòria; procònsol... (En tal cas solen pronunciar-se àtons en català central.)

Quan un prefix s'uneix directament a un nom propi, en sentit estricte o lat, la inicial del prefix s'escriu amb majúscula; però, si s'hi solda amb guionet, és el nom que conserva la majúscula inicial:

Anticrist, Minicèsar, Superneró (no pas *antiCrist, miniCèsar, superNeró*).

Història de l'ex-Iugoslàvia; Associació pro-Drets Humans (no pas *Ex-Iugoslàvia*, ni *Ex-iugoslàvia*; tampoc *Pro-Drets* o *Pro-drets*).

Nogensmenys, en els noms geogràfics composts, del tipus *nord-*, *sud-*, etc., únicament el terme prefixat s'escriu amb inicial majúscula:

Nord-àfrica, Nord-amèrica, Sud-àfrica (al costat d'*Àfrica del Nord...*).

Els segments d'una data representada exclusivament amb nombres no s'han de separar amb guionets (ni bandes), sinó tan solament amb punts:

30.I.I8 (no pas *30-I-I8*, ni *30/I/I8*).

El guionet sempre s'escriu immediatament unit als elements simples que solda, sense cap espai intermedi, llevat que els elements que solda siguin composts, en el qual cas el guionet va entre dos espais en blanc:

Barça-Arsenal (no pas *Barça - Arsenal*).

Anys 1995-2000, guerra del 36-39 (no pas *Anys 1995 - 2000, guerra del 36 - 39*).

Però: Sabadell 1920 - Barcelona 2010, República Txeca - Països Baixos.

És absolutament inadmissible l'ús del guionet per a grafiar la 'll' (el geminada), com ho és també l'ús del punt (.)

2.2.8. Parèntesis [...]

Els parèntesis enclouen incisos, una explicació o una informació complementària o diversa del context en què s'inscriuen. A voltes aquests incisos són constituïts per una frase o període autònoms del context.

Ara, tota vegada que els incisos es puguin articular adequadament amb el període de què són part, val més encloure'ls entre comes. El criteri ha d'ésser la facilitat de lectura i la comprensió: si un incís delimitat per comes ja resulta diàfan, no l'enclourem entre parèntesis.

Entre els casos de funció explicativa o informativa, es poden enumerar, a tall d'exemple, els següents:

- La sigla corresponent a una denominació:

Universitat Catalana d'Estiu (UCE).

- Emmarcament geogràfic d'una ciutat, àrea, regió...

*Benigànim (Vall d'Albaida), Puigmal (Pirineu oriental), Phoenix (Arizona, EUA).*¹⁰

- Detall dels elements d'un tot:

*Els partits del Pacte de Progrés (PSOE, PSM, UM, Verds).*¹¹

Com s'assenyala al principi d'aquest capítol, els parèntesis van immediatament adherits al text que enclouen, sense espais en blanc,

10. Aquesta solució és preferible, perquè és més sòbria, que no la de detallar, amb preposicions incloses, el marc geogràfic pertinent: "Benigànim, a la Vall d'Albaida". També ho és perquè apareix més clara que no la inclusió del marc geogràfic entre comes: Benigànim, Vall d'Albaida.

11. A vegades una relació d'aquest estil és més pràctic d'introduir-la amb dos punts (*Els partits del Pacte de Progrés: PSOE, PSM, UM, Verds...*). Tot depèn del context.

però separats per un espai en blanc del text extern precedent; també del text extern següent, si no és un signe de puntuació.

El portal (de pagament, i no gaire barat) és una mina d'informació
[no *El portal (de pagament, i no gaire barat) és una mina*, ni
tampoc: *El portal(de pagament, i no barat)és una mina*].

Si l'incís enclòs pels parèntesis forma un període o una oració independent del context en què s'inscriu, no solament comença amb inicial majúscula, ans el punt final d'aquest període o frase també va dintre el parèntesi, no pas fora. Dit altrament, si aquesta oració comença i acaba dintre els parèntesis, també hi va el punt que n'indica la fi. En tot altre cas, el punt final va darrere el parèntesi de tancament.

El delegat no va convèncer. (Era la impressió d'alguns socis, avalada avui pels comentaristes de premsa.) [no pas (*Era... comentaristes de premsa*)].

Tots els usuaris del programa, poden obtenir-ne la guia al portal esmentat (però cal inscriure-s'hi). [no pas (*però cal inscriure-s'hi*)].

2.3. SIGNES ORTOGRÀFICS DE PUNTUACIÓ

En termes generals, d'aquesta categoria de signes, n'hi ha que marquen la distribució i l'ordenament general d'un text: períodes, frases, incisos...; i n'hi ha que en marquen l'entonació.

Tots els signes de puntuació van immediatament units al text que els precedeix, sense cap espai en blanc, però se separen amb un espai en blanc del text que els segueix.

En aquesta secció se'n recorden i comenten els criteris generals d'ús que convé d'observar; concretament, d'aquests signes:

- 2.3.1. coma (,),
- 2.3.2. punt (.),

- 2.3.3. punt i coma (;),
- 2.3.4. dos punts (:),
- 2.3.5. punts suspensius (...),
- 2.3.6. signes d'admiració i d'interrogació o interrogant (!, ?).

2.3.1. Coma (,)

Cal entendre que la coma és un signe de puntuació, no pas de respiració. Això vol dir que s'ha d'aplicar d'acord amb la il·lació o la coherència textuals, no pas pensant en la dicció o l'entonació. Menys encara s'ha d'aplicar instintivament o arbitràriament. Foren, doncs, inadmissibles les comes dels exemples següents:

*Per a facilitar la consulta als ciutadans, a la web hi ha un apartat...
La reunió del comitè d'empresa de la planta de Martorell, s'hagué
de suspendre...*

Les comes també enclouen incisos sempre que no en pateixin el text, el context ni... el lector. Dit amb unes altres paraules, els incisos que no es puguin encloure entre comes sense que en pateixi la comprensió del text, han d'anar entre parèntesis o entre guions, d'acord amb els criteris detallats més amunt (pp 34-35).

És amb una coma, sense espai en blanc intermedis, que se separen els decimals dels enters, no pas amb punts ni apòstrofs.

Costa 250,25 euros (no pas 250.25, ni 250'25).

Després de la conjunció adversativa 'ara', hi posarem sempre una coma, no pas dos punts (:), per evitar la confusió amb l'adverbi de temps 'ara', que no ha d'anar seguit de coma.¹²

12. Cal tenir en compte que l'ús d'un 'ara' adversatiu, o temporal, seguit d'un incís pot ésser equívoc. L'oració "ara, quan la pau és a prop, un

La dreta ha perdut les eleccions. Ara, això no vol pas dir que hagi guanyat l'esquerra.

Finalment, convé de recalcar que tots els elements simples d'una llista distribuïda en paràgrafs s'han d'acabar, si més no, amb coma (en alguns casos amb punt i coma), tret de l'últim, que va seguit de punt. En cap cas no es deixaran oberts, sense cap signe de puntuació.

*—magribins de llengua amaziga,
—immigrats de procedència sud-americana,
—refugiats de països islàmics.*

2.3.2. Punt (.)

El punt, més clar i categòric, no sol presentar una pràctica tan vacil·lant com la de la coma, per més que se n'observin alguns usos insegurs o poc recomanables.

És així, per exemple, que no han d'acabar mai amb punt ni títols ni expressions equiparables: subtítols, epígrafs...

Tot altre text, per breu que sigui, s'ha d'acabar necessàriament amb un punt, llevat darrere de punts suspensius i de signes d'admiració o d'interrogació. Per tant, destacats, recursos, llegendes, peus de foto... tot ha d'acabar-se amb punt. Ara, els peus de foto consistents en un nom propi, personal o geogràfic, no s'acaben amb punt, tant és que sigui llarg com curt:

*L'ex-president dels EUA, Barack Obama.
Castelló de la Plana
Jacint Verdaguer i Santaló*

atemptat la fa impossible” pot entendre's temporalment ('en el moment que s'acosta la pau') o adversativament ('però quan s'acosta la pau'). Cal, doncs, defugir l'equívoc. Per un altre costat, l'ús dels dos punts (:) no s'adiu gens, en aquest cas, amb la funció que tenen.

Cada membre d'una llista constituïda per frases o períodes, particularment si contenen signes de puntuació a l'interior, s'ha d'acabar amb punt o, si més no, amb punt i coma; en cap cas no es pot deixar obert, sense puntuació final. De fet, cap membre d'una llista, complex o simple, no pot acabar sense cap signe de puntuació.

–Van Wilder, *animal party és una comèdia de les que tant agraden als nord-americans*;

–K-19: *The Widowmaker lliga un seguit d'aventures ambientades en plena Guerra Freda*.

A sobre, cal parar esment en els casos següents:

- En escriptura numèrica, els milers, milions... se separen amb un punt, però els decimals se separen dels enters amb una coma. L'ús invers, que no és propi de la nostra tradició, pot induir a confusions.

Els organitzadors parlen de 45.000 manifestants (no 45,000).

Fa més de 1.500 anys que va caure l'imperi romà (no 1,500).

- L'any d'una data s'escriu sense cap signe de separació, ni cap espai en blanc.

Els Jocs Olímpics de Barcelona es van fer l'any 1992 (no 1.992, ni 1,992 o 1 992).

- En l'escriptura horària sexagesimal els minuts se separen de les hores, i els segons dels minuts, amb un punt, no pas amb dos punts, ni amb una coma:

El concert és a les 22.30 (no a les 22:30, ni a les 22,30).

La càpsula del coet va aterrar exactament a les 16.25.44 (no a les 16:25:44 ni a les 16,25,44).¹³

13. Un registre horari no és igual que un registre (cronomètric) de durada, el qual sol expressar-se sovint amb punt i els signes volats de minuts ['] i segons ["]: *El rècord mundial de la marató era, l'abril del 2019, de*

- Les abreviatures, que no s’han de confondre ni amb sigles ni símbols, s’acaben, generalment, amb un punt:¹⁴

pàg., núm., min., etc. (no pas etc...).

- No és admissible l’ús del punt (.) en lloc del punt volat (·) per a representar la ‘l·l’; ben menys ho són el pic (•) o el guionet (-):

Al·legació, al·lusió (no pas al.legació, i menys encara al•legació o al-legació).

2.3.3. Punt i coma (;)

Indiquem, simplement, que el punt i coma pot tancar, en lloc de la coma, cada un dels elements d’una llista. Ara, l’últim es tanca sempre, com hem anat recordant, amb punt.

–Stuart Little 2, és un nou episodi d’aquest entranyable ratolí amb vida pròpia;

–Eight Legged Freaks, film sobre una plaga d’aranyes gegantines.

2.3.4. Dos punts (:)

Fem un breu recordatori sobre aquest signe que té, en particular, la funció d’introduir unes declaracions, un aclariment, una enumeració, etc.

2. 01’ 39”, però a VilaWeb s’escriu igual que la indicació horària: *El rècord de la marató era de 2.01.39* (cf. més endavant, al final de l’escriptura horària sexagesimal: 5.2.1., p 69).

14. Més endavant s’indica quina mena d’abreviatures terminen amb punt o no (cf. 3.2.1., p 53).

- Precisament perquè no hi fan aquesta funció, els dos punts no s'han de fer servir per distingir la conjunció adversativa 'ara' de l'adverbi temporal homògraf:

El solista ha tocat prou bé. Ara, la peça el sobrepassava una mica (no pas Ara: la peça...).

- Tampoc no hem de servir-nos-en per separar els minuts de les hores, ni els segons dels minuts, en l'escriptura horària sexagesimal.

L'envolament serà a les 22.30 (no pas a les 22:30).

- El text introduït pels dos punts sol començar amb minúscula, llevat que sigui una citació o un diàleg, com s'exposa a la secció dedicada a l'ús de les majúscules (p 44):

Hi va participar tota la flor i nata de la cultura: escriptors, músics, cineastes...

N va demanar: "Com s'explica que els electors hagin preferit uns candidats corruptes?"

- Cal defugir, tant com sigui possible, la repetició dels dos punts dintre una mateixa proposició o període, particularment si són breus.

2.3.5. Punts suspensius (...)

En l'aplicació d'aquest signe es cometten abusos que s'haurien d'evitar de totes passades:

- representar-lo amb més de tres punts;
- afegir-hi un punt, si terminen un paràgraf o una frase;
- posar-hi una coma al davant;
- posar-hi un espai en blanc al davant, o no posar-n'hi cap al darrere;

- afegir-lo a l'abreviatura 'etc.';
- servir-se'n injustificadament o a tort i a dret.

Alguns d'aquests abusos poden evitar-se més fàcilment tenint en compte que:

- el signe és constituït per tres punts i prou; posar-n'hi més no els fa pas més 'suspensius';
- com que ja tenen caràcter de punt, tanquen una frase tots sols, si és el cas;
- van immediatament units al caràcter precedent;¹⁵
- van sempre separats del caràcter següent, tret que sigui un altre signe de puntuació (una coma, posem per cas);
- la grafia 'etc...' és redundant; 'etc.' ja equival als punts suspensius.

Observacions

Si dos apartats o paràgrafs, en principi contigus, tenen un títol comú, però seccionat, la primera part acaba amb punts suspensius, units al text antecendent sense cap espai en blanc, i la segona part comença amb punts suspensius, units al text consegüent també sense cap espai en blanc. A més, la segona part comença amb majúscula, o minúscula, segons el cas:

La llengua, una batalla desesperada...

...Qui gosa dir que és perduda?

Màrius Torres, poeta del dellà...

...llum en la tenebra.

¹⁵. A vegades, especialment en una citació, els punts suspensius també poden anar al davant i aleshores se juxtaposen, igualment, al text que precedeixen: "...No volem que ens limitin les llibertats."

En cas de coincidir punts suspensius amb coma o punt i coma, o signe d'interrogació o d'admiració, els punts suspensius van primers, seguits d'aquests altres signes, sense cap espai en blanc intermedi.

El punt d'una abreviatura es perd, si va seguida de punts suspensius:

Entre aquestes categories, hi ha adj., pron., adv... (no pas adv. ... ni adv....).

Aquest signe es pot representar amb tres punts consecutius, sense espais en blanc intermedis, o amb el signe lligat d'alguns processatexts, però no de l'una manera o de l'altra, en un mateix article o notícia, perquè no són ben iguals i la diferència és perceptible.

2.3.6. Signes d'admiració i d'interrogació (!, ?)

Unes quantes recomanacions sobre aquests signes:

Tan sols es fan servir els finals, tant si la frase és curta com llarga, i tant si comença amb un pronom interrogatiu com si no. Dit altrament, no es fan servir mai els signes d'obertura (¡, ¿).

Ho sap ningú, si hi haurà eleccions anticipades? Ningú! (no pas ¿Ho sap...? ¡Ningú!).

No s'han de multiplicar: amb un de sol, n'hi ha ben bé prou. En un text informatiu, posar-n'hi dos, i ja no diguem tres, és fora de lloc.

Visca els Països Catalans! (no pas Visca els Països Catalans!!).

Darrere aquests signes, no hi ha d'anar mai cap punt (recordem que ja en porten un a sota!).¹⁶ I en cas de coincidència amb els punts suspensius, aquests van al davant, com s'ha dit.

Què en penseu dels atacs de l'II-S? Podeu participar en el fòrum corresponent (no pas *Què en penseu dels atacs de l'II-S?. Podeu...*).
Que potser prevaldrà cap de les propostes presentades...? (no pas *presentades?...*).

Frases, marcades amb els signes d'admiració o d'interrogació, apareixen a vegades seguides de coma, com si fossin fragments d'una proposició general, però és una pràctica que s'hauria d'evitar, si més no en un text informatiu.

Com veieu la invasió de l'Irac? I la resposta d'Europa? (no pas *Com veieu la invasió de l'Irac?, i la resposta d'Europa?*).
Quin discurs més pobre d'idees! I que mal definides! (o bé: *Quin discurs més pobre d'idees, i que mal definides!*, però no *Quin discurs més pobre d'idees!, i que mal definides!*).

És admissible la inclusió d'un signe admiratiu o interrogatiu entre parèntesis al capdavant d'una expressió o d'una frase. Cal tenir present, tot i amb això, la valor subjectiva d'aquest procediment.

Diu el jutge que ha prevalgut la justícia (?), per una vegada.
Després de parlar en espanyol al parlament, A. F. va vantar-se'n sense rubor (!).

2.4. MAJÚSCULES

El criteri general ha d'ésser de restringir resoludament les majúscules, en particular les de caràcter emfàtic, és a dir, les que tan

16. Això val també per a Yahoo! Si aquest nom tanca una frase, l'admiratiu final ja fa de punt. Naturalment, que, si hi pertoca, s'hi ha d'escriure qualsevol altre signe de puntuació apropiat: coma, dos punts...

solament serveixen per a realçar determinats noms comuns (sia d'institucions, funcions, càrrecs, sia d'assignatures, ciències, careres...) o per a distingir mots homògrafs de 'rang superior'.

2.4.1. Amb majúscula

2.4.1.1. En cas de puntuació

Escrivim amb majúscula:

- La primera lletra d'un text o de després de punt (.):
*Els veïns de la Ciutat Vella volen cridar l'atenció de l'ajuntament.
Com?*
- La primera lletra després de dos punts (:), sempre que introdueixin una citació o un diàleg:
*Com diu Verdaguer al final de Canigó: "Lo que un segle bastí,
l'altre ho aterra..."*
*Una autonomia és sempre precària: depèn de l'estat que l'atorga
(no pas Depèn...).*

2.4.1.2. En cas de denominació

Escrivim amb majúscula:

- Les inicials de noms propis (seguides de punt):
*A. (Anna...), I. (Ignasi), J. Ll. (Josep Lluís...), M. (Maria...).*¹⁷

17. Noms com Charles, Gheorghe, Lluc, Philippe, Sheila, Theodore o Txomin no s'inicialitzen amb C., G., L., P., S., T., sinó amb Ch., Gh. Ll., Ph., Sh., Th. i Tx; és a dir, amb el dígraf complet.

- Les sigles:

*ERC, PSAN, OCUC, EUA, OTAN, UNESCO.*¹⁸

- La primera lletra de noms estrictament propis: personals, geogràfics, institucionals, de festes, de moviments...

Antoni, Marta, Josep Maria, Amèlia;

Perpinyà, Osona, Eslovènia, Amèrica, Pirineu, Mediterrània, Atlàntic;

Pasqua, Nadal, Sant Jordi, Primer de Maig, Cap d'Any, Onze de Setembre;

Apple, Cambra de la Propietat, Col·legi d'Enginyers, Facultat de Filosofia, Twitter;

Renaixement, Il·lustració, Renaixença, Modernisme...

Recordem que cada un dels termes discrets d'un nom propi ha de portar la inicial majúscula corresponent:

Catalunya Nord, Terra Ferma, Franja de Ponent (no pas *Catalunya nord, Terra ferma, Franja de ponent / franja de Ponent*).¹⁹

2.4.2. Sense majúscula

Escrivim sense inicial majúscula:

- Mots que designen institucions com ara els següents i similars, perquè no són pas noms propis, sinó comuns:

18. Cal evitar de totes passades d'escriure les sigles com si fossin noms propis (Otan), per més que en sigles llargues l'efecte visual resulti incòmode (per tant, UNESCO, no pas Unesco). Ara, les sigles que ja han esdevingut mots corrents s'escriuen, naturalment, amb caixa baixa: sida, radar...

19. Podem escriure 'Imperi Romà,' si és el cas, però no 'imperi Romà', ni 'imperi romà'.

*ajuntament, cambra alta (baixa), congrés, consell, corts, diputació, estat, govern, justícia, ministeri, parlament, senat, universitat, ve-
gueria...*

- Mots que designen càrrec, funció, títol; assignatura, carrera, especialitat; corporació..., com els següents i similars:

*conseller, ministre, president, diputat, delegat, director general, papa, rector;
bombers, guàrdia urbana, mossos d'esquadra;
doctor, llicenciat; medicina, filosofia i lletres, belles arts...*

- Noms de dies de la setmana, mesos, estacions de l'any, edats:

dilluns, octubre, tardor, edat mitjana.

- Noms d'àmbit astronòmic habituals o genèrics –si no és que apareguin a notícies o texts especialitzats:

sol, lluna, estel, zodíac.

De totes maneres, escrivim Andròmeda, Mart, Orió, Saturn, Venus, Via Làctia..., que no deixen d'ésser noms verament propis (de la mitologia greco-llatina, per exemple), i que així es perceben.

- Els components genèrics dels noms geogràfics:

*península dels Balcans, illa de Mallorca, istme de Corint, delta de l'Ebre;
mar Bàltica, oceà Pacífic, golf de Mèxic, badia de Palma, cala Montjoi;
cap de Sant Antoni, estret de Bering, penyal d'Ifac;
riu Groc, riera de Vilada, torrent de Pareis, barranc dels Algadins;
altiplà del Golan, mont Perdut, serra de Mariola, muntanyes de Prades.*

Però *imperi romà*, perquè ni ‘imperi’ ni ‘romà’ no són pas noms propis. Si de cas, ho és el conjunt (cf. nota 19, p 45). Igualment ocorre amb *península ibèrica* o *balcànica* i similars.

- Els termes genèrics dels noms de vies urbanes:

*avinguda de la República, passeig de Gràcia, ronda de Llevant, via Laietana, carrer Ample, plaça Major, passatge de la Font, rambla de Garbí...*²⁰

- L'article definit que acompanya els topònims i noms d'entitats o publicacions catalanes, de l'ordre que siguin, llevat que es trobi en posició inicial absoluta o darrere de punt:²¹

L'aplec es fa a la Pobla de Lillet. La vila natal de Pau Casals és el Vendrell.

La col·lecció de la Cua de Palla ja no es troba fàcilment. N'informa el Punt Avui.

Els llibres de la Magrana. El concert de la Gossa Sorda. Demà actuaran els Pets.

2.4.3. Majúscules i noms propis

El concepte de nom propi és, en força casos, difícil de delimitar i, consegüentment, també ho és d'establir criteris per a discernir si

20. Però ‘Torrent de l'Olla’, per exemple, perquè ‘Torrent’ no és pas percebut com un terme genèric de via urbana.

21. L'article que acompanya els noms propis es tracta com els altres i es contreu amb *a*, de *i per*: *Pedrolo va ser el primer director de la Cua de Palla, La novel·la Aloma es va reeditar al Balanci, Ho va llegir al Punt Avui* (no pas *de La Cua...*, *a El Balanci*, *a El Punt-Avui*). No cal dir que, si els noms no són catalans, es respecta la tradició de la llengua d'origen: *Va desembarcar a Las Palmas, Fa anys que és subscriptor de La Stampa*.

s'han d'escriure amb inicial majúscula o no. Els casos fronterers o dubtosos abunden, com demostren les vacil·lacions.²² Sigui com sigui, el criteri primer de VilaWeb és, repetim-ho, de restringir sense escrúpols les majúscules.

Això vol dir, per exemple, que els termes comuns dels noms propis únicament s'escriuen amb inicial majúscula si el tot es considera una denominació pròpia, com en els exemples següents o similars:

Ajuntament d'Elx, Audiència de Castelló, Corts Valencianes, Església Catòlica; Ministeri de Justícia, Facultat de Medicina, Parlament de Catalunya.

Ara, quan aquests mateixos termes comuns s'empren tots sols, s'escriuen amb inicial minúscula, encara que denominin la mateixa realitat:

*L'església té un litigi amb el ministeri;
L'audiència ha absolt els acusats;
El degà de la facultat fou rebut pel president de les corts i pel del senat.*

Atenció als casos següents i similars:

- *Estats Units* és nom propi, i va amb inicials majúscules; però *estat espanyol*, que és antonomàsia (el nom propi és Espanya), va amb minúscules.

22. N'hi ha prou d'observar la freqüència amb què apareixen grafies com les següents: Mar / mar Mediterrània, Estret / estret de Bering, Península / península Ibèrica (ibèrica), Illes / illes Balears, Cap / cap de Creus, Cala / cala Montgó..., al costat de llac Baikal, riu Ebre..., que semblen més estables. Per una altra banda, si els noms 'propis' dels mesos s'escriuen unànimement amb minúscula, és prou corrent de veure escrit 'Edat Mitjana', que no sembla pas més nom propi que 'juliol'.

- Encara que *Generalitat Valenciana* es consideri nom propi, igual que *Generalitat de Catalunya*, *Generalitat republicana*, no, perquè ‘republicana’ hi fa una funció merament atributiva –delimita un moment històric de la institució, no designa una institució particular, diversa.

3. INICIALS I ABREVIACIONS

Aquest no és el lloc de confeccionar llistes d'inicials o d'abreviacions, ni tan sols de les més corrents. En català ja hi ha un inventari de tots aquests recursos d'abreviació i de representació, val a dir que força variables, que pot satisfer ben de sobres les necessitats pràctiques dels redactors de VilaWeb.²³

3.1. INICIALS

En sentit estricte, la inicial és la primera lletra d'un mot; en sentit impropï, però corrent, és la primera lletra d'un nom propi, especialment d'un nom propi personal, que és sempre majúscula.

En un text d'informació periodística no se solen prodigar gaire, ni convé de fer-ho i, en cas de fer-ne servir, han d'ajustar-se a les condicions següents:

- S'han d'escriure sempre amb majúscula –accentuada o no, segons que pertoqui– i seguides de punt, tant si es tracta d'una sola inicial com de més d'una:

À. (Àngela...), E. (Enric...); M. A. (Maria Antònia), J. M. (Joan Miquel).

23. *Diccionari d'abreviacions*, Barcelona, GEC, 1992, 424 pp. A més a més, a la pàgina <http://www.acronymfinder.com> hi ha un inventari extensíssim d'abreviacions —i no solament en anglès.

- Se separen sempre amb un espai en blanc d'una altra inicial o del nom següent:

C. Riba (no pas *C.Riba*), *J. M. Pujol* (no pas *J.M. Pujol* ni *J.M. Pujol*).

- No van mai acompanyades de lletres volades, com ara: *M^a*.
- Si el nom comença amb un dígraf:²⁴ s'inicialitza amb els dos elements del dígraf, el primer amb majúscula i el segon amb minúscula i seguit de punt; i això tant si són de noms propis de la nostra llengua com si ho són d'una llengua forana:

Ch. (Charles), *Gh.* (Gheorghe), *Ll.* (Lleonard), *Ph.* (Phillip), *Rh.* (Rhodia), *Sh.* (Sheila), *Th.* (Thomas), *Tx.* (Txomin).

3.2. ABREVIACIONS

En aquesta secció considerem les abreviacions més habitualment utilitzades a VilaWeb:

- 3.2.1. Abreviatures,
- 3.2.2. Sigles,
- 3.2.3. Símbols.

3.2.1. Abreviatures

Dient-ho molt simplificadament, són 'mots' reduïts a la mínima expressió intel·ligible o convinguda. La reducció es fa diversament:

- adés amputant el final del mot:

cap. (capítol), *Hon.* (honorable), *núm.* (número), *dir.* (director), *tel.* (telèfon);

24. Un dígraf són dues lletres que, juntes, representen un sol so: ll (llum), ny (nyèbit), rr (corre), tx (txec).

- adés seccionant-ne la part mitjana:

Dr, *Dra* (doctor, doctora), *Excm* (excel·lentíssim), *Sr*, *Sra* (senyor/senyora);

- adés amb les inicials i prou, en algun cas duplicades:

aC, *dC* (abans de Crist, després de Crist), *p*, *pp* (pàgina, pàgines),
s, *ss* (següent, següents).

Observacions

Les abreviatures del primer grup (*cap.*, *núm.*) terminen sempre amb punt, d'acord amb la pràctica més general, si no unànime.

Les abreviatures del segon grup (*Dr*, *Excm*, *Sr*) terminen sense punt, encara que la pràctica sigui prou diversa i sovint apareguin amb punt.

Les abreviatures del tercer grup (*aC*, *pp*, *ss*) fronteregen amb els símbols, o amb les sigles, i per això hi ha qui proposa de no terminar-les amb punt. El criteri de no terminar-les amb punt i d'escriure *c*, *cc*, *p*, *pp*, *s*, *ss* (capítol, capítols; pàgina, pàgines; següent, següents) sembla el més enraonat.²⁵

Les abreviatures de tractament *Dr*, *Sra* i unes quantes més comencen sempre amb majúscula, per molt que, sencer, el mot s'hagi d'escriure tot amb minúscules —llevat, òbviamment, que per raons de puntuació hagi d'anar amb inicial majúscula.

Les abreviatures no s'haurien de pluralitzar mai amb una 's' final. Cal evitar, per tant, formes com ara *caps.*, *núms.*, *tels...* Tot i amb això, és ben habitual d'escriure *Srs*, *Sres*.

També hi ha qui recomana de no pluralitzar-les per duplicació,

25. Si és indispensable d'abreujar *segle*, *segles*, escriurem *s.*, *ss.*, amb punt, perquè no hi hagi confusions. Tot i amb això, més val escriure sempre el mot sencer.

recomanació que seguim, amb algunes raríssimes excepcions —perquè tenen molta difusió i fronteregen amb els símbols. I no les terminem amb punt. Són, sobretot les susdites: *cc*, *pp*, *ss*.

El punt d'una abreviatura també serveix de punt final de frase o de període i, per tant, no se n'hi ha d'afegir cap més:

La comissió ha compilat propostes, suggeriments, etc. (no pas *etc...*, ni *etc...*).

3.2.2. Sigles

Sobre les sigles, que són, bàsicament, conjunts d'inicials, heus ací perquè cal tenir en compte:²⁶

- Les lletres que formen les sigles, sempre majúscules, s'escriuen juntes i sense punts. No s'escriuen, doncs, en principi, com si fossin noms propis:²⁷

FIAT, ONG, ONU, OTAN, PIME, PSC, UNESCO (no pas *Ong, Onu, Otan, Pime, Psc, Unesco...*).

- Al marge de la controvèrsia sobre la qüestió, tampoc no les pluralitzem afegint-hi una 's' (o pitjor encara, una 's' precedida d'apòstrof), ni reduplicant-les.²⁸ En lloc d'això,

26. Sovint les sigles van precedides d'article. Al capítol anterior (*cf.* 2.2.1.2.3., *pp* 21-22) s'indica el comportament de l'article determinat precedint una sigla.

27. Les sigles llargues (UNICEF, UNESCO) són de visió ingrata; si fos possible, s'haurien d'escriure amb versaletes: UNICEF, UNESCO.

28. Hi ha pluralitzacions per reduplicació (AA VV, CC OO, EE UU, PP CC...) que semblen, o semblaven, intocables. I tanmateix EE UU és avui insòlita. Quant a AA VV, PP CC o CC OO, no convindria més de reduir-les a A. V. o A. de V., C. O., P. C.? (Amb punts, com si fossin inicials de noms propis; en el cas de P. C., a més, per a destriar-la de la sigla històrica del partit comunista, que és PC, sense punts.)

davant la sigla hi posarem l'article o algun altre determinatiu en plural:

les ONG, les PIME; els EUA (no *ONGs, PIMEs*, ni *ONG's, PIME's*, ni *EE UU*).²⁹

- Hi ha sigles que han passat al lèxic comú; és a dir, han esdevingut mots corrents, i com a tals s'han de tractar. Aquest és el cas de *bit, radar, sida...* També les sigles d'algunes marques comercials sembla que són generalment sentides com si fossin noms propis. Seria el cas de *Seat* o *Fiat*, per exemple.

Observacions

No s'ha de fer servir mai una sigla que no sigui de domini general sense haver-la introduïda. La introducció consisteix a escriure el nom sencer que la sigla representa i, seguidament i entre parèntesis, la sigla en qüestió. Mai a la inversa.

Ral·li alpi organitzat per la Unió Excursionista de Catalunya (UEC).

Per aquesta mateixa raó, una sigla nova o poc coneguda no ha de figurar mai en un títol, destacat, etc. Tampoc no ha d'anar enllaçada, ans és el nom complet que la sigla recorda que ha d'enllaçar-se:

Més informació a la pàgina de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (no pas *l'AEELC*).

29. Igualment, cal evitar d'escriure *C's*. En aquest cas, la grafia menys desafortunada potser seria *Cs*.

Finalment, en un text, mai no hi haurien d'alternar indistintament una sigla i el nom sencer que representa. En tot cas, de primer s'ha d'escriure el nom sencer (vinculat, si pertoca), seguit de la sigla entre parèntesis, i, en acabat, únicament la sigla.

3.2.3. Símbols

Són expressions, literals o no, sovint arbitrades per un organisme competent, que representen conceptes, elements, operacions...

Solen tenir un ús i una vigència internacionals i, per tant, cal respectar-ne la forma:

cm, m, l, °C, Na, x, ‰ (centímetre, metre, litre, grau Celsius, sodi, multiplicat per, tant per mil).

En el cas que acompanyin un nombre, se'n separen, habitualment, amb un espai en blanc:

150 km, 200 x 6, 90 l, 45 min.; però *50%, 10‰* (i no *50 %, 10 ‰*).

El programa editor de VilaWeb permet de reproduir satisfactòriament tant caràcters indexats (volats) com subindexats. Cal, doncs, servir-se'n apropiadament sempre que pertoqui: tan sols en texts de caràcter científic o tècnic. Així escriurem *CO₂, H₂O, m², hm³* i no pas *CO₂, H₂O, m2, hm3*.

Altrament, en els texts de caràcter general, en lloc de l'expressió simbòlica, cal fer servir la denominació habitual: *diòxid de carboni, aigua, metre quadrat, hectòmetre cúbic*.

Observacions

- Els símbols que representen unitats solen escriure's amb minúscula: *s, m, l* (segon, metre, litre).

- Si són derivats de noms propis, se solen escriure amb majúscula: $^{\circ}\text{C}$ (grau Celsius), C (coulomb), N (newton), Ω (ohm).
- Tant en l'un cas com en l'altre s'escriuen sense punt ni plurals: *10 g*, *150 m*, *30 l*.

4. NOMBRES

En l'escriptura dels nombres hi ha dos aspectes a considerar: el de definir quins nombres s'han d'escriure amb xifres i quins altres amb lletres, i el de delimitar en quina mena de texts ha de prevaler l'escriptura numèrica o la literal.

Per una altra banda, no deu ésser gaire fàcil, en aquesta matèria, d'establir uns criteris d'aplicació general que siguin, alhora, coherents i clars, en vist de les moltes 'regles' que hi ha en voga —això sí, constantment infringides. Per tant, els patrons que ací s'exposen tenen la voluntat d'apuntar algunes línies d'ordre en un domini que no sembla que admeti fronteres ni del tot precises ni gaire rígides.

La regla general bàsica demana un cert 'seny comú' i de pensar en la claredat de la lectura, més que no pas en la facilitat de l'escriptura. A la pràctica, això significa que ni es pot escriure tot i sempre amb xifres ni tot i sempre amb lletres, i que no s'hauria de perdre mai de vista ni la coherència,³⁰ ni la comoditat de la lectura, ni una elegància mínima.

4.1. ESCRIPTURA NUMÈRICA

En principi, s'han d'escriure amb xifres aràbigues:

- tots els nombres d'un text 'numèricament dens': econòmic, estatístic...;

30. És manca de coherència d'escriure, en un mateix text i sense raó aparent, '2' o '8', al costat de 'tres' i 'cinc', posem per cas.

- tots els nombres decimals, en qualsevulla mena de text:
3,69, 10,5, 90,08;
- les expressions percentuals: *23%, 44,5%*;
- nombres d'expressió literal llarga o de lectura laboriosa:
1.254, 27.489, 350.877;
- els anys: *1714, 1859, 1939, 2012*;
- els dies del mes: *7 d'abril, 29 de juny, 3 de novembre*;³¹
- les hores expressades sexagesimalment: *7.25, 10.30, 22.50*;
- les indicacions de localització viària i similars: *quilòmetre 40 de la C-17*.

Diferentment, les xifres romanes es fan servir, principalment, per expressar:

- els segles: *segle IX, s. XIII, ss. XIX-XX*;³²
- les expressions ordinals, particularment de cicles, congressos, festivals, convocatòries de premis i similars.³³
LVII Nit de Santa Llúcia.
XIV Trobades d'Escola Valenciana.

4.2. ESCRIPTURA LITERAL

Generalment s'escriuen amb lletres:

- l'edat: *cinquanta-dos anys*;

31. El primer dia de mes convé d'escriure'l, sempre que sigui possible:
1r. 'El 1r de maig és festa'.

32. Els termes 'segle, segles' s'abreugen *s.* i *ss.*, amb punt final, com es recorda a la nota 25 (sense punt, *s* i *ss* representen 'següent, següents').

33. Aquestes expressions solen presentar-se, com més va més, amb xifres aràbigues. Si és el cas, procedirem com s'indica en la nota següent (34), encara que a l'original aparegui altrament.

- la indicació genèrica d'anys o dècades: *els anys vint, la dècada dels cinquanta*;
- l'expressió d'un nombre aproximat: *uns mil habitants, uns vint detinguts*;
- les hores expressades a la catalana: *les set, dos quarts d'onze*;
- els nombres ordinals, llevat que siguin de lectura revessa: *vintè, trenta-quatre* (però *529è*), i sense perdre de vista què es diu a la secció anterior;³⁴
- en un text 'no numèric', qualsevol nombre que es pugui escriure amb tres mots o menys:

cinc fills: tres nois i dues noies, vint quilos de patates, cent litres d'aigua;

dos-cents vint ferits, quaranta mil soldats, dos-cents mil abonats.

Observacions

L'escriptura dels nombres ha d'ésser congruent, no híbrida ni desmanegada. En particular cal tenir en compte els aspectes següents:

- Expressions com 'els anys trenta', 'la dècada dels noranta', no tenen solta i s'han de proscriure.
- Tampoc no en té gens de marcar un nombre exacte amb un indefinit. Però sí que és coherent d'aplicar un indefinit a nombres rodons aproximats per indicar que no són exactes –i llavors s'hauran d'escriure amb lletres, no pas amb xifres:

Van detenir tretze manifestants (no pas *uns tretze* ni, menys encara, *uns 13*).

34. A vegades, per raons diverses, pot convenir d'escriure els ordinals abreujadament, amb una xifra i una sola lletra (mai volada, ni precedida de punt o seguida): *2n, 3r, 4t, 8è, 9a* (no pas *2n* o *3.r* o *4t.*).

A Brussel·les, s'hi aplegaren uns cinquanta mil manifestants (no pas uns 50.000).

- Sembla preferible d'escriure *44.000* o *126.000*, posem per cas, que no pas *44 mil* o *126 mil*; ara, també sembla més fàcil de llegir *385,6 milions* que no pas *385.600.000*.
- En els enunciats percentuals cal evitar:
 - fórmules híbrides a l'estil de *15 per cent*, *39 per cent*;
 - fórmules com ara *entre un 15 i un 18%*, en lloc d'*un 15% i un 18%*.

Tot amb tot, expressions com *deu*, *vint*, *setanta*, *cent... per cent* són idònies i, en alguns casos, més acceptables.³⁵

A l'hora d'escriure un nombre o més també s'han de tenir en compte alguns aspectes d'ordre estilístic.

- Una expressió numèrica no hauria de començar mai un text, i encara menys un títol, un destacat, un peu... Per tant, caldrà redactar-lo de manera que l'expressió numèrica vagi a l'interior.

Moren 349 alumnes en un atemptat (no pas *349 alumnes moren en un atemptat*).

- Un nombre que s'hauria d'escriure literalment, pot escriure's numèricament en un títol, destacat, peu..., sia per raons d'espai o d'economia, sia per cridar l'atenció, sempre que no sigui al principi.

Passen la nit en una estació 930 viatgers (o bé *nou-cents trenta*, si hi cap).

35. Per exemple, 'cent per cent' s'ha d'escriure sempre amb lletres, si significa 'totalment, completament'.

- Si una indicació ordinal de congressos, concursos... s'expressa amb xifres àrabiques, cal acompanyar-les indefectiblement de l'indicador d'ordinalitat: 'a', 'è', 'r'..., no seguit de punt, ni precedit de guionet, ni volat:

2n Cicle d'Informació Audiovisual, 3r Taller de Memòria (no pas *3r. ni 3-r ni 3^r*).

36è Saló de l'Automòbil, 18a Temporada Alta (no pas *36è. o 36-è o 18^a*).

Finalment, cal insistir en alguns aspectes de puntuació relacionats amb l'escriptura de les xifres.

- Els enters se separen dels decimals amb una coma (no pas amb un punt, ni amb un apòstrof):

2,10; 90,08 (no pas *2.10; 90'08*).

- Els milers, milions... es delimiten amb un punt (no pas amb una coma, ni amb un espai en blanc):

1.258, 22.356, 35.350.877 (no pas *1,258, 22 356 o 35,350 877*).

- L'any d'una data s'escriu sempre sense cap signe de puntuació ni espai en blanc:

1412, 1659, 1714 (no *1.412, 1,659, 1 714*).

- Els segments d'una indicació horària se separen amb un punt (no pas amb dos punts o amb un apòstrof o cometa simple, ni amb guionet o un espai en blanc):

Eren les 10.24.25 (no pas *10:24:25 ni 10'24'25 o 10-24-25 o 10 24 25*).

5. DATES I HORES

Com en el cas dels nombres, les dates poden expressar-se numèricament. També poden expressar-se, en part, literalment. Això mateix pot dir-se de l'expressió horària, amb la particularitat que l'expressió numèrica és sexagesimal i que solen reservar-s'hi les indicacions més detallades o meticuloses.

5.1. DATES

Una data es pot escriure abreujada (amb nombres) o completa (amb lletres i nombres), segons els casos, però no de l'una manera o de l'altra, indistintament i a discreció, en un mateix text.

5.1.1. Expressió numèrica

L'expressió abreujada d'una data és sempre numèrica i es distribueix en tres segments de dígit, separats per un punt, no pas per un guionet, ni per una banda (/) o, menys encara, per una barra (\) o un espai en blanc.

30.II.I4 (no pas 30-II-I4, 30/II/I4, 30\II\I4 ni 30 II I4).

Els dos primers segments (dia, mes) es representen, fins a 9, amb una sola xifra; el tercer (el de l'any) pot representar-se amb dues xifres o amb quatre, però no amb dues o amb quatre, indistintament, en una mateixa notícia o text.

30.II.I4 o bé 30.II.20I4.

Per tant, si els dos primers segments es representen amb un nombre inferior a deu (10), no aniran mai precedits d'un zero (0).

3.I.16 o bé *8.5.2016* (no pas *03.01.16*, *08.05.2016*).

En tots els segments s'empren únicament xifres aràbigues, en cap cas xifres romanes (ni en el segon segment, el del mes, ni en cap altre).

30.II.14 o bé *30-II-2014* (no pas *30.XI.14*, *30-XI-2014*).

L'ordre de representació és sempre el mateix: dia-mes-any. Les expressions mes-dia-any i any-mes-dia són pertorbadores i no es poden admetre en un text informatiu de caràcter general.

30.II.2014 o bé *30.II.14* (de cap manera *II.30.2014* o *II.30.14*, ni *2014.II.30* o *14.II.30*).

Com que aquestes expressions no són pròpies del nostre sistema, en cas de trobar-ne en alguna font s'han d'adaptar, fins i tot en una citació traduïda.³⁶

5.1.2. Expressió literal

L'expressió literal ho és solament en part: únicament el nom del mes s'escriu sempre literalment. Contràriament, l'expressió del dia i de l'any és sempre numèrica.

36. Si una citació s'ha de traduir (recordem que no són acceptables citacions en llengües foranes), ho ha d'ésser del tot; per tant, també la manera d'escriure la data. No cal dir que, si l'original català de la citació conté dates expressades en un format diferent del que ací es prescriu, s'ha de mantenir. També en un text computacional és admissible de mantenir-hi el procediment de representació original (any.mes.dia).

Si la data s'expressa completa, es compon de xifres àrabiques (dia i any) i de lletres (mes). El mes s'escriu sencer, i tot amb minúscules; l'any, amb quatre xifres, no pas amb dues, i sense punt per a separar el miler.

4 d'octubre de 1999 (no pas *4 oct. de 99*, *4 d'Octubre* o *4 d'octubre de 1.999*).

Quan la data és sencera, mes i any van precedits, tots dos, de la preposició *de*, però sempre sense article. A sobre, el dia no va mai precedit de zero (0), si és inferior a deu (10).

6 de març de 1966 (no pas *06 març 1966*, ni *6 de març del 1966*, ni *6 del març del 1966*).

Quan la data s'indica d'una manera incompleta, pot ocórrer que se n'indiqui l'any i prou. En aquest cas, s'escriurà sencer, amb tots els quatre dígit i acompanyat de l'article determinat, sense preposició:

L'estatut fou aprovat el 2006 (no pas *aprovat a 2006*, ni *al 06*, ni *el 06*).

Si, a més de l'any, se n'indica el mes, aquest s'escriu precedit de l'article i, si hi escau, de la preposició *de*, mentre que l'any s'escriu precedit tant de la preposició *de* com de l'article:³⁷

L'estatut fou aprovat el setembre del 2006 (i no *setembre de 2006*).

La Caputxinada, del març del 1966 (no pas *de març del 1966*).

En alguns casos, amb valor gairebé de símbol, la data pot escriure's reduïda a una fórmula de dos membres, dia i inicial majúscula del mes, sempre soldats amb un guionet (14-N). Però l'ús generalitzat

37. En aquest cas, a vegades l'any s'expressa amb els dos últims dígit: 'La Caputxinada del març del 66', però no és pas la millor opció.

d'aquesta fórmula, de possibilitats limitades, la faria confusa i, per tant, inútil. S'ha de reservar, doncs, a casos ben excepcionals, si cal amb indicació de l'any de l'esdeveniment. De cap manera no pot ésser un procediment d'abreviació comú. En serien casos admissibles, posem per cas:

II-S / II-S-01 o bé *I-O / I-O-17* (no pas *II-S* ni *I-O*).³⁸

Cal evitar, particularment, aquelles fórmules en què la inicial del mes no és exclusiva:

II-M (març, maig?), *I4-A* (abril, agost?), *7-J* (juny, juliol?).

Finalment, cal recordar que expressions com el Vint-i-cinc d'Abril, el Primer de Maig, l'Onze de Setembre, el Nou d'Octubre i similars s'han de considerar noms propis de festes o de commemoracions i que, per això mateix, s'han d'escriure amb totes les lletres, sense cap xifra.³⁹

També cal recordar que el nombre ordinal és obligatori per a indicar el primer dia de cada mes, però que molt clares vegades es fa servir l'ordinal per indicar els altres dies del mes:

*El primer de novembre s'escau en diumenge,
El torn es renova cada primer de mes.*⁴⁰

38. Dates de l'atac a les Torres Bessones de Nova York (II-S) i del referèndum sobre la independència (I-O).

39. Encara que sigui corrent de veure escrit 25 d'Abril, 31 de Desembre, cal escriure Vint-i-cinc d'Abril, Trenta-u de Desembre, per la raó exposada.

40. 'El torn es renova cada quinze de mes' és una expressió possible, sens dubte, però insòlita o quasi.

5.2. HORES

També les hores es poden escriure de dues maneres, sexagesimal i literal.

5.2.1. **Esriptura sexagesimal**

L'hora es distribueix en dos segments (o tres) de xifres aràbigues: hora, minuts (segons), separats els uns dels altres per un punt (no pas per dos punts, ni per coma, ni per apòstrof).

La sessió comença a les 9.05 (no pas a les 9:05 ni 9,05 ni 9'05).

A més a més, el primer segment es representa, fins a 9, amb una sola xifra; el segon i el tercer, sempre amb dues:

La sessió comença a les 9.05 (no pas a les 09.05);

El tren va fer el trajecte en 2.05.50 hores (no pas 2.5.50 ni 02.5.50 ni 02.05.50...).

Les expressions cronomètriques, de tres segments (minuts, segons i centèsimes), s'indiquen de la mateixa manera:

El nou rècord mundial dels 800 metres és d'1.40.91 minut.

5.2.2. **Esriptura literal**

S'adequa a la forma popular de dir les hores i es representa únicament amb lletres. No s'aconsella sinó en expressions horàries simples, entre més coses perquè l'escriptura sexagesimal de les força complexes és de lectura més directa:

Vindrà a les vuit, i se'n tornarà a les deu o a un quart d'onze.

La sessió va començar a tres quarts i vuit de deu (potser, en aquest cas, a les 9.53?).

Observacions

L'escriptura sexagesimal abasta totes les vint-i-quatre hores del dia, de les 0.00 a les 23.59 i les indica inequívocament. És a dir, 9.08 indica sempre una hora matutina, diferent de 21.08, que n'indica una de vespertina. Per això hi són ocioses, si no xocants, indicacions com ara 'del matí', 'del vespre'...

Passa deu hores al despatx de les 12.00 a les 22.00 (no de les 12.00 del migdia a les 22.00 del vespre).

Tant l'escriptura literal de l'hora, com la numèrica, exigeixen l'article (solament se'n pot prescindir en una expressió molt laconica o en una llista horària) i no admeten el terme *hores* (o l'abreviació *h*).⁴¹

Va tornar a les sis del vespre (no pas a sis hores del vespre ni a les sis hores).

Va tornar a les 18.00 (no pas a 18.00 hores ni a les 18.00 hores o 18.00 h).

L'expressió catalana de l'hora no és uniforme a tot el domini lingüístic. Cal tenir-ho present en texts, o declaracions, de parlants balears i valencians:

Tornaran a dos quarts de tres (ús general); a les dues i mitja (ús valencià i balear).

Quan s'indica un horari, és superflu d'anteposar-hi 'a partir de' o cap altra expressió equivalent. Ja s'entén que una activitat no dura un instant. Si, tanmateix, fos imprescindible d'indicar-ne el

41. De l'article, se'n pot prescindir en una relació com la dels horaris dels mitjans de transport, per exemple, o quan l'hora es consigna, esquemàticament, entre parèntesis.

principi, podem fer servir el verb ‘començar’ o algun altre recurs apropiat:

La manifestació serà a un quart de deu del matí (no pas a partir d'un quart...).

La sessió començà puntualment a les nou del vespre (o bé a les 21.00).

5.2.3. Esquema de distribució horària

El propòsit és de delimitar l'ús de ‘matí’, ‘migdia’ i termes similars restants que acompanyen una expressió horària de manera que sigui regular i coherent. Com és prou sabut, tant en la pràctica oral com en l'escrita, aquests termes es fan servir de maneres prou variades, no sempre coincidents i a voltes un sí és no és arbitràriament. Convé, doncs, de posar una mica d'ordre en aquest àmbit prou desatès. La proposta ací exposada pot semblar discutible, i ho és; això no vol pas dir que sigui capriciosa o inventada.

El mot ‘dia’ en català tant indica el període de vint-i-quatre hores que dura la girada completa de la Terra (‘trenta dies fan un mes’), com la part de claror solar d'aquest període (‘per Nadal el dia és molt curt’).

Si en el segon sentit es contraposa a ‘nit’, en el primer es divideix en parts diferents, denominades: nit, matinada, matí, migdia, horabaixa o tarda⁴² i vespre. Aquestes parts tenen, com dèiem suara, un ús força variable segons llocs i algunes circumstàncies més, especialment la de ‘vespre’, laminada per la dilatació de ‘tar-

42. Mentre ‘horabaixa’ pot competir amb ‘tarda’, i s’hi hauria de preferir, ‘vesprada’, el terme més o menys equivalent dels parlars sud-occidentals, té un sentit diferent a la resta del domini lingüístic. Això no el fa tan apte per a ús general com a divisió concreta del dia. (Atenció: quan acompanya una menció horària, ‘horabaixa’ va sense article.)

da' o l'anticipació de 'nit', i pertorbada per la variació horària estiu-hivern.

Com a indicació general, el dia, en el primer sentit, comença a la nit (0.00) i s'acaba al vespre. Ho il·lustren expressions com la nit de Nadal, de Cap d'Any, de Sant Joan..., que designen la primera part d'aquests dies festius, que és quan s'hi fan algunes celebracions tradicionals. A VilaWeb la divisió hivernal del dia segueix l'esquema següent:

- 6.00-11.00 del matí (fins que no hi surt el nombre 'dotze');
- 12.00-14.00 del migdia (fins que no hi surt el nombre 'tres');
- 15.00-17.00 d'horabaixa o de la tarda (fins que no hi surt el nombre 'sis');
- 18.00-23.00 del vespre (fins que no hi surt el nombre 'dotze');
- 0.00-3.00 de la nit (fins que no hi surt el nombre 'quatre');⁴³
- 4.00-5.00 de la matinada (fins que no hi surt el nombre 'sis').

La divisió estival solament varia de la hivernal en la distribució de 'tarda' i de 'vespre', obligada per la diferència de dues hores en relació amb el curs solar:

- 15.00-19.00 d'horabaixa o de la tarda (fins que no hi surt el nombre 'vuit');
- 20.00-23.00 del vespre (fins que no hi surt el nombre 'dotze').

43. A partir de la una, també se sol dir 'de la matinada', però ací proposem justament d'evitar-ho.

La votació serà cap a les onze del matí o a un quart de dotze del migdia.

La sessió s'havia d'acabar a les dues del migdia, però s'ha aixecat a tres quarts de tres d'horabaixa (de la tarda).

El concert va començar tard, a les onze passades del vespre, i va durar fins a les dues de la nit.

El metro de Barcelona comença la jornada a les cinc de la matinada.

Eren les sis del matí ben tocadés quan la pluja va dispersar els últims fusters.

Observacions

S'han d'evitar expressions com 'un quart d'una de la tarda', encara que semblin molt exactes, perquè contravenen la manera popular tradicional de dir. Una cosa és el llenguatge propi de l'astronomia, i una altra, de prou diferent, el de la informació general, que ha de basar-se en una formalització de la llengua popular genuïna.

També s'han de proscriure expressions com 'un quart d'hora', 'tres quarts d'hora'...; dient 'un quart', 'tres quarts'..., ja n'hi ha prou. En català 'un quart', emprat tot sol i sense referent, indica sempre una divisió horària.

Una expressió com ara 'la nit de dijous a divendres' es fa servir, malament i enfarfegosa, per significar:

- un espai de temps que abasta de les últimes hores del dijous fins a les primeres hores del divendres; en aquest cas s'ha de dir:

De dijous al vespre a divendres a la nit (o *matinada*, segons què hi escaigui).

- les primeres hores del divendres; i llavors cal dir, simplement:

Divendres a la nit.

No són gens pròpies de la llengua tradicional, ni gens recomanables, expressions com ‘la tarda de dimecres’, ‘el matí de dissabte’ i similars, en lloc de ‘dimecres a la tarda’, ‘dissabte al matí’, etc.

Ben mancades de solta són fórmules com ‘tarda-nit’ o ‘tarda-vespre’: la primera perquè sovint no és sinó una manera de defugir ‘vespre’, i la segona perquè, en general, delata confusió entre ‘vespre’ i ‘nit’. Cal, doncs, foragitar-les sense contemplacions.

Finalment, cal dir i escriure ‘demà passat’ o ‘després-demà’, ‘la setmana passada’, ‘el mes passat’ o ‘l’any passat...’, i no pas ‘passat demà’, ‘la passada setmana’, ‘el passat mes’ o ‘el passat any’. I qui diu ‘passat’ diu ‘vinent’ o ‘entrant’: ‘la setmana entrant/vinent’, ‘el mes entrant/vinent’, ‘l’any vinent/entrant’,⁴⁴ i no pas ‘la vinent setmana’, ‘el vinent mes’, ‘el vinent any’.

Cal defugir, així mateix, combinacions com ‘pròxima setmana/setmana pròxima’, ‘pròxim mes/mes pròxim’, ‘pròxim any/any pròxim’; i encara més, invents estrafolaris com ‘propera setmana/setmana propera’, ‘proper mes/mes proper’, ‘proper any/any proper’.⁴⁵

Més detalls sobre dates i expressions temporals a 9.1.7 (pp 126-130) i també 10.2.3. (pp 181-182).

44. L’expressió ‘any entrant’ s’empra devers la fi de l’any en curs.

45. Que ‘pròxim’ no sigui apropiat en aquestes expressions temporals no vol pas dir que sigui incorrecte. Contràriament, ‘proper’, que vol passar per genuí és, comptat i debatut, un calc simètric de l’espanyol, igual que ‘apropar’.

6. NOMS PROPIS

És un camp divers, no sempre simple a l'hora de delimitar què és, exactament, un nom propi o de determinar com s'hi apliquen les majúscules, posem per cas.

A diferència dels noms comuns, que pertanyen, globalment, a un mateix dipòsit lingüístic, de noms propis, n'hi ha d'orígens lingüístics distints, i n'hi ha força, especialment de persones jurídiques i similars, que són simples mots comuns o seqüències de mots comuns. Doncs bé, si són formats amb noms comuns i són de llengües forasteres, s'han de traduir o no? I si és que sí, en quins casos i com? Una qüestió que la pràctica habitual no defineix pas d'una manera gaire coherent ni gaire sistemàtica.⁴⁶

El propòsit d'aquest apunt no és d'entretenir-se en proximitats, sinó d'esbossar uns pocs criteris, prou generals i pràctics, que ajudin a escriure aquests noms amb una seguretat raonable.

El primer gran criteri podria basar-se en una divisió d'aquests noms en tres grups: noms propis de persona, noms propis de lloc i noms propis restants. El segon gran criteri orientaria l'escriptura dels noms propis segons que siguin catalans o no; i en el cas dels no catalans, la dels noms de llengües que empren l'alfabet llatí o de llengües que fan servir sistemes d'escriptura distints:

46. Per què adoptem la traducció espanyola 'Estrella Roja' (de Moscou) i no hi ha traducció de 'Steaua', 'l'Estel' (de Bucarest)?

– DIVISIÓ DE NOMS PER CLASSES:

- *de persona* (antropònims),
- *de lloc* (topònims),
- *de realitats restants* (organismes, marques, obres...).

– DIVISIÓ DE NOMS PER ORIGEN LINGÜÍSTIC:

- *noms catalans*,⁴⁷
- *noms no catalans*:
 - escrits amb l'alfabet llatí,
 - escrits amb sistemes gràfics distints.

6.1. ESCRIPTURA DE NOMS PROPIS: GENERALITATS

Abans d'abordar l'escriptura particular de cada una de les classes de noms propis, i segons que siguin catalans o no, indiquem tot seguit unes quantes normes aplicables a tots els casos.

Tots els noms propis catalans o assimilats s'escriuen, com pertoca, segons les normes pròpies de l'ortografia catalana.

Els noms propis no catalans de llengües que usen l'alfabet llatí s'escriuen, en principi i tant com sigui possible, segons aquestes regles:

- els noms de persona, segons l'ortografia originària;
- els noms de lloc que no tenen forma catalana tradicional, també segons l'ortografia originària;
- els noms restants adés s'adapten o es tradueixen, adés no.

47. Noms catalans vol dir 'lingüísticament' catalans, no pas noms en ús a l'àrea catalana: mar Negra, Japó, Casals o Llopió... són, en aquest sentit, noms catalans; Lòpez, Forestier, Bourg Madame, Òttawa... no ho són.

Els noms propis no catalans de llengües que no empren l'alfabet llatí s'escriuen, esquemàticament, així:

- si aquests noms, de l'origen que sigui, no tenen forma catalana tradicional, no es transliteren,⁴⁸ ans es transcriuen: és a dir, els sons del nom originari es representen, tant com sigui possible, segons les normes de l'ortografia catalana;
- si aquests mateixos noms, sense forma catalana rebuda, presenten una adaptació llatina internacionalitzada, es manllava aquesta adaptació, sempre que no resulti incompatible amb la nostra ortografia.

6.2. ESCRIPTURA DE NOMS PROPIS: PARTICULARITATS

En l'exposició d'aquests criteris particulars procedirem per classes de noms: de persona, de lloc, de realitats restants. I dintre de cada classe, si hi escau, segons que siguin catalans o que no ho siguin.

6.2.1. Noms propis de persona

En els noms de persona (antropònims), tant si són catalans com si no ho són, la regla principal i obligada és de respectar la decisió del portador del nom. Aquesta regla excusa tant les grafies aberrants, impròpies o antiquades, com les transcripcions inconseqüents o mal fetes, sempre que responguin a la voluntat manifesta, coneguda o presumible de l'interessat, viu o mort:

⁴⁸. Translitarar és adaptar un mot lletra per lletra, al marge de la valor fonètica i de l'ús gràfic que cada lletra pugui tenir en un sistema d'escriptura o en un altre. El criteri de VilaWeb és de transcriure, no pas de translitarar.

Arañó (Aranyó), *Casas o Cazes* (Cases), *Ferràndiz* (Ferrandis), *Grabulosa* (Grevolosa), *Lluch* (Lluc), *Moncho* (Monjo), *Sellarès* (Cellerers)...⁴⁹

Kandinsky, *Stravinsky* (ben transcrits serien *Kandinski*, *Stravinski*).

Nogensmenys, en els noms de pila catalans, s'ha de fer valer, tant com sigui possible, la norma establerta i el discerniment:

Anna, *Antoni*, *Emili*, *Josep*, *Rut*, *Sixt...* (no pas *Ana*, *Antònio*, *Emílio*, *Joseph*, *Ruth*, *Sixte...*).

6.2.2. Noms propis de lloc

En el capítol dels noms de lloc (topònims) la distinció entre noms catalans i no catalans té més abast que no pas en el dels antropònims. Vegem-ne les particularitats.

6.2.2.1. Catalans

S'han d'escriure d'acord amb la normativa, que es basa en estudis toponímics i criteris lingüístics, i no pas en raons d'ordre polític mancades de fonament lingüístic.⁵⁰

49. Als cognoms castellans d'individus que porten noms de pila catalans, és pertinent d'aplicar-hi l'accentuació catalana: Joan Pèrez, Antònia Lòpez, Andreu Ibàñez, Manel Gòmez (l'accent hi és obert, compareu Peris, Llopis, Gomis...). De totes maneres, ha de prevaler la voluntat, manifesta, del portador.

50. Per exemple, l'article que acompanya alguns topònims té el mateix tractament que l'article que acompanya els noms comuns, com ja s'exposa a 2.4.2. i nota 21 (p 47).

En els topònims no és aplicable el criteri del respecte que s'atorga a les decisions personals perquè són patrimoni de la comunitat lingüística, no pas d'un grup d'individus. Dit altrament, si en el cas d'un antropònim és admissible una grafia com *Rexach*, perquè únicament n'ha de respondre el portador, en el cas d'un topònim la grafia obligada és *Reixac*, que és l'adoptada per una comunitat lingüística sobre bases històriques o científiques.

6.2.2.2. *No catalans*

Si tenen forma catalana tradicional o assimilada, aquesta és la que ha de prevaler:

*Avinyó, Bordeu,*⁵¹ *Llemotges, Marsella, Montalbà* (no pas *Montalban* i menys encara *Montauban*), *Toló* (no pas *Tolon* ni *Toulon*), *Tolosa* (*de Llenguadoc*), *Viella, Xicago...*

Alger, Bolonya, Cadis, Colonya, Conca, la Corunya, Florença (no pas *Florència*), *Gotemburg* (no pas *Göteborg*), *Lisbona* (no pas *Lisboa*),⁵² *Magúncia* (no pas *Mainz*), *Milà, Moscou* (no pas *Moscú* ni *Moskvà*), *Oscà, País Basc* (no pas *Euskadi*), *Pequín* (no pas *Beijing*), *Sant Jaume de Galícia* (no pas *Santiago de Compostella*), *Saragossa, Terol, Tòquio, Xerès...*

Si no tenen forma catalana tradicional, ni forma assimilada, s'adopta la forma originària,⁵³ no sempre fàcil de determinar, ni

51. Bordell, forma catalana pròpia d'aquest topònim gascó, no és aconsellable; la de Bordeu, manllevada del gascó directament, ja apareix a la Crònica del Cerimoniós.

52. Lisbona i no pas Lisboa és la forma catalana clàssica i tradicional, com assenyalava el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, entrada 'Lisbona'.

53. Atenció: forma 'originària', no pas 'oficial', ni que sigui per respecte solidari a les llengües postergades.

de conèixer o de reconèixer, especialment en el cas de països amb llengua relegada. Si el topònim originari és insòlit o poc recognoscible, caldrà contextualitzar-lo de manera que el lector l'identifiqui fàcilment.⁵⁴

Antíbol (no pas *Antibes*), *Aup d'Uès* (no pas *Alpe d'Huez*), *Cana* (no pas *Cannes*), *Mònegue* (no pas *Mònaco*).

Buenos Aires, *Caerdydd* (no pas *Cardiff*), *Errenderia*, *Kosove*,⁵⁵ *Neuchâtel*, *Newcastle*, *Ourense*, *Stuttgart*, *Utrecht*, *Uvieu*, *Xixon* (no pas *Oviedo*, *Gijón*)...⁵⁶

Quan el nom propi originari necessita transcripció, aquesta ha d'ajustar-se a l'ortografia catalana, sobretot si es tracta d'un nom de país (corònim), i no pas a les regles de transliteració que puguin fer servir els mitjans especialitzats.

L'Azerbaitjan, *Cambotja* (no *Cambodja* ni *Kamputxea*), *Catar* (no *Qatar*), *l'Irac*, *el Paquistán*, *el Tatgiquistan*, *el Turquestan*, *l'Usbequistán* (o *Usbèquia*)...

La Xina i el Japó tenen establerts uns criteris de transcripció llatina de noms propis (de lloc i de persona). Això no obstant, aquests criteris no s'han d'aplicar als noms que ja tenen forma tradicional o assimilada catalana, com Pequín, Tòquio...

Dels topònims que no tenen forma catalana i que s'han de transcriure, no poden pas considerar-se iguals els de països cone-

54. Per exemple, així: 'Caerdydd, capital de Gal·les...'

55. La grafia albanesa del nom és 'Kosovë', en què la 's' és sorda i la 'ë' equivalent a la vocal neutra del català oriental. La grafia *Kosove*, lleugerament alterada, respecta la pronúncia originària i no violenta la nostra grafia, a diferència de les formes no albaneses Kosovo i Kossova.

56. Seguint l'astur, que també fa Uvieu, Xixon, formes més avingudes a la fonètica i la grafia catalanes.

guts, oimés si són susceptibles d'un ús sovintejat, i els de llocs ignots i d'ús rar. Si aquests últims toleren grafies en català estridents (Qom), aquells s'hi resisteixen i, tard o d'hora, s'han d'ajustar als patrons gràfics de la nostra llengua (Catàr, Irac, Paquistan...).⁵⁷

6.2.3. Noms propis restants

Englobem sota aquest epígraf tots els noms propis que no són ni personals ni locals: noms d'entitats i de persones jurídiques en sentit lat, de noms propis de l'administració a noms d'empresa, passant pels d'associacions, clubs, col·legis professionals, grups de teatre o dansa, emissores de ràdio o televisió, equips, institucions, partits polítics, etc.; noms d'edificis, naus i similars; denominacions d'activitats: concursos, congressos, festivals, premis...

Doncs bé, a aquesta classe de noms, s'hi solen aplicar criteris diversos i variables, no sempre coherents, segons èpoques i modes. És, sens dubte, la parcel·la dels noms propis d'ordenació més revessa, àdhuc en el cas dels noms catalans.⁵⁸

A banda, quan aquests noms no són catalans, tan aviat es presenten traduïts com no. Doncs bé, particularment per a les denominacions no catalanes, els criteris que segueixen voldrien ajudar a tractar-los amb una mica de coherència.

57. Cal assenyalar que els mitjans de comunicació han d'ajudar a recobrar, tant com sigui possible, la forma catalana genuïna dels topònims, propis i forans, que l'escolarització en llengües imposades ha sebol·lit o deturpat.

58. Una dificultat, i no pas l'única, que presenten les denominacions d'aquesta índole catalanes consisteix a saber com s'hi han d'aplicar les inicials majúscules (un aspecte abordat a 2.4.I., pp 44-45).

- Les denominacions formades de noms propis personals o locals es tracten com si fossin noms propis personals o locals. Igualment s’hi tracten les marques, o les denominacions que han esdevingut marques:

*Ibèria, Lloyd’s, Roland Garros, París-Dakar, el Saragossa.
Crèteria, Crédit Lyonnais, General Motors, Nintendo, Nokia.*

- Si consisteixen en noms comuns lligats amb noms propis personals o de lloc, se’n sol traduir el terme comú:

Atlètic de Madrid, Copa Davis, Filharmònica de Berlín.

- Si són constituïdes per noms comuns, se solen traduir íntegrament (per més que es mantinguin, si són de domini general, les sigles originals):

Partit Laborista, Partit Socialdemòcrata Alemany (SPD); Creu Roja; Estrella Roja,⁵⁹ Reial Societat.

- D’aquests, tanmateix, n’hi ha que no es tradueixen, adés perquè la traducció fóra inviable, adés per tradició o rutina, etc.:

Batasuna, Rayo Vallecano, Steaua, Syriza, Tour de France.

- Això sí, s’han d’evitar híbrids com:

Giro d’Itàlia, Tour de França, Vuelta a Espanya.⁶⁰

59. Parem compte que, ben traduïts, aquests noms serien ‘Estel Vermell’, ‘Creu Vermella’ (com fa el portuguès). És penós dir-ne ‘roig’ d’allò que és palesament vermell, i traduir de l’espanyol un nom que no ho és. Més amunt ja hem assenyalat la incoherència d’haver adoptat ‘Estrella Roja’ (de Moscou) al costat de ‘Steaua’ (de Bucarest).

60. A la pràctica, dient ‘el Giro’, ‘el Tour’ o ‘la Vuelta’, ja n’hi hauria d’haver prou. Fixem-nos, encara, en la inconseqüència de dir ‘Giro d’Itàlia’ o ‘Tour de França’, però ‘Vuelta a Espanya’.

A vegades, alguns noms d'aquests admeten l'article determinat, que ha de concordar amb el gènere del terme català sobreentès, no pas amb el de la llengua original:

L'Steauna, el Juventus, el Roma... (s'hi sobreentén 'equip', no 'squadra', ni 'estel' o 'joventut').

Observacions

Obres de consulta. Molts noms propis de tota mena ja es troben inventariats en obres de consulta com el *Petit Curial Enciclopèdic* o l'*Enciclopèdia Catalana*.⁶¹ Si no hi són, hem d'aprofitar les fonts que ens els subministren amb discerniment i aplicar-hi, si calgués, els criteris suara exposats.

Llistes de noms ordenades. Una llista o seqüència de noms, antroponims o topònims, no pot pas confegir-se sense que pugui destriar-s'hi cap mena d'ordre: de jerarquia, de magnitud, de prioritat cronològica... A més a més, aquest ordre ha d'ésser obvi al lector, o ha de respondre a raons de coneixement general; altrament, el redactor ha d'explicitar la raó de l'ordre que proposa.

Tot amb tot, si res no justifica un ordre determinat, s'ha d'aplicar l'ordre alfabètic, que es considera neutre o més neutre. Això sí, relacionant en primer lloc i alfabèticament els noms catalans, seguits dels occitans i, en acabat, de tots els altres:

Frutuós Gelabert, Agustí Villaronga, Miquèu Favart, Joan Flechet, Kenneth Branagh, Jaime Chávarri, Manoel Oliveira, Yimou Zhang.

61. Molts noms originals de llengües que no usen l'alfabet llatí ni tenen adaptació tradicional catalana, hi apareixen anglicitzats o transliterats, no pas transcrits.

*Alacant, Girona, Perpinyà, Bordeu, Marsella, Rodés, Amsterdam, Budapest, Cadis, Moscou, París, Roma, Segòvia, Viena.*⁶²

No cal ni dir que aquests criteris d'ordenació s'han d'aplicar a qualsevol llista o relació, no tan sols de noms (de lloc, de persona, d'entitats, etc.), sinó també de títols, productes...

6.3. NOMS PROPIS O TÍTOLS?

Una obra literària, o de la mena que sigui, la designem pel títol. Fet i fet, els títols són una classe de noms propis, i per això sembla adequat de parlar-ne ací, oimés que sovint sorgeixen dubtes sobre la manera d'escriure'ls: ús de majúscules, criteris de reproducció, de traducció...

Un cas a part és el dels termes amb què denominem periòdics, llocs d'internet i similars. Si bé és corrent de dir-ne 'títols', ben mirat s'assemblen més als noms propis que no pas als títols en sentit recte.⁶³

Sigui com sigui, en aquest apartat esbossem els criteris que han de regir l'escriptura tant dels títols en sentit estricte, com dels títols en sentit impropis.

6.3.1. Títols o noms de periòdics

En aquest apartat, hi incloem diaris, revistes, butlletins, llocs o pàgines d'internet...

62. És per raons culturals i polítiques (en el nostre país hi ha dos territoris occitans: l'Aran i la Fenolleda) que els noms occitans han de precedir els forasters.

63. Per aquest motiu, a l'apartat dedicat a l'ús de les cometes, s'hi proposa que diaris, revistes... no en portin.

Els criteris que s'hi apliquen són els que hem indicat per als noms propis, segons que siguin catalans o no catalans i, en aquest últim cas, segons que siguin de llengües que usen l'alfabet llatí o de llengües que fan servir uns altres sistemes d'escriptura. De fet, podríem dir que reuneixen els trets dels noms propis d'entitats, amb la particularitat que no es tradueixen mai.

Ara, El Punt Avui; Jornalet, Lo Lugarn; Clarín, Libération, La Stampa, Times; Ha-Àrets, Pravda.

6.3.2. Títols en sentit estricte

Considerem títols estrictes les denominacions que identifiquen obres literàries i teatrals, musicals i coreogràfiques, plàstiques...

Doncs bé, la primera cosa que cal dir és que, en el tractament dels títols, no hi ha ni unanimitat conceptual, ni unanimitat d'aplicació, i que hi pesen molt rutines inveterades. Ja que una gran part de les vacil·lacions tenen a veure amb títols d'obres no catalanes i, per tant, concerneixen, sobretot, les citacions, poden ajudar-nos a dissipar-les els criteris següents:

- obres literàries, teatrals, fílmiques: mana el títol original, però si n'hi ha traducció catalana (publicada, projectada...), hi darem la preferència;
- obres musicals, coreogràfiques: la traducció hi ha de prevaler tant com sigui possible, per més que les excepcions hi abunden prou:

El Barber de Sevilla, La flauta màgica; però La Cenerentola, Don Giovanni;

- obres plàstiques (escultura, pintura...): la pràctica més habitual és de traduir-ne els títols, però també hi ha excepcions: *Les senyoretes d'Avinyó*, però *Beaucoup de monde* (quadre d'en Miró).

Observacions

Sobre els noms de periòdics catalans que comencen amb un article determinat, aquest s'ha de tractar, ortogràficament, com qualsevol altre, és a dir: com l'article que acompanya alguns topònims catalans.

Els títols pròpiament dits, si són d'obra major, s'escriuen amb cursiva; si són d'obra menor, entre cometes dobles. Ara, títols musicals descriptius, a l'estil de Concert de piano núm. 2, Sonata per a clavicordi, etc., van, tradicionalment, sense; també hi van, sense, Oratori de Nadal, Passió segons Sant Mateu, Simfonia Patètica i similars, segurament perquè no són percebuts realment com a títols, sinó com a noms comuns o quasi.

Cal tenir en compte que, en anglès, tots els mots d'un títol solen anar amb inicial majúscula, tret de les partícules que consten d'un parell de lletres. Ara, en francès, solament el primer mot d'un títol va amb inicial majúscula —i també, si és el cas, l'article que el precedeix.

7. GENTILICIS

Els gentilicis són adjectius que indiquen relació o pertinença ge-nealògica, nacional, urbana... Com que tenen a veure amb els topònims, sembla escaient de parlar-ne després d'aquests.

Els gentilicis solen revestir formes derivades del topònim a què es refereixen, però no sempre. És així que, al costat de gentilicis com 'francès' o 'italià', formats a partir de França o d'Itàlia, respectivament, hi ha 'rus' o 'letó', que són termes primitius a partir dels quals s'han format els corònims (noms de país) respectivament: Rússia, Letònia.

Siguin primitius o derivats, els gentilicis presenten en català formes ben variades. Heus-ne ací una petita mostra:

- *derivats típics*: australià, canadenc, xinès, marroquí; brasiler...;⁶⁴
- *derivats atípics*: asiàtic, austríac, benicassut (de Benicàssim), egipci, espanyol, europeu, jueu, provençal, trempolí (de Trempl), vietnamita, xipriota...;
- *no derivats (en sentit propi)*: alemany, anglès, àrab, basc / èuscar, belga, búlgar, copte, cors, croat, finès, gascó, grec, indi, kurd, libi, maia, malgaix, sard, serb, suís, sumeri, turc, txec...;
- *singulars*: amazic, asteca, àzeri, bantu, inuit, zulu...

64. Encara que 'brasiler' sigui una adaptació del portuguès 'brasileiro', el considerem típic perquè, de gentilicis catalans acabats en *-er*, n'hi ha uns quants: *denier* (Dénia), *elianer* (l'Eliana), *felanitxer* (Felanitx), *formenterer*, *maniser* (Manises), *pobler* (la Pobleja mallorquina).

Aquesta varietat de formes és deguda, en bona part, a manlleus, directes o indirectes. Però, en general, podem dir que els gentilicis solen presentar quatre terminacions bàsiques, que són, fet i fet, les úniques amb què avui se'n solen encunyar de nous, encara que no siguin pas totes igualment productives. Heus-les ací: -à, -enc, -ès, -í:

Africà, australià; algerià (país), andorrà, català, lituà, peruà, saharià,⁶⁵ siria, tunisià (país); lleidatà, marsellès, romà, valencià, venecià.

Canadenc, guatemalenc, flamenc; castellonenc, eivissenc, figuerenc, perpinyanenc, tunisenc (ciutat), vallenc.

Escocès, iroquès, japonès, kossovès, maltès, paquistanès, romanès, xinès; alguerès, cantonès, genovès, maonès.

Argentí, filipí, mallorquí, palestí, somalí; alacantí, algerí (ciutat), barceloní, fragatí, pollencí, tarragoní.

La terminació *-eny* s'ha de considerar una interferència. Al capdavall, els gentilicis així formats es refereixen, gairebé tots, a topònims espanyols o relacionats amb la colonització espanyola: Vegem-los:

Extremeny, malagueny, madrileny.

Costa-riqueny, hondureny, nicaragüeny, panameny, porto-riqueny, salvadoreny.

Rifeny.

De tots aquests gentilicis terminats amb *-eny*, l'únic que convé de mantenir, com un cas excepcional, és 'madrileny'; potser també

65. Aquest és el gentilici del Sàhara occidental, i no pas 'saharaui' o 'saharaui', ni 'sahraui' o 'sahraui'.

‘extremený’.⁶⁶ Els altres s’haurien de reemplaçar per equivalents terminats amb *-enc*⁶⁷ o *-ès*.⁶⁸

*Hondurenc, nicaragüenc, panamenc, salvadorenc; rifenc.
Malaguès; costa-riquès, porto-riquès.*

Observacions

Avui com ahir hi ha gentilicis que són noms manllevats amb què s’anomenen a si mateixos els individus de determinats pobles, ètnies, comunitats..., o amb què els anomenen els pobles veïns. Seria el cas de:

Amazic, àzeri, inuit, navaho,⁶⁹ quítxua, sami, sioux...

No totes les comunitats tenen gentilici en català, especialment quan hi ha hagut poca relació històrica o gens; ni tots els topònims són prou mal·leables perquè se’n derivin. Pensem en La Paz o Rio de Janeiro, d’una banda, i en Estats Units, d’una altra. Això explica, segurament, que no s’hagi trobat cap terme millor, com a gentilici dels EUA, que nord-americà, que és clarament impropi o abusiu —ells s’anomenen ‘americans’, nogensmenys!

Els habitants de l’Índia són ‘indis’, no pas ‘hindús’, que són

66. L’excepcionalitat, la confirmen les formes *madrilène, madrilénian, madrileno* (francès, anglès, portuguès),

67. Com s’ha fet, per exemple, amb *guatemalenc* (en lloc de ‘guatemaltec’).

68. Talment com s’han repudiat ‘angoleny’, ‘brasileny’ o ‘moçambi-queny’, d’ús corrent no fa pas tant, en favor d’*angolès, brasiler* o *moçambi-quès*.

69. En les llengües veïnes se sol escriure ‘navajo’, grafia que defugim, d’acord amb l’Enciclopèdia Catalana, per evitar que es pronunciï malament. En realitat, el gentilici en la llengua originària és *diné* o *naabeehó*.

seguidors de l'hinduisme (també hi ha indis musulmans o budistes). De fet, són ells, pròpiament, els indis, i no pas els aborígens americans. Aquests últims es podrien designar, per manca de terme millor, amb el terme 'amerindi'.

Finalment, cal evitar gentilicis com 'bable', 'berber', 'lapó', 'èsquim', i similars, que no deixen d'ésser malnoms amb què els han designats, o els designen, els veïns o els colonitzadors d'una època o altra.⁷⁰

70. Tret d'*èsquim*, tots signifiquen, igual que 'bàrbar', 'parla inarticulada, incomprendible' i, per extensió, 'gent que no sap parlar'. Són, doncs, termes ofensius i s'han de substituir pels noms que els pobles concernits es donen a si mateixos o a la llengua que parlen: *astur* / *asturià*, *amazic*, *sami*, *inuit*. Per una altra banda, *èsquim*, que significa 'devorador de carn crua', és la forma que, en casos indefugibles, s'hauria de fer servir, no pas 'èskimo' ni 'èsquimo' ni, menys encara, 'esquimal'.

SEGONA PART

APUNTS DE LLENGUA

8. LÈXIC I MORFOLOGIA

Dèiem al començament d'aquests apunts que el coneixement de la llengua catalana s'hi suposava; que ni se n'hi volia ensenyar la normativa ni revisar-la, sinó oferir un canemàs estilístic basat en el model nacional, no pas regional, de la llengua que el geni del Mestre Fabra va propugnar. També inspira aquestes pàgines el convenciment que, si la finalitat dels mitjans de comunicació no és, directament, d'ensenyar llengua (per més que n'ensenyen, encara que massa sovint en desensenyin), tampoc no és d'inhibir-se'n pretextant una altra funció, ni de malmenar-la per una compulsiva pruija de simplificació o per desídia.

Amb un tal supòsit, doncs, aquest capítol i el següent, més gramaticals, tampoc no són, ni ho volen ésser, un epítom de morfologia o de sintaxi, ni de qüestions lèxiques, sinó un simple recordatori d'alguns usos propis de la llengua, que VilaWeb fa seus i que la interferència cumulativa de les llengües que dominen el nostre espai desballesta, com més va més, cada dia que passa.

8.1. LÈXIC

A l'hora de confegir un text, i potser encara més un text informatiu, la tria del lèxic ha de fonamentar-se en la precisió, que és tant com dir que les paraules s'han de seleccionar per l'exactitud i per l'adequació al propòsit del text: exactitud de significació i adequació al to, o registre, adoptat.

Aquest criteri de precisió no desdiu gens del criteri de genuïnitat, consistent a aprofitar degudament el cabal propi de la llen-

gua i a evitar l'ús gratuït o negligent de manlleus prescindibles o mal assimilats i de novetats mal formades o incongruents amb el sistema lingüístic propi.

Satisfets, doncs, aquests criteris de precisió i de genuïnitat, ben poques raons hi ha per a restringir l'ús dels recursos lèxics de la llengua i sí que n'hi ha per a servir-se'n generosament, fins i tot una mica més generosament que no aconsellaria la prudència. N'hi ha prou de tenir en compte que els mots i les estructures que no corren es perden, i que avui són els mitjans de comunicació que en gran mesura els fan córrer i propaguen. Si tantes generacions han viscut per guardar-nos els mots, seria ben deplorable que, ara que podem fer-ho amb força més mitjans, els sebolíssim per una dèria de fer-nos comprendre mal entesa, o que els perdéssim per desesme, deixadesa o apocament. En aquest punt, i en tants altres, ningú no hauria de resignar-se mai a la llei del mínim esforç, ans hauria de regir-se per una voluntat d'exigència honesta i de superació tenaç i constant.

8.1.1. Generalitats

Significat pertinent. No hem de fer servir mai una paraula sense saber bé què significa, basant-nos tan sols en la intuïció o en l'ús que en fan, o que ens pensem que en fan, els altres... mitjans de comunicació. Si no sabem ben bé què vol dir un mot, és possible que arribem a fer-nos-en una idea equivocada, fins i tot en un context en què és ben aplicat. És així que tants i tants han acabat pensant-se que 'endegar' significava 'engegar', que 'obviar' era sinònim de 'defugir', 'reticent' equivalia a 'refractari' o 'rebec', i que 'parafernàlia' podia passar per 'andròmines' o 'trasts'. I no, cap d'aquests mots no significa això que una intuïció mandrosa pugui fer pensar.

Si una paraula, doncs, no ens és ben coneguda, no la fem servir fins que no n'hàgim après la valor exacta i l'ús pertinent. No es tracta pas de prescindir-ne, de cap manera, sinó d'indagar-ne l'abast i d'apropiar-se-la. Tota paraula és portadora de significat, i renunciar-hi de propòsit és negar-se a eixamplar l'horitzó intel·lectual, una actitud aberrant, especialment inadmissible en un professional de la informació, que es proposa de donar ordre, valor i forma (in-forma!) a les paraules amb què vehicula els fets del seu món i del seu moment.

Ús apropiat. De les paraules, no ens n'hem de servir mai com si fossin indefinidament acomodables o sinònims d'equivalents més corrents i directes. No és gaire professional fer servir, posem per cas, 'celebrar' en lloc de 'fer'; 'suposar' en lloc de 'causar', 'valer', 'equivaler'; 'provocar' en lloc de 'fer', 'causar' o 'originar'.

Tampoc no n'hem de fer falques sense sentit. Això converteix el llenguatge en poc informatiu, si no és que el torna pretensions, vacu. En els exemples següents els mots 'edició', 'problema', 'tema' o 'zona', per exemple, no aporten gens de significat i són prescindibles; en realitat, destorben:

Novetats de la vintena edició de les Trobades (en lloc de *les vintenes Trobades*).

El problema de la crisi preocupa el govern (en lloc de *La crisi preocupa...*).

El conferenciant va parlar del tema de la sida (en lloc de *va parlar de la sida*).

Volen més seguretat a la zona del Raval (en lloc de *més seguretat al Raval*).

Mots corrents preferibles. Els mots habituals tenen la preferència sobre mots equivalents, però més distants o, potser, 'cultes' (molt sovint més inadequats o imprecisos). És així que 'arribar' o 'en-

trar' són gairebé sempre millors que no pas 'accedir' (que no vol dir ben bé ni l'una cosa ni l'altra); que 'començar' és preferible a 'iniciar' (que té un significat diferent); i que 'acabar' és millor que no pas 'finalitzar'.

Cal tenir en compte, així mateix, que tot sovint els mots de moda o de més llustre no són res més que calcs desafortunats (generalment del castellà) que desplacen els més tradicionals i, sovint, més ajustats, genuïns i expressius. És el cas, per exemple, de 'proper', 'properament' i 'apropar', en lloc de 'a prop', 'aviat' i 'acostar' o 'atansar'.⁷¹

Variants generals prevalents. Quan un mot té més d'una variant formal, hauria de predominar la més històrica i estesa, encara que no sigui la més habitual del redactor: 'caragol', 'carabassa', posem per cas, haurien de prevaler sobre 'cargol' o 'carbassa'.

Ara, si en lloc de variants 'formals' d'un mateix mot parlem de variants sinonímiques, territorialment marcades o no, res no impedeix de servir-se'n sempre que es faci amb la justesa deguda. És inherent a aquesta justesa que mots diferents que designen una mateixa realitat no s'usin indiscriminadament o alternativament perquè sí. En unes altres paraules, no tindria gens de solta valer-se de 'noi' i 'xicot', o bé de 'sortir' i 'eixir', ara de l'un, ara de l'altre perquè sí. Però això no significa pas que 'noi' i 'xicot', o 'sortir' i 'eixir', siguin mots de 'rang' diferent, o que n'hi hagi cap que s'hagi de defugir.

Per una altra banda, hi ha mots que en el domini general de la llengua tenen un sentit altre del que han adquirit en una part

71. L'ús actual de 'proper', 'properament', 'apropar', és un calc servil de la seqüència '*cerca, cercano, acercar*' del castellà; a més, suplanta expressions tradicionals com ara 'setmana', 'setmana entrant', 'pròxima estació' o 'estació següent', etc.

del territori. No cal recordar que és en el significat general que s'han de fer servir sempre en un text informatiu. Il·lustrem-ho: 'faltar' significa una cosa en la llengua general ('mancar') i una altra, a voltes, en una part del territori ('morir'). És l'ús general (en aquest cas, 'mancar') que ha de prevaler.

Contràriament, si un mot d'ús territorial aporta una distinció útil a la llengua general, és bo i profitós de generalitzar-lo i, en conseqüència, de diversificar l'ús general. Seria, per exemple, el cas de 'moixó', que designa els ocells més xics (pardals, caderneres, pit-roigs...). L'adopció de 'moixó' precisa l'ús general del mot 'ocell', que designa tots els animals de ploma, xics o grossos.

8.1.2. **Sinonímia abusiva**

La llengua periodística dels nostres mitjans té tendència a evitar la repetició d'un mateix mot no pas servint-se adequadament dels pronoms febles, posem per cas, sinó enfilant tot de termes emparentats de lluny o de prop amb el que no vol repetir. Aquesta pràctica dóna texts poc naturals, sovint confusionaris. És allò de fer una petita crònica sobre una efemèride daliniana i d'enfilar-hi tots els epítets possibles per no repetir el nom del pintor Salvador Dalí: artista, pintor, creador, surrealista, empordanès, figuerenc, personatge, figura...

Ben altrament, la gràcia d'un text està més aviat a destriar el mot just, que, si designa bé la realitat de què parlem, no ha pas de menester alternatives, tret dels pronoms que puguin representar-lo. Ben entès, això no té res a veure amb impropietats com "en l'exposició, inaugurada ahir a migdia, s'exposa obra bàsica de T.", o "el president que presideix l'entitat", tan desafortunades i prou habituals.

Vulgarismes. Els termes socialment considerats massa familiars, vulgars o malsonants, no són admissibles, de cap de les maneres,

en un text informatiu, ni sota pretext de versemblança o de fidelitat; i no ho són per un motiu de registre. Cal tenir present que la informació no es vehicula amb una llengua mimètica, sinó amb una llengua formal. Tot amb tot, en casos molt excepcionals, i a títol de citació exacta, pot admetre's la reproducció d'un terme o d'una expressió d'aquesta mena.

Per la mateixa raó, termes d'argot professional o col·loquial forasters, usats metafòricament o lata, no s'han de traduir necessàriament per un equivalent de la nostra llengua, sobretot si aquest equivalent resulta detonant.⁷² En principi, sempre val més fer-ne una traducció o adaptació neutres.

8.2. MORFOLOGIA

Com és sabut, la morfologia constitueix, amb l'ortografia, un dels capítols de més èxit de la reforma fabriana, i això que, en alguns punts, capgirava usos orals molt arrelats. Fabra, que bastia la reforma pensant en una llengua nacional, va trobar en la llengua antiga les línies de força que guiaven la llengua moderna, i dintre la llengua moderna va destriar la llengua de sempre de les excrescències que la desfiguraven i la fragmentaven sense profit. És una prova de la bondat de la seva construcció que els preceptors dels grans dialectes de la llengua l'hagin adoptada unànimement.

En convergència amb els pressupòsits del Mestre Fabra Vi-laWeb propugna uns paradigmes morfològics desproveïts, tant com sigui possible, de variants formals concurrents, sobretot si són poc generalitzables a la llengua comuna. Els propugna i els aplica decididament. Al mateix temps, si aquesta llengua comuna ha d'ésser tan unitàriament rica i diversa com el bon gust, el

72. Ben menys encara per un equivalent servil (com ara 'pentinar', que en català col·loquial significa 'renyar', en lloc de 'garbellar', 'fer una batuda'...).

seny i el rigor postulen, les edicions locals poden fer valer tots els trets regionals que els són propis: els poden fer valer i els haurien de fer valer. Això sí, sense perdre mai de vista la genuïnitat ni desdir gens del model de la llengua global.

8.2.1. Morfologia nominal

Els plurals *-scs*, *-sts*, *-xts*, *-igs* són preferibles a *-scos*, *-stos*, *-xtos*, *-ejos/etjos* (de mostra, ‘aquests’ i ‘goigs’, per exemple).

Els femenins *meva*, *teva*, *seva*, amb els plurals corresponents, són preferibles a *meua*, *teua*, *seua* (o a *mia*, *tua*, *sua*).

Els numerals tenen una forma referencial: *dues* (femení de *dos*), *vuit*, *disset*, *divuit*, *dinou*; *quaranta*, *seixanta*; *milió*, *bilió*... (no pas *dugues*, ni *huit*, *desset* o *dèsset*, *devuit* o *díhuit*, *denou* o *dèneu*; *coranta*, *xixanta*; *milló*, *billó*...).

8.2.2. Morfologia verbal

Les persones verbals que més apareixen, i de bon tros, en un text informatiu són les terceres (singular i plural); força menys hi apareixen les altres. Ara, les terceres persones també són les que presenten més poques variants formals, cosa que facilita l'adopció de paradigmes verbals unitaris.

Per una altra banda, els paradigmes normatius són força homogenis en les conjugacions regulars, encara que en les irregulars presentin algunes variants formals sistemàtiques, sobretot al present de subjuntiu.⁷³

73. Molt esquemàticament, les variants són aquestes:

- quatre possibles desinències de la primera persona singular del present d'indicatiu ($\emptyset$, *-e*, *-i*, *-o*);

VilaWeb segueix els paradigmes verbals establerts per Fabra i assumits per F. de Borja Moll i Enric Valor, amb les opcions preferents que segueixen:

- A la primera conjugació, la persona 4 del present d'indicatiu té la forma concurrent *-am*; i la 5 (present d'indicatiu i d'imperatiu), la forma concurrent *-au*:

Avancem / avançam, espereu / esperau.

- La característica modal bàsica del subjuntiu és *-i*:⁷⁴

Declari, temi, culli, obrin; declarin, temin, cullin, obrin.

- Deixant de banda els verbs irregulars que presenten un subjuntiu amb *-a* ('càpiga', 'sàpiga'), sempre cal afavorir la forma bàsica en *-i* o, si més no, prescindir de variants extremes com 'còrrega', 'òbriga', etc.

-
- doble desinència de les persones 4 i 5 del present d'indicatiu de la primera conjugació i, per tant, de la persona 5 de l'imperatiu (*-am / -em, -au / -eu*);
 - triple increment dels verbs incoatius de la tercera conjugació (*-eix, -esc, -isc*);
 - triple característica modal del present de subjuntiu (*-i, -e, -a*);
 - doble característica temporal de l'imperfet de subjuntiu tant dels verbs de la segona conjugació com de la tercera (*-és / -era; -ís / -ira*), i triple dels de la primera (*-às / -és / -ara*);

Els verbs irregulars també presenten variants desinencials particulars; heus-ne ací una mostra:

- al present d'indicatiu (*duim / duem, feis / feu...*);
- al present de subjuntiu (*càpiga / càpia, corri / còrrega, obri / òbriga...*);
- al participi passat (*dut / duit, rigut / rist, omplert / omplit...*);
- al radical (*tingui / tengui, vingui / véngui; treu / trau...*).

74. La característica amb *-e* de la primera conjugació es confon en totes les persones, tret d'una, amb les corresponents del present d'indicatiu.

- Les característiques temporals de l'imperfet de subjuntiu són *-às / -és, -és, -ís*.⁷⁵

Declaràs / declarés, temés, obrís; declarassin / declaressin, temessin, obrissin.

- L'increment dels verbs incoatius de la tercera conjugació, tant del present d'indicatiu com de subjuntiu, és *-eix*, amb la forma concurrent *-esc (-esqu)*.

Decidesc / decideixo, decideix, decideixin.

Decidesqui / decideixi, decidesquin / decideixin.

- Les formes de perfet d'indicatiu simple i perifràstic ('anaren', 'van anar') no són incompatibles. Això sí, l'ús de l'una o de l'altra, o la combinació de totes dues, ha de respondre a un propòsit estilístic o expressiu, o ha de tenir algun avantatge redaccional. No és pas qüestió de fer-les alternar indistintament, capriciosament o a mitges, sinó de servir-se'n d'una manera intencional i funcional.⁷⁶

8.2.3. El sufix *-ejar*

Potser no és sobrerera una nota sobre la formació de verbs amb el sufix *-ejar*, servilment equiparat al sufix espanyol *-ear*. I no ho és, precisament ací, perquè té a veure amb el significat que aquest sufix aporta als radicals a què s'afegeix.

⁷⁵ La majoria de les formes amb *-ara* es confonen amb les corresponents del perfet d'indicatiu simple. Una part dels autors valencians ha optat per les formes en *-às, -és, -ís* que Enric Valor preconitza.

⁷⁶ Aquestes són les opcions morfològiques que assumeix l'edició central de VilaWeb, i que també valen per a les edicions locals. Ara, les edicions locals que les trobessin d'aplicació inoportuna sempre poden prioritzar les variants regionals històriques, com les proposen Enric Valor per al valencià i F. de Borja Moll per als parlars baleàrics.

D'entrada, cal tenir present que amb el sufix *-ejar* solen formar-se verbs a partir, sobretot, d'adjectius, però també a partir de substantius; i que aquests verbs tenen, dit en gros, o bé valor aproximativa o bé freqüentativa.

8.2.3.1. *Amb valor aproximativa*

Una part dels verbs que es formen amb el sufix *-ejar*, normalment a base d'adjectius, tenen el sentit de 'tendència a', 'aparença de', 'gust de'... També se'n formen, però no tants, a base de substantius:

Agrejar (tirar a agre), *blanquejar* (semblar blanc, tirar a blanc), *brutejar* (ésser més aviat brut).

Torrejar (alçar-se 'com' una torre), *vesprejar* (semblar vespre, tirar a vespre).

8.2.3.2. *Amb valor freqüentativa*

Una altra part dels verbs formats amb *-ejar* a partir de noms, generalment, i d'adjectius i d'algun adverb, tenen un sentit de repetició, insistent o seguida, d'una acció:

Bavejar (fer bava), *fuetejar* (pegar cops de fuet), *fumejar* (anar fent fum).

Passejar (fer passos seguits); *sovintejar* (esdevenir-se reiteradament).⁷⁷

77. Heus ací, per a més il·lustració, parells de verbs de significat divers, segons que es formen amb '-ejar' o no: balançar, balancejar; fumar, fumejar; passar, passejar; sagnar, sanguejar...

Observacions

A vegades un verb en *-ejar* pot tenir tant un sentit aproximatiu com freqüentatiu:

Malaltejar (trobar-se malalt sovint o tenir aparença de malalt);
rossejar (tornar-se ros o tirar a ros);
vesprejar (tirar a vespre, o anar-se fent vespre).

Hi ha verbs en *-ejar*, tots de formació relativament moderna, que no tenen aquesta connotació aproximativa o freqüentativa. Una gran part s'han format calcant d'una manera mecànica el procediment de formació espanyol amb *-ear*, en lloc de formar-se, simplement, amb *-ar* (i els substantius corresponents, amb el sufix *-atge* i no pas amb *-eig*):

Blocar (no *bloquejar*), *boicotar* (no *boicotejar*), *boxar* (no *boxejar*), *escannar* (no *escanejar*), *sabotar* (no *sabotejar*), *sondar* (no *sondejar*)...⁷⁸

⁷⁸. L'asserviment a l'espanyol és tal i tant que un verb propi com 'colrar' és suplantat per un espuri 'bronzejar', mal imitat del *broncear* castellà, un verb en *-ar*, no pas en *-ear*: *bronce-ar*.

9. SINTAXI

Aquest apartat inclou dues seccions: l'una, de qüestions generals (9.1), que toca usos o abusos força habituals; l'altra, de qüestions particulars (9.2) que requereixen una atenció més concreta o detallada.

9.1. QÜESTIONS GENERALS

VilaWeb opta per una sintaxi tan unitària com sigui sensatament possible. Això no priva pas que les edicions locals puguin fer valer, com ja hem dit en parlant de morfologia, aquells trets regionals propis que siguin genuïns i no contradiguin el model de la llengua general.

En aquesta secció tan sols es recorden regles sobre usos verbals, pronominals i preposicionals, sobre concordança, verbal i nominal, sobre expressions temporals i sobre proposicions participatives o no.

9.1.1. Usos verbals

La pràctica escrita, sobretot periodística, se serveix d'algunes formes verbals en un significat que no tenen o bé amb funcions impròpies. N'assenyalem els abusos més habituals o més estri-dents.

9.I.I.I.I. *El condicional, ús i abús*

Deixant a banda algun ús, de cortesia per exemple, el mode condicional expressa que un fet pot esdevenir-se, *si es compleix una determinada condició*:

Si el primer món fos solidari, el tercer no passaria fam.

Però no expressa probabilitat, ni un fet futur respecte d'un de passat. Tampoc no expressa un rumor, una conjectura, una afirmació més o menys plausible, no confirmada, per a rebaixar-ne la força o la importància. No s'ha de fer servir, doncs, en cap d'aquestes funcions.

9.I.I.I.I.I. Expressió de conjectura o de probabilitat

En general, la suposició o conjectura sobre les conseqüències d'un fet real o sobre aquest fet mateix s'expressa en català amb *deure + infinitiu*:

La decisió del tribunal no devia ésser fàcil (no pas no seria fàcil).

La frase “una distracció hauria estat la causa de l'accident” és inacceptable, si vol dir que una distracció és la causa probable d'un accident realment esdevingut. Això en català s'expressa d'una altra manera: “una distracció devia ésser la causa de l'accident”.⁷⁹

79. Atenció: no fóra tampoc una frase vàlida ‘una distracció deuria causar l'accident’. És justament l'ús del condicional que s'opugna; del condicional —i també del futur usat en aquest mateix sentit: ‘ells sabran què voten’ en lloc de ‘ells deuen saber què voten’.

Altrament, la mateixa frase (“una distracció hauria estat la causa de l’accident”) és acceptable, si vol dir que una distracció era la condició d’un accident possible, però no esdevingut. En aquest cas, la frase en qüestió seria equivalent a aquesta altra: “si ell s’hagués distret, hauria tingut un accident”. I això és tant com dir que no hi ha hagut cap accident, perquè no hi ha hagut distracció; o que no s’ha esdevingut un fet (l’accident) perquè no se n’ha complert una possible condició (la distracció).

Comentem-ne més exemples amb el propòsit de fer veure clarament la funció *condicional* d’aquest mode.

a) *La banda n’hauria tret 400.000 euros, de la droga decomissada.*

b) *La banda n’hauria tret 400.000 euros abans de dissoldre’s.*

El condicional de l’exemple a) és bo perquè la venda, que *NO* s’ha fet, era la *condició* necessària per a obtenir aquella suma d’euros: “La banda hauria obtingut aquella suma, *si* hagués pogut vendre la droga”. Però, és clar, si la droga ha estat decomissada, no s’ha pogut vendre ni cobrar; no hi ha hagut un ingrés efectiu.

Contràriament, l’exemple b) suposa una venda efectiva i en *conjectura* uns probables beneficis. Com que aquí no hi ha condició, sinó *suposició*, el condicional no hi escau; la construcció idònia era: “La banda devia treure’n 400.000 euros” (o “en deu haver tret 400.000 euros”).

c) *Una guspira elèctrica hauria calat foc al bosc, de tan sec que és.*

d) *Una guspira elèctrica hauria calat foc al bosc, però els bombers ja l’han apagat.*

En l’exemple c) el bosc és tan sec que s’hi hauria calat foc (fet no esdevingut), si s’hagués complert una *condició*: que hi hagués caigut una guspira. Per això ‘hauria calat’ hi escau.

Ara, si els bombers ja han apagat el foc, és que el bosc ha cremat de debò, i en aquest cas *conjecturem*, imaginem, que és una guspira que ‘devia calar-hi foc’; per tant, ‘hauria calat’ no hi convé gens.

e) *El difunt tenia uns cops al cap que li haurien causat la mort.*

f) *L'agredit tenia uns cops al cap que li haurien causat la mort, sense assistència.*

En el cas d'e) tenim l'expressió d'un fet real (una defunció) causat, probablement, per uns cops; no hi ha condició, sinó *conjectura*; calia, doncs, haver escrit “li devien causar la mort”. Ben altrament, a f) s'explica que un agredit no s'ha mort perquè ha rebut assistència, sense la qual (*condició*) la mort hauria estat un fet. És a dir: “si no hagués rebut assistència, s'hauria mort”. Per tant, “li haurien causat la mort” hi escau.

g) *El Barça podria guanyar avui.*

h) *Informa el setmanari suís L'Hebdo que entre el 60% i el 80% del fons gestionat per certs bancs suïssos tindria l'origen en diners no declarats.*

En aquests dos exemples, s'hi expressen, òbviament, *suposicions* o *probabilitats*; no hi ha cap condició que hi justifiqui el condicional ('podria guanyar', 'tindria l'origen'...).⁸⁰ Per tant, calia haver escrit 'pot guanyar' ('té possibilitats de guanyar', 'és possible que guanyi') o 'té l'origen'.

80. Per corroborar-ho provem de demanar, per exemple: el Barça podria guanyar, si què? Quina condició ha de complir perquè guanyi? En la frase, no n'hi consta cap, per tant és un condicional emprat, a tort, per a expressar una conjectura o un desig.

9.1.1.1.2. Expressió de futur en el passat

El condicional tampoc no serveix per a indicar, en una relació en passat, una circumstància futura d'un moment concret. Aquesta circumstància s'expressa amb l'estructura *havia de* + *infinitiu* —també amb el perfet d'indicatiu.

Aquesta fou una de les primeres causes de la crisi Pujol-Roca, que havia d'esclatar (o bé que va esclatar) poc després (no pas que esclataria).

La mala salut l'havia de dur (o bé el va dur) a la mort al cap de poques setmanes (no pas el duria).

La mateixa construcció (*havia de* + *infinitiu*) es fa servir, encara que la circumstància futura no s'hagi esdevingut mai —però, en aquest cas, no hi escau gens el perfet d'indicatiu:

Pujol i un representant de la Busch posaren la primera pedra de les obres del parc que s'havia de dir Tibigardens (no pas es diria —ni es va dir, perquè aquest parc no es va fer ni s'ha fet mai).

En resum, el mode condicional va lligat a una condició, com el nom ja diu, i sense aquesta condició no és apropiat de servir-se'n.⁸¹

9.1.1.1.3. IGUAL + VERB en sentit de possibilitat

Encara que no sigui una qüestió lligada a l'ús del condicional, tenim que amb valor de possibilitat es fa servir, d'un quant temps

81. Però com es diu al començament d'aquest apartat, hi ha un ús, legítim, del condicional equivalent al d'un indicatiu present o al d'un imperatiu atenuats, i que es fa servir com a expressió de cortesia o per rebaixar la contundència d'una afirmació o ordre...: *Diria que aquest projecte és inviable; Que em deixaries el cotxe?*

ençà, una expressió del tot estranya a la llengua catalana, com “igual vindria després” (“igual vindrà”, “igual vingui”, “igual ve”...). No cal ni dir que aquesta expressió, que en relega de pròpies com ‘potser’, ‘si molt convé’, ‘si cal’..., s’ha de bandejar sense miraments.

Si molt convé, convocarà eleccions anticipades (no pas *igual convocarà*).

Potser s’erra de data (no pas *igual s’erra / s’erri*).

9.1.1.2. *L’infinitiu, recordatori*

És prou sabut que l’infinitiu en funció de complement preposicional d’un verb no admet la preposició *en*, encara que l’admeti un substantiu que el substituï: *pensa EN un afer*.

Ara, també ho és que en les expressions temporals, sí que va precedit de la preposició *en* i no pas de la preposició *a* + *article*. Però aquest punt es detalla més endavant, a l’apartat dedicat a les expressions temporals (cf. 9.1.7.3., pp 129-130).

9.1.1.3. *Subjuntius impropis*

La llengua periodística fa servir el subjuntiu en casos que la llengua popular tradicional trobaria estranys i que no són sinó calcs que no s’adiuen gens amb el geni de la nostra llengua. Heus-ne ací uns quants.

9.1.1.3.1. Amb DESPRÉS QUE

La fórmula *després que* + *subjuntiu* s’usa molt als mitjans de comunicació, però la llengua popular tradicional la desconeix:

Es procedí a la votació després que parlés el president.
Després que el fiscal hagués demanat sentència, el jurat se n'anà a deliberar.
Després que ahir s'hagués debatut la llei en comissió, avui la votarà el ple del parlament.

La llengua popular tradicional no donaria per bona cap d'aquestes frases, ans les resoldria diferentment: “quan el president va haver parlat” (o “hagué parlat”); “quan el fiscal va haver demanat sentència” (o “després d’haver demanat sentència el fiscal”, o encara “el fiscal va demanar sentència i després...”); “ahir es va debatre la llei en comissió, i avui la votarà el ple del parlament”.

És a dir, la llengua popular tradicional opta per *quan* o també, en alguns casos, *després de + infinitiu* (preferentment, infinitiu compost), o s'estima més de modificar la frase. I aquestes han d'ésser també les construccions habituals a VilaWeb.

9.1.1.3.2. Amb POTSER

Un verb modificat per un adverbí o locució indicant possibilitat o probabilitat ('potser', 'possiblement', 'per ventura', 'tal vegada', 'probablement', 'segurament'...) ha d'anar en futur (en algun cas, en condicional), però no pas en subjuntiu:

Possiblement sortirà més tard, el tren (no pas *surti més tard*).
Amb tanta secada potser hi haurà restriccions d'aigua (no pas *hi hagi restriccions*).
Tal vegada convindria més austeritat (no pas *convingui més austeritat*).

Això no obstant, quan la possibilitat s'expressa amb una frase, principal, com ara 'és possible que', 'és probable que'..., el verb de la frase subordinada va en subjuntiu, és clar.

És possible que surti més tard, el tren.
Amb tanta calor és probable que hi hagi restriccions d'aigua.
És possible que convingués més austeritat.

Més amunt (cf. 9.I.I.I.3, pp 109-110) hem comentat l'ús inadmissible d'*igual* + *verb* (en qualsevol temps i mode, també en subjuntiu) amb valor de possibilitat.

9.I.I.4. *Els verbs preposicionals*

Els verbs dits preposicionals són els que regeixen, si més no en determinats usos, una preposició (o més d'una, però amb valors diferents), com és ara 'comptar amb' (confiar en algú o alguna cosa), 'entendre en' (ésser expert en una matèria), 'estar de' (apreciar), 'participar en' (tenir part en una activitat), 'tractar de' (estudiar, examinar), 'tractar en' (comerciar).

Sobre aquest punt ben important, que ni les gramàtiques solen examinar gaire, ni els diccionaris inventarien sistemàticament ni regulen, és convenient d'advertir que determinats verbs que, sobretot la llengua escrita, tracta preposicionalment:

- o bé no són genuïnament preposicionals:

Es passa el dia somniant expedicions (no pas *somniant en expedicions*).

"I una pàtria tan petita, que la somio completa" (no pas *hi somio*).

- o bé tenen, genuïnament, un significat divers d'aquell que sovint els imposa la llengua escrita, especialment la dels mitjans: 'acabar amb', per exemple, no vol pas dir fer cessar (una acció), sinó precisament emprendre-la (després d'una altra):

La reunió de veïns va acabar amb una baralla (va desembocar en una baralla, no pas va evitar-la o sufocar-la).

El debat va acabar amb la votació (el debat va precedir la votació, no pas la va fer impossible).

9.1.2. Qüestions de pronoms

La llengua dels mitjans tendeix a prescindir molt dels pronoms febles (i no pas solament dels adverbials *en*, *hi*) i es dispersa en un desplegament de termes sinònims, molt sovint abusiu, com ja hem indicat en l'apartat dedicat al lèxic. Heus-ne un exemple:

A l'exposició de D., el comissari va dedicar al pintor grans elogis, com ara que l'artista ja s'havia guanyat la glòria i que ningú no es podia comparar amb el geni.

Aquesta frivolitat fa el discurs poc concís i, més d'una vegada, confús. L'exemple anterior necessita quatre termes per a referir-se a un mateix individu: *D., pintor, artista, geni*. Que un recurs oportú dels pronoms ajuda a fer més llegidora una informació ho il·lustra la redacció següent del mateix text, que, sense perdre gens de contingut, resulta més sòbria i clara:

A l'exposició del pintor D. el comissari va dedicar-li grans elogis, com ara que ja s'havia guanyat la glòria i que ningú no s'hi podia comparar.

La recomanació és, doncs, de no estalviar gens ni mica els pronoms, que tant serveixen per a donar agilitat, flexibilitat i concisió al discurs. És clar, aquesta recomanació pot implicar que frases i períodes s'hagin de construir d'una altra manera, que és tant com dir que s'hagin de pensar d'una altra manera; i requereix, particularment, una redacció rigorosa i ordenada.

9.1.2.1. *Combinacions pronominals*

El sistema combinatori dels pronoms febles, com el va establir el Mestre Fabra, és massa sòlid, basat en tota la història de la llengua no supeditada, i té una funció de normalització i de cohesió massa important per a renunciar-hi, ni que sigui parcialment. Que avui cap dialecte no realitzi la combinatòria fabriana completa,⁸² no significa pas que la llengua referencial no n'hagi de treure tot el benefici, com feia la llengua clàssica. Per això se'n recorden tot seguit uns quants detalls.

- El sistema combinatori *l'hi*, *la hi*, *els hi*, *les hi* és preferent, perquè avui és el més estès, propi dels parlars del dialecte oriental i del nord-occidental. En contrapartida, el sistema *li'l*, *li la*, *li's*, *li les*, també històric, avui és únicament propi dels parlars sud-occidentals.⁸³

- La pluralització de *li* en *els hi* és regional i col·loquial; per tant, s'ha d'evitar:⁸⁴

Telefona al president / a la secretària: LI *telefona* (al president / a la secretària, *sg.*).

Escriu a les famílies / als propietaris: ELS *escriu* (a les famílies / als propietaris, *pl.*).

82. Tot amb tot, en català central no són pas insòlites formes com *li ho* (*liu*/), i *li'n* diferent de *n'hi*, o distincions com *l'era* (el carter) i *ho era* (feia de carter). Sigui com sigui, no té base l'opinió que la proposta fabriana és inventada. És una sistematització, basada en la llengua històrica, no una invenció.

83. En tot cas, aquests dos sistemes ni es poden barrejar o fusionar ni poden alternar-se.

84. El plural *lis*, calcat de l'espanyol, s'ha de proscriure implacablement.

– Per la mateixa raó es descarten les neutralitzacions següents:

- de LA HI, LI HO a *l'hi*:

Deixa LA CLAU al tresorer o a la presidenta o a casa: LA HI *deixa* (LA CLAU al tresorer / a la presidenta / a casa).

No vol explicar AIXÒ al nét o a l'àvia: *no* LI HO *vol explicar* (AIXÒ, al nét / a l'àvia).

- de LI'N a *n'hi*:

No volien donar PODERS a l'hereu o a la pubilla: *no* li'N *volien donar* (DE PODERS, a l'hereu / a la pubilla).

Van oferir UNA RESIDÈNCIA al refugiat polític: li'N *van oferir una* (DE RESIDÈNCIA, al refugiat polític).

- d'ELS EL, ELS ELS, ELS LA, ELS LES, ELS HO O ELS EN a *els hi*:

Els Reis donen EL REGAL als nens o a les nenes: ELS EL *donen* (als nens / a les nenes, EL REGAL).

Els Reis donen LES JOGUINES als nens o a les nenes: ELS LES *donen* (als nens / a les nenes, LES JOGUINES).

Va enviar TOT ALLÒ a les associacions o als socis: ELS HO *va enviar* (a les associacions / als socis, TOT ALLÒ).

Ofereix GRATIFICACIONS als mossos o a les minyones: ELS N'ofereix (als mossos / a les minyones, de GRATIFICACIONS).

Explicava ELS SEUS MALS a la filla o al nét, o al carrer: ELS HI *explicava* (ELS MALS, a la filla / al nét / al carrer).

– Cal distingir sempre els pronoms atributius:

- EL i HO, segons que el referent sigui determinat (*el*) o indeterminat (*ho*):

Va arribar pensant-se que eren les vuit, però encara no LES *eren*.

És aquest el secretari? Sí que L' *és* (no pas *ho és*).

Es fà passar per secretari, i no HO *és*.

- EN i HO, segons que l'atribució indiqui intensitat (*en*) o no (*ho*):

Injusta, aquesta sentència, HO és (no pas *n'és*).

Que n'és, d'injusta, aquesta sentència! (no pas *ho és*, intensitat).

9.1.2.2. Frases de relatiu substantives

Les construccions de relatiu substantives que es refereixen a persona es formen amb *qui* ('el qui...', 'tothom qui', 'aquell qui...'), no pas amb 'que'.

Solament van atendre els qui havien arribat a l'hora (no pas *els que*).

Les qui vulguin arribar al cim hauran de matinar (no pas *les que*).

Ara, el recurs més idoni per a referir-se a un referent personal indeterminat, tant si és part d'un tot genèric com marcat, és el pronom *qui* tot sol, com proven tants adagis i dites: "qui no vulgui pols que no vagi a l'era"; "qui paga mana"; "qui t'entengui que et compri"; "qui de jove no treballa, quan és vell dorm a la palla", etc., que avui n'hi ha molts que construirien així: "els que no vulguin pols...", "el que paga...", o tal vegada: "els qui no vulguin pols...", "el qui paga...", "el qui t'entengui...", "els qui de joves..." En vist d'això, val la pena de recalcar que la construcció amb *qui* tot sol hauria d'ésser la preferida, tret que hi hagi voluntat, o necessitat, d'establir alguna mena de distinció (gènere marcat, plural): "la qui paga mana", "els qui paguen manen".

9.1.3. Tres preposicions: A, AMB, DAVANT, i una locució conjuntiva: JA QUE

9.1.3.1. Les preposicions

L'ús de les preposicions sol ésser, en moltes llengües, vacil·lant; també en català. Ací, tanmateix, únicament ens deturem a apuntar algun criteri en l'ús d'*a* i d'*amb* i fem una observació sobre l'abús de *davant*. A la secció de 'Qüestions particulars', les preposicions *per* i *per a* hi són objecte d'una atenció detallada (9.2.7., pp 155-158).

Preposició A. En sentit local (tant si indica direcció com si no) *a* té preferència sobre *en*. Tanmateix, per raons eufòniques, davant 'un', 'algun', 'aquest' i similars (amb les flexions corresponents), hi solem posar *en*.

La notícia es pot llegir a la pàgina web de P. (però en una pàgina web).

Una novel·la ambientada a la Catalunya de la postguerra (millor que no pas en la Catalunya...).

Preposició AMB. D'aquesta preposició n'hi ha prou de recordar que el català popular tradicional té una visió instrumental dels mitjans de transport i per això hi aplica la preposició *amb*, que s'ha de preferir a *en*.

Farem un gran viatge amb avió, amb vaixell...

Li agradava de viatjar amb tren, amb autocar, amb cotxe...

*Corre amunt i avall amb (la) bicicleta, amb (el) patinet.*⁸⁵

85. "Anar a cavall" és una locució, com "anar a peu", que indica la manera d'anar, no pas el mitjà.

Preposició DAVANT. Com és sabut, *davant* pot ésser adverbi o preposició, però en aquesta última funció s'empra sovint d'una manera abusiva, com un equivalent mimètic de l'espanyol *ante*. Aquest abús s'ha d'eradicar en benefici de la preposició o expressió més idònia en cada cas. Tot seguit, uns quants exemples d'un *davant* abusiu substituït per un equivalent apropiat:

A la pressió europea, Suïssa hi ha reaccionat amb una negociació ofensiva (no pas *davant la pressió*).

CONTRA els governs que espion els ciutadans hi ha associacions que proven d'espion els governs (no pas *davant els governs*).

No és fàcil protegir-se DELS components tòxics dels ordinadors vells (no pas *davant els components*).

G. ha demanat suport militar, ATESA la revifada de la violència (no pas *davant la revifada*).

Indignació general PEL retard del TGV (no pas *davant el retard*).

Han anul·lat el contracte ARRAN DE les crítiques que l'estudi en fa (no pas *davant les crítiques*).

9.1.3.2. *Locució conjuntiva JA QUE*

Pertocant a *ja que*, insistirem en un detall d'ús tradicional, generalment negligit. D'entrada, tinguem present que el repertori de les conjuncions causals és ben limitat en català formal, sobretot si desplauen determinats recursos ('com sigui que', 'per tal com', 'car'⁸⁶ i 'puix que'), i encara més si prescindim de 'com que', tan popular. A la pràctica, això ens deixa únicament dues conjuncions causals: 'perquè', que també pot ésser final, i 'ja que'.

86. La conjunció *car* era molt usada, en la llengua escrita i formal, abans d'ésser condemnada i quasi bandejada, fa una trentena d'anys, per pruija de 'naturalitat' —o pitjor, de pretesa modernitat.

Aquest fet deu explicar que els mitjans facin servir a tot estrop la locució conjuntiva *ja que*. Ara, tot i fer-la servir tant, quasi mai no se'n serveixen com la llengua parlada tradicional, que col·loca la frase subordinada, introduïda per 'ja que', davant l'oració principal, i no pas al darrere. És a dir, de la mateixa manera que fa: "com que no creuen en el sistema, no voten" (no pas "no voten, com que no creuen en el sistema"), també fa: "ja que no s'hi han apuntat, no els hi comptarem" (no pas "no els hi comptarem, ja que no s'hi han apuntat"). Doncs bé, és aquest ús (*ja que això..., allò*), més avingut amb la llengua popular, el que pertoca, per molt que el castellà construeixi oracions similars a l'inrevés.

9.1.4. QUE **interrogatiu**

Introduir determinades oracions interrogatives amb un *que* expletiu és propi del català tradicional, i si bé aquest *que* se sent prou en la llengua parlada, és quasi absent de la llengua escrita i ho és totalment dels mitjans informatius, escrits i orals.

És així, doncs, que, en un registre que hauria d'ésser formal, frases interrogatives com ara: "que han suspès la conferència de premsa?" o "que esperen, potser, la decisió del tribunal?", apareixen implacablement mutilades, i no cal pas dir per què, en 'han suspès la conferència de premsa?', 'esperen, potser, la decisió del tribunal?'

Tractant-se, com es tracta, d'una característica tan idiosincràtica de la nostra sintaxi, cal mantenir-la servint-se'n adequadament.

9.1.5. Determinadors afirmatius en oracions interrogatives i condicionals

Una altra singularitat de la sintaxi catalana és que hi ha uns quants determinadors (adjectius, pronoms, adverbis), tinguts per negatius, que es fan servir amb valor afirmativa, si més no en frases condicionals o interrogatives. Són *cap*, *enlloc*, *gens*, *mai*, *ningú*, *res* i algun més. Vegem-ne uns pocs exemples il·lustratius:

Si NINGÚ ens ofereix CAP vídeo de la concentració, el publicarem.
Que ho explicaran MAI què va passar el 10-O? N'heu sentit RES ENLLOC?
Si l'acte és GENS interessant, fes-me un SMS (que és GAIRE interessant?).

Doncs bé, sota l'impacte del castellà, en què els determinadors equivalents tenen sempre un sentit negatiu, sobretot en el català escrit i dels mitjans, les frases d'aquests exemples solen construir-se immancablement, i com més va més, si fa no fa així:

Si algú ens ofereix algun vídeo de la concentració, el publicarem.
Ho explicaran alguna vegada el que va passar el 10-O? N'heu sentit alguna cosa en algun lloc?
Si és molt interessant, fes-me un SMS (és molt interessant?).

Una observació inevitable: si en català els determinadors susdits (*cap*, *mai*, *ningú*...) no tenen un sentit inequívocament afirmatiu, la manera d'assegurar-ne el sentit negatiu és de marcar les frases en què apareixen amb l'adverbi *no*. En unes altres paraules, si la frase “si mai ve” expressa la possibilitat que N efectivament pugui venir, la negació d'aquesta possibilitat (que no vingui) ha d'expressar-se amb el mateix *no* que fa negativa una oració afirmativa

(‘el camp és gran’; ‘el camp *no* és gran’), independentment de com la formulem (si *mai no* ve / si *no* ve *mai*). Il·lustrem-ho amb els exemples següents:

Si el negoci val RES, s’hi agafarà prou; però, si res no val/si no val res, se’n desdirà.

MAI que tornés, ella l’ajudaria; ara, si mai no torna/si no torna mai, pitjor per a ell.

Si n’hi ha CAP que et faci goig, és ben teu; si cap no n’hi ha/si no n’hi ha cap que et faci goig, doncs res.

9.1.6. Aspectes de concordança

Ve’t ací uns pocs detalls sobre aquesta matèria que segurament necessiten un recordatori.

9.1.6.1. En les oracions completives

En les oracions completives, és a dir: oracions compostes lligades amb la conjunció ‘que’, els temps del verb principal i secundari mantenen una certa ‘concordança’ o dependència, especialment, però no únicament, quan el verb de la frase principal és un verb de dicció o declaratiu.⁸⁷ En efecte, el temps del verb secundari depèn, sovint, del verb de la frase principal. Esquemàticament, els criteris són aquests:

87. Són verbs de dicció o declaratius: dir, afirmar, assegurar, admetre, confessar, reconèixer, comentar, declarar, explicar, exposar, expressar, fer saber, informar, advertir, avisar, indicar, manifestar, proposar, aventurar, conjecturar, deduir, jurar, prometre... i més d’aquest camp de significació.

- Si a la frase principal hi ha un temps passat d'indicatiu, el de la frase subordinada va en imperfet, plusquamperfet o condicional.

El president del parlament ha admès que les negociacions encara eren molt verdes (no pas *són molt verdes*).

El reu ja ho reconeixia, que havia destruït proves (no pas *va destruir*).

El ministre rus va assegurar que el seu país votaria contra la resolució i que calia fer costat als inspectors (no pas *votarà... cal fer costat*).

- Si el verb de la frase secundària ha d'anar en subjuntiu, el temps ha d'ésser l'imperfet:

Els Verds van demanar que el govern invertís més en energia solar (no pas *inverteixi*).

L'ONU volia que el referèndum es fes enguany (no pas *es faci*).

La llengua periodística violenta sovint aquesta 'concordança temporal' per conferir un aire d'actualitat, o d'immediateza, a la informació; però això és confondre temps cronològic i temps gramatical. Sigui com sigui, és una pràctica que s'ha d'evitar currosament.

9.1.6.2. *Entre subjecte i verb*

- Quan un nom col·lectiu fa de subjecte, el verb pot concordar-hi en singular o en plural, però no és recomanable la pràctica, tan habitual, d'alternar aquesta concordança en un mateix text i, pitjor encara, en una mateixa oració.

El jovent va idear aquesta disbauxa, que volia deslligar de la religió (no pas *va idear... que volien*).

- Encara que mots com ‘grup’, ‘equip’, ‘pilot’... portin un complement nominal en plural, el verb ha de concordar amb el mot col·lectiu, no pas amb el complement. Per tant, si el mot és singular, el verb també.

Un equip de programadors catalans ha participat en una iniciativa europea (no pas han participat).

Un grup de voluntaris visita els suburbis més pobres de la megàpoli i ajuda les organitzacions que hi treballen (no pas visiten... ajuden, i menys encara visita... ajuden).

- Quan el subjecte és format per dos membres o més lligats per una conjunció copulativa (‘i’, ‘ni’) el verb va, naturalment, en plural; ara, quan el subjecte és un sol agent que actua ‘amb’, ‘conjuntament amb...’ un altre o més, el verb va en singular:

El PSC i ICV van votar favorablement l’esmena, però CiU i PP van votar-hi contra.

El Centre Català, juntament amb la UNESCO, organitza un debat (no pas organitzen).

9.1.6.3. Entre verbs i complements

Dos verbs o més amb un mateix complement hi han de concordar segons el règim propi; si són de règim divers, també la concordança ha d’ésser diversa, i no pas avinguda amb l’un dels verbs.⁸⁸

a) *N. va saludar i va parlar amb l’eurodiputat.*

b) *N. va telefonar i saludar l’eurodiputat.*

88. Atenció: *Tothom sap com actua i qui coordina l’Associació N* és una construcció matussera perquè ‘Associació X’ és alhora subjecte de ‘actua’ i complement de ‘coordina’. Caldria haver escrit: *Tothom sap com actua l’Associació N i qui la coordina.*

Aquestes dues proposicions no són gramaticals: a) perquè ‘saludar’ és transitiu i ‘parlar’ s’hi emprà preposicionalment; b) perquè ‘telefonar’ és intransitiu. Per tant, la construcció d’aquestes proposicions hauria d’haver estat:

a) *N. va saludar l’eurodiputat i va parlar-hi.*

b) *N. va telefonar a l’eurodiputat i va saludar-lo.*

No oblidem, a més a més, que en català els termes d’una oració s’han de situar tan a prop com sigui possible d’aquells amb què es vinculen (adjectius amb substantius, adverbis amb verbs, complements amb verbs). Fins i tot si els verbs són d’un mateix règim, és preferible de lligar el primer verb amb el primer complement regit:⁸⁹

No es poden crear fundacions ni mantenir-ne (preferible a *no es poden crear ni mantenir fundacions*).

Entomà la pilota i l’amagà (preferible a *entomà i amagà la pilota*).

9.1.6.4. Entre substantiu i adjectiu

- Si un substantiu és determinat per més d’un adjectiu numeral, per exemple, és corrent d’anteposar-los tots dos al substantiu, però més genuí és de col·locar el substantiu després del primer numeral. Ara, el numeral ‘un’ va imperativament davant el substantiu que determina, i els altres van darrere –per concordança elemental!

89. Recordem que en una seqüència d’adverbis terminats en -ment, es pot suprimir el -ment de l’últim, però no pas el dels anteriors: *Ho explica tot ordenadament, rigorosament i clara* (no pas ‘ordenada, rigorosa i clarament’). I que diem ‘café amb sucre o sense’ i no pas ‘café amb o sense sucre’. Anàlogament, cal escriure *Demà diran si el concert es farà o no*, en lloc de *Demà diran si es farà o no el concert*.

*El debat durarà tres dies o quatre (en lloc de tres o quatre dies).
Haití tan sols ha rebut 17 milions dels 998 promesos (no 17 dels 998
milions promesos).*

*Dos alumnes de cada cinc tenen dificultats d'aprenentatge (no dos
de cada cinc alumnes tenen...).*

*L'empresa obliga molts treballadors a fer una hora extra o dues (de
cap manera una o dues hores extres).*

- Quan un adjectiu qualifica noms de gènere divers, pren la forma plural no marcada. Perquè aquest règim no resulti forçat, convé de disposar els noms, si és possible, de manera que els més pròxims a l'adjectiu siguin no marcats:

*Una economia i un govern dinàmics (preferible a govern i econo-
mia dinàmics).*

*Són intuïcions i propòsits atrevits (preferible a propòsits i intuïci-
ons atrevits).⁹⁰*

9.1.6.5. *Plurals interferits*

Hi ha substantius, de productes, fenòmens, instàncies..., que tradicionalment s'han fet servir, i es fan servir, en singular. Però avui és corrent, en texts escrits en general i periodístics en particular, de pluralitzar-los per indicar varietats d'aquests productes o repetició d'aquests fenòmens o instàncies, com ara: *aigües, vins, xampanys, fruites, verdures, carns, peixos, formatges; freds, nevades, pluges, temperatures; jutjats, fons...* A banda l'aberració de casos com *peixos* (que designa peixos vius, no pas pes-

90. Però una frase com “costa, no rendir-se a uns conceptes, una argumentació i una conclusió tan clars” no es podria modificar en “costa, no rendir-se a una exposició, una argumentació i uns conceptes tan clars” sense perdre la il·lació lògica que va del concepte a l'argumentació i a la conclusió.

cats!),⁹¹ aquests plurals són violents i s'han d'abandonar sense vacil·lació.

Va servir carn de tota mena, de pèl i ploma (no pas carns).

Hi haurà una concentració davant el jutjat a migdia (no pas jutjats).

Tenen moltes varietats de vi i de formatge (no pas molts vins i formatges).

La pluja d'avui ha fet molt de mal (no pas les pluges d'avui).

El fons reservat s'ha repartit amb intenció electoralista (no pas els fons reservats).

9.1.7. Expressions temporals: aspectes a tenir en compte

Sobre aquestes expressions la llengua dels mitjans sol mostrar més vacil·lació que no la llengua tradicional.

9.1.7.1. Amb preposició o sense

Les expressions temporals 'determinades' (de fet són equiparables a una data, ni que sigui dilatada: 'aquest estiu', 'l'any 2007') no admeten preposició, però sí les que designen una circumstància temporal no determinada. Vegem-ho amb uns pocs exemples de cada.

– Indicació temporal determinada, **SENSE** preposició:

La línia de metro s'estrenarà l'any vinent (o bé aquest mes, la setmana entrant).

La primavera del 1992 Mali féu el pacte nacional.

91. Quant a 'fruita' i 'verdura', mots de sentit col·lectiu, és tan absurd de pluralitzar-los com ho fóra dir 'jovents', 'mainades', etc.

La solució, ja ens l'havia donada el gran matemàtic Clairaut el segle XVIII.

L'estiu del 1994 un incendi va cremar mig país.

El segle XVI el destí d'aquest element físic havia de canviar.⁹²

- Indicació temporal indeterminada, AMB preposició:

Pel desembre fa més fred que no pel gener.

A l'estiu hi ha més accidents que no a la tardor.

Si al març arriba la pluja, a l'abril, cada gota en val mil.

Per Nadal cada ovella al seu corral; felicitar per Nadal.⁹³

- Ara, també van SENSE preposició, les expressions que indiquen la raó temporal d'una proporció:

Fa quinze quilòmetres d'entrenament el dia (o cada dia; no al dia).

Consumeix una garrafa de vi la setmana (o cada setmana; no a la setmana).

La web de l'FBI rep dos milions de visites el mes (o cada mes; no al mes).

Solament hi plou un parell de vegades l'any (o cada any; no a l'any).

9.1.7.2. Expressions temporals de proximitat i correlatives

Uns quants detalls més de les expressions temporals, que convé de no perdre de vista:

92. En una frase com *el destí d'aquest element físic havia de canviar el segle XVI*, 'el segle XVI' tant pot ésser el complement directe de 'canviar' com un circumstancial de datació. En tals casos cal modificar l'ordre, o la construcció, de la frase per dissipar l'equívoc: *el segle XVI el destí d'aquest element físic havia de canviar* (circumstancial); *aquest element físic havia de fer canviar el segle XVI* (complement directe).

93. No pas "felicitar *el* Nadal". El terme Nadal no admet, emprat indeterminadament, el plural ('Nadals') ni l'article definit ('el Nadal').

- Per referir-se als darrers dies, mesos, anys, etc., passats, però lligats al moment present, la llengua popular tradicional recorre indefectiblement al determinatiu ‘aquest’, ‘aquests’. Semblantment fa quan, en lloc d’ésser passats, són futurs.

Cal investigar els comptes d'aquests dos anys passats (no dels dos anys passats).

Puigdemont ha dat les gràcies als qui han treballat aquests darrers dies (no els darrers dies).

El pla de carreteres d'aquests deu anys vinents és obsolet, segons l'oposició (no pas dels deu anys vinents).

Parem esment en la diferència que hi ha entre els dos exemples següents:

X s'ha apagat molt aquests últims anys.

X es va apagar molt els últims anys.

En el primer hi ha una il·lació amb el moment present: se suposa que X encara és viu; en el segon, aquesta il·lació no hi és: s'entén que X és mort.

- Els correlats de ‘mes passat’, ‘setmana passada’, ‘el març passat’, etc., són ‘mes vinent / entrant’, ‘setmana vinent / entrant’, ‘el març vinent / entrant’ i no ‘pròxim mes’, ‘pròxima setmana’ o ‘el pròxim març’, i moltíssim menys encara ‘proper mes’, ‘propera setmana’.⁹⁴ Com que, a més, són, poc o molt, expressions fossilitzades, tampoc no és el cas de dir ‘la passada setmana’, ‘el vinent mes’...⁹⁵

94. Els adjectius ‘proppassat’ i ‘propvinent’ s'empren quan hom vol recalcar la proximitat immediata d'una data o d'un indicador de temps: ‘el març proppassat’, ‘la Pasqua propvinent’.

95. També hi ha ‘setmana / mes / any que ve’. Per un altre cantó, ‘mes

- La fórmula catalana habitual és ‘cada dia’, ‘cada divendres’, etc., no pas ‘tots els dies’, ‘tots els divendres’...
- La locució *en + terme temporal* expressa la durada d’una acció, no pas el temps que manca perquè l’acció s’esdevingui, cosa que s’indica, si per cas, amb ‘al cap de...’, ‘d’ací a...’

Aquest viatge tan llarg, va fer-lo en dos dies (el viatge va durar dos dies).

La llei no s’aprovarà / s’aprova al maig, sinó al cap de mig any (no en mig any).

9.1.7.3. *L’infinitiu temporal*

La locució temporal *en + infinitiu present* pot indicar tant una acció més o menys simultània, o quasi, amb l’expressada per un altre verb, com una altra acció que la precedeix immediatament:

En entrar el rei, l’estadi li ha tornat a dedicar una gran xiulada.

En arribar les vacances, la ciutat s’abalteix.

La locució temporal *en + infinitiu pretèrit* indica un moment anterior a una acció (generalment passada o futura):

En haver parlat el president, començarà el torn de rèpliques (o *va començar*).

En haver-se dissolt la manifestació, va començar el concert (o *començarà*).

Així mateix, aquest moment anterior a un temps passat o futur, però també present, pot indicar-se, en alguns casos, amb la construcció *en + gerundi pretèrit*:

pròxim’ no equival tant a ‘mes següent’ com a ‘mes no llunyà’, de manera que dir, en ple juliol, el ‘pròxim maig’ no és gens apropiat.

En havent fet el discurs, va abandonar la sala.
En havent llegit el diari, es posarà a estudiar (o es posa a estudiar / s'ha posat a...).

Tot i amb això, aquesta interdependència temporal s'expressa més bé amb l'adverbi *quan* i el verb en passat (moment anterior a un temps passat) o en futur, simple o compost⁹⁶ (moment anterior a un temps futur):

Quan ha entrat el rei, l'estadi li ha tornat a dedicar una gran xiulada.
Quan arriben les vacances, la ciutat s'abalteix.
Quan haurà parlat el president, començarà el torn de rèpliques (o bé quan hagué parlat... va començar...).
Quan s'hagué dissolt la manifestació, va començar el concert.
Quan haurà llegit el diari, es posarà a estudiar.

Ara, l'ús d'*al* + *infinitiu present* amb el mateix sentit d'*en* + *infinitiu present* s'ha de bandejar. Per tant, no escriurem: "A l'arribar al parlament, la comitiva es va dissoldre", sinó "quan va arribar al parlament..." o "en arribar al parlament".

9.1.8. Determinació i indeterminació, o el tot i la part

És propi del català de considerar les coses sota un doble aspecte: o bé com un tot, determinat, o bé com una part, indeterminada, d'un tot.

Va escoltar LES notícies; va escoltar bé TOTES DUES notícies (determinat, totalitat).

⁹⁶. Millor que no pas en subjuntiu: *quan tornarà, ens reunirem* (preferible a *quan torni*).

He sentit UNES notícies; he sentit DUES notícies (indeterminat, part).

9.1.8.1. *Expressió de la determinació i de la indeterminació*

- L'aspecte de determinació, i de totalitat, s'especifica amb l'article determinat (*el*), amb els demostratius (*aquest, aquell...*), amb els ordinals (*primer, segon...*), amb uns pocs indefinits (*cada, mateix...*), el quantitatiu *tot*, i es representa, quan pertoca, amb els pronoms de tercera persona (*el, els, la, les*).

Quan han revisat aquestes notícies, ens LES han censurades.

És a dir: han revisat unes notícies determinades: concretament, aquestes, no pas unes qualssevol, i les han censurades totes (totes aquestes).

- L'aspecte partitiu, d'indeterminació, es marca amb els numerals cardinals i partitius (*un, dos..., meitat, terç...*), la majoria d'indefinits (*algun, altre...*), quantitatius (*molt, poc, tant, més...*) i es representa, quan hi escau, pel pronom *en*.

Quan han revisat aquestes notícies, n'han censurades un parell.

Això és: d'un tot determinat (les notícies revisades), n'han censurat una part indeterminada, o sia 'un parell'.

Considerem una altra frase:

No porteu més notícies, que no en publicarem ni una.

Què hi tenim? L'expressió d'una part indeterminada ('més notícies'), de la qual cap dels components integrants, també indeterminats ('ni una'), no serà publicat.

Vegem uns pocs exemples en què es contrasta el punt de vista determinat total - indeterminat partitiu.

a) *Tenim quinze notícies, ara EN publicarem cinc i d'ací a una hora cinc més.*

b) *Tenim quinze notícies, ara EN publicarem deu i d'ací a una hora LES altres cinc.*

c) *Publicarem AQUESTES dues notícies, L'una i L'altra.*

a) S'hi indiquen dues parts indeterminades d'un tot: cinc notícies qualssevol d'un total de quinze ('en publicarem cinc'), i després cinc més qualssevol ('cinc més' –s'hi sobreentén 'en publicarem').

b) L'aspecte varia parcialment: de primer s'indica una part indeterminada d'un tot: deu notícies qualssevol d'un total de quinze, però, una vegada publicades aquestes deu qualssevol, indeterminades, les notícies encara no publicades ja no són indeterminades, sinó determinades: són les úniques cinc que resten d'aquell mateix tot (publicarem 'les altres cinc').

c) La perspectiva és, clarament, d'un tot determinat ('aquestes dues'); per això les parts són determinades ('l'una', 'l'altra'), i fóra incongruent de presentar els dos membres d'aquesta frase com si l'un fos indeterminat i l'altre determinat.

També hi ha incongruència en les oracions següents:

d) *D'aquestes dues teories, si una era original, l'altra, curiosa.*

e) *A la sala no hi havia acord: per uns, el llibre era molt bo, pels altres, molt dolent.*

- d) Com que *‘aquestes dues teories’* són determinades, calia haver escrit *‘l’una... i l’altra’*. Si haguessin estat indeterminades (“Van exposar *un parell* de teories”), s’hauria pogut dir: “*una* d’original i *una* de curiosa” (d’una part ja indeterminada [“un parell de teories”], no se’n determina cap element integrant). O també: “una era original, però l’altra era extravagant”, que seria del mateix patró de b).
- e) En principi hi tenim dos grups indeterminats d’una totalitat més ampla i, per tant, calia haver escrit *‘per uns..., per uns altres’*. Ben altrament, en el cas de dos grups determinats (“Entre *aquells homes* no hi havia acord...”), hauríem hagut d’escriure *‘pels uns..., pels altres’*.

Observació

Els numerals cardinals s’entenen, com hem dit, partitivament:

Parlaran tres diputats (és a dir: una part de tots els diputats presents, posem per cas).

Per això, si un cert nombre no indica pas una part, sinó una totalitat, cal adjuntar-hi l’adjectiu *tots* (no pas l’article *els*, *les*, ni la combinació *tots + els / totes + les*):

Parlaran totes tres delegades (és a dir: tantes com n’hi ha de presents, totes).

S’han fet deu funcions, i totes deu amb èxit (tantes com se n’han fetes, totes).⁹⁷

97. Fóra espuri de dir “parlaran *les tres delegades*” o “s’han fet deu funcions, i *les deu* amb èxit”. Però fóra correcte de dir: “s’han fet deu funcions, i *totes* amb èxit”, perquè ‘deu’ s’hi sobreentén.

Ara, si aquesta totalitat ja es *determina* d'alguna altra manera, *tots* hi sobra:

*També van parlar els tres delegats eslovens.*⁹⁸

9.1.8.2. *Expressions de partitiu espúries*

Abunden en els texts periodístics i en registres més o menys formals tot de construccions partitives que, fins i tot si tenen un cert arrelament en la parla popular, són clarament manllevades i desdiiuen del sistema de la llengua. Esquemàticament, es poden reduir a dos grups: *lo que* + verb i *lo* + adjectiu, en què aquest 'lo neutre' popular (disfressat amb *el* en el llenguatge formal) delata prou la impropietat de la construcció.

9.1.8.2.1. EL QUE + verb

Expressions com ara "el que demanen els pilots és que els augmentin el sou" són avui ben corrents, en llenguatge formal, prou més i tot que no pas en la llengua popular. Esquemàticament introdueixen un element general, i sovint vague ("el que demanen els pilots"), que en precisa un de particular i concret (l'augment de sou). Dit d'una altra manera: de totes les coses que els pilots poden demanar (el tot), en volen una (la part), que és l'augment de sou.

Aquest *el que* no ens hauria d'enganyar. En realitat és un 'lo que', en què 'lo' no és pas l'article genèric clàssic, sinó un man-

98. A títol comparatiu, vegem l'exemple següent: "Van parlar, *els tres* delegats eslovens? Sí, *tots tres*." De la mateixa manera, en els exemples anteriors diríem: "Parlaran *les tres* delegades que acaben d'arribar", "S'han fet deu funcions, *les cinc primeres* amb èxit".

lleu servil del 'lo' neutre espanyol. A banda, hi manca aquesta predilecció per la cosa concreta, introduïda d'antuvi, que té el català modern. Tot plegat incita a relegar aquesta mena de construcció i a substituir-la per unes altres d'igualmente informatives i més genuïnes. Com ara:

Que els augmentin el sou, demanen els pilots (no el que demanen els pilots és que...).

Saquejar Catalunya amb excuses de solidaritat, aquesta és la tàctica de Madrid (i no el que fa M. és...).

La llei és important perquè penalitza la discriminació racial (no pas el que té d'important la llei és que...).

Els recursos són exigus, ve't aquí què passa (en lloc de el que passa és que...).

9.1.8.2.2. EL + adjectiu

Una altra mena d'expressions de valor partitiva, com més va més emprades, amb efectes sovint detonants, són les construïdes amb *el + adjectiu* en el llenguatge més o menys formal (en el llenguatge popular, on tradicionalment no abundaven pas tant, ni de bon tros, es feien, si de cas, amb 'lo + adjectiu'), com en aquest exemple:

Lo curiós del cas és que tothom s'hi avingui.

No cal dir que aquest recurs s'ha de reemplaçar per maneres de dir més acordades a la nostra llengua.

Ja és ben curiós que tothom accepti aquesta situació (no pas el curiós és...).

Que l'oposició calli sí que és preocupant (no pas el preocupant és que l'oposició...).

Participar-hi, això sí que és millor (no pas lo millor és participar-hi).

Cal tenir en compte que en català popular modern 'l'important', 'el més bo', etc., s'entendria referit a un subjecte genèric (és a dir, no marcat): algú que portés el malnom 'Important', o simplement algú que fos important o el més bo, no pas 'allò que és important, que és més bo', 'la cosa important, la més bona'.

Entre més opcions la llengua popular sol oferir construccions del tipus 'portar *la contrària*', '*la bona* és que no en sap re', etc., en què se sobreentén un terme de significat indefinit com 'cosa'.

9.2. QÜESTIONS PARTICULARS

En aquesta secció abordem algunes qüestions d'índole diversa, poc o molt interferides i no sempre prou dilucidades o objecte de polèmica, que avui semblen un entrebanc a més d'un professional de la informació.

9.2.1. ALTRE, ALTRES

Altre és un adjectiu, i pronom, indefinit, no pas quantitatiu, i va acompanyat de certs elements determinadors: *el*, *aquest*, etc., o bé *un*, *algun*, *qualsevol*, etc. Si va acompanyat d'*el*, etc., és determinat; si va acompanyat d'*un*, etc., és indeterminat:⁹⁹

No redactaré pas aquestes notes, sinó aquelles altres (determinat).

Si no li accepten aquest article, ja en proposarà un altre (indeterminat).

99. Un exemple més de la visió 'determinat-indeterminat', 'total-partitiu', pròpia del català (cf. 9.1.8., pp 130 ss).

9.2.1.1. UN ALTRE *en singular*, ALTRES *en plural*?

D'acord amb això susdit, quan *altre* s'usa en singular, l'element determinador no sol manca-hi quasi mai, sinó en uns pocs casos idiomàtics: 'dia per altre', 'altra vegada?'...¹⁰⁰

Ho repetiré una altra vegada.

Demanen una altra oportunitat.

Contràriament, en plural, la llengua escrita i la dels mitjans de comunicació ometen aquest determinador molt més que no pas la llengua corrent, que no solia ometre'l pràcticament mai. Aquesta pràctica s'ha d'evitar.

Ja ho havia dit unes altres vegades (no pas *altres vegades*).

Ja hi haurà unes altres oportunitats (no pas *altres oportunitats*).¹⁰¹

9.2.1.2. *Ús quantitatiu, impropï, d'ALTRE*

A vegades *altre* i sobretot *altres* s'usen com si fossin quantitatius, com si volguessin dir 'més'. Però *altre* assenyala diferència entre dos termes o més. Fixem-nos en la diversitat de sentit dels dos parells d'exemples següents:

Ja ho ha dit unes altres vegades (en ocasions diverses);

Ja ho ha dit més vegades (ho ha repetit prou sovint).

Solen fer algunes altres ofertes (ofertes de coses diferents);

Solen fer més ofertes (més d'una).

100. També es fa servir com si fos un adjectiu qualificatiu, significant 'diferent': *És un fenomen tot altre*.

101. Ni tampoc 'd'altres vegades', 'd'altres oportunitats'. Ara, si en aquests dos exemples hom volgués significar més recomanacions o oportunitats, seria obligat de dir 'més recomanacions', 'més oportunitats'.

Avui n'hi ha que no deuen veure la diferència entre el primer exemple de cada parell i el segon, atès que farien servir *altres* en tots aquests casos. Així mateix, dirien exclusivament:

Després de la guerra ja no va escriure cap altre article (en lloc de *cap més*).

9.2.1.3. *El gal·licisme* D'ALTRES

Sovint *altre* apareix pluralitzat a la francesa: *d'altres*. També és prou corrent de fer precedir *altres* de la preposició *de* (*d'altres*), encara que no tingui un ús partitiu. No cal dir que aquest *de* és únicament acceptable quan *altres* té de referent un terme partitiu representat pel pronom *en*.

La comissió admet algunes esmenes, però en desestima d'altres (com diríem *en desestima de millors*).

Ni li agraden aquestes condicions ni vol proposar-ne d'altres (com diríem *de més favorables*).

Seguidament, exposem uns quants exemples construïts amb 'altres' inadequats a fi d'ajudar a aclarir-ne el recte ús (que s'ofereix, alternativament, entre parèntesis).

Els personatges de la sèrie fan aparicions estel·lars en altres programes de TV3 (en uns/alguns *altres programes*).

Després d'aquest atac se'n succeeixen d'altres de més importants (se'n succeeixen de més importants; *altres* hi sobra).

La sala d'entrevistes de les instal·lacions blau-grana és tot xivarri, més que no altres dies (més que no els altres dies, o bé que no alguns altres dies, segons el cas).

A la llista de participants hi havia, entre altres, A. B. i C. (A la llista hi havia A., B., C. i més participants).

EV va a les eleccions coalitzada amb UV, el PNB i altres (i més partits).

Uns diuen tal cosa, i altres diuen la contrària ('N'hi ha que diuen..., i n'hi ha que...').

Hi ha hagut força atacs: uns molt devastadors i altres ben sanguinaris (força atacs: DE molt devastadors i DE ben sanguinaris).

9.2.2. EL neutre

Una pràctica rutinària fa d'*el* (a vegades *allò*) un equivalent mecànic de l'article 'lo' espanyol, amb resultats extravagants com, per exemple, "parlarem de tot el relacionat amb la música" o "l'inadmissible pel govern".

9.2.2.1. *Amb adjectius i participis*

L'article genèric *el* acompanya adjectius (i participis) per fer-ne substantius abstractes, com a equivalent del 'lo' neutre castellà:

Un estudi de la realitat i DEL real.

El treball té en compte tot L'explorat fins ara.

EL més important, EL cert és, L'indiscutible a hores d'ara...

És el cas que totes les llengües romàniques veïnes el fan servir, aquest recurs, o un de semblant,¹⁰² però el català modern s'hi resisteix i s'estima més uns altres procediments:

Déu, creador de visible i d'invisible (sense article), *de les coses visibles i invisibles, d'allò que és visible i invisible.*

Un estudi de ver i de real (sense article), o *de la veritat i de la realitat.*

102. *Une étude sur la réalité et le réel, Uno studio sulla realtà e sul reale, Um estudo sobre a realidade e o real, Un estudio sobre la realidad y lo real.* (A l'última gramàtica [§ 41] Fabra en constata un cert ús en la nostra llengua, però no s'hi resigna.)

9.2.2.2. *En funció adverbial*

En alguns casos, *a* + *el* neutre s'empra per formar expressions adverbials, com ara:

*Al contrari, al més aviat possible, al llarg de l'any...*¹⁰³

Ocasionalment, la resistència de la llengua a aquesta solució (*el, al*) ha fet que el 'lo' acabés convertint-se en *la* —potser perquè s'hi sobreentén, ben idiomàticament, el mot 'cosa':

A la millor guanyarà el 'sí'.

Sempre porta la contrària.

La bona és que el tribunal li ha donat la raó.

9.2.2.3. *En oracions relatives substantives, EL QUE*

Més fortuna encara ha fet aquest *el* neutre en les oracions relatives substantives, sobretot amb valor de construcció partitiva, fins al punt que avui és omnipresent. De la funció partitiva d'aquesta construcció, ja se'n parla en la secció anterior (cf. 9.1.8.2.1., pp 134-135).

El que hauries de fer és callar.

El que potser convindrà és ajupir-se a la voluntat de París.

*El que importava era la rapidesa d'execució, no la qualitat.*¹⁰⁴

103. Equivalents més propis serien: contràriament / a l'inrevés; com més aviat, millor / tan aviat com sigui possible; durant l'any / de cap a cap de l'any.

104. En lloc, per exemple, de *callar*, això *hauries de fer*; *potser sí que convindrà ajupir-se a la voluntat de París*; *era la rapidesa d'execució que importava, no pas la qualitat*.

Vegem uns quants casos més d'*el* neutre, com se sol fer servir avui, acompanyats d'alternatives més idiomàtiques:

Han de recollir el so per reproduir-lo al més fidelment possible (tan fidelment com sigui possible).

El pitjor que pot passar és que no obtinguin ni un regidor (la pitjor [cosa] que pot passar...).

Pel que fa a les condicions del pacte... (sobre les condicions).

No pot ser que cada ajuntament faci el que vulgui (faci com vulgui).

Digui el que digui l'assemblea, els dissidents no ho acceptaran (digui què digui).¹⁰⁵

Ara parlarem de tot el relacionat amb l'òpera (de tot allò que es relaciona/totes les coses relacionades).

El que és inadmissible pel govern és que es publiquin tants casos de corrupció que l'afecten (Pel govern, és del tot inadmissible que.../que es publiquin tants casos de corrupció que l'afecten, [això] sí que és inadmissible pel govern).

9.2.3. ELL I SEU

Com que són pronoms, i adjectius, molt estretament vinculats, s'aborden en un sol bloc amb el propòsit de fer-ne ressaltar més la correlació.

9.2.3.1. El pronom personal ELL (ELLA...)

En general, el català modern se serveix del pronom de tercera persona (*ell, ella...*) per referir-se, justament, a persones, físiques

¹⁰⁵ Expressions populars semblants: “peti qui peti, costi *què* costi” (no pas “el que costi”); “que digui *què* vulgui”.

o morals. Per extensió, també l'aplica a personificacions i, en comptades condicions, a animals. Fora d'això, l'ús del pronom de tercera persona relacionat amb mots de significació no personal sol ésser estrident:

Aquest campió té màquines de gimnàs a casa i passa moltes hores treballant amb elles.

Des que ha començat la guerra, a la TV no es parla sinó d'ella.

Però hi ha casos, igualment xocants, en què sembla que aquest ús estrany del pronom *ell* sigui més passador:

El projecte pot servir per a comunicar les empreses tèxtils entre elles i amb els seus proveïdors.

Arriba el setembre i, amb ell, l'eterna polèmica del preu dels llibres de text.

També se sol fer servir el pronom *ell* designant una persona, però d'una manera que no s'acorda gens amb la llengua tradicional:

Parlant amb O. sempre t'adones que pots aprendre alguna cosa d'ell.

I la nena, què esperes d'ella? (o què n'esperes d'ella?).

Doncs bé, tots els casos susdits exemplifiquen usos del pronom de tercera persona que suplanten formes de dir pròpies:

Aquest campió té màquines de gimnàs a casa i passa moltes hores treballant-HI.

Des que ha començat la guerra, a la televisió no fan sinó parlar-NE.

El projecte pot servir per a comunicar les empreses tèxtils LES UNES AMB LES ALTRES (o ENTRE SI) i amb els proveïdors.

Arriba el setembre i, ALHORA, la vella polèmica del preu dels llibres de text.

Parlant amb O., sempre t'adones que EN pots aprendre alguna cosa.

I de la nena, què n'esperes?

Un altre ús abusiu d'*ell*, (*ella...*) és d'acompanyar-lo d'indefinites o quantitatius com ara 'tot', 'molts', 'pocs', 'algun', 'cadascun', 'una part'...

Els presents estaven emocionats, tant que alguns d'ells ploraven.
Les actrius van ser magnífiques, i totes elles van fer unes intervencions memorables.
Va tenir un record per als amics, unes breus paraules per a cadascun d'ells.

Doncs bé, en aquests exemples i en tants i tants que se'n podrien oferir, 'd'ells' o 'd'elles' hi sobren. En català, 'algun', 'cadascun', 'tot', etc., són recursos que, a banda la funció quantitativa o indefinida, representen perfectament bé el terme a què es refereixen (són també pronoms), i n'hi ha prou de dir (i d'escriure), posem per cas:

Els presents estaven emocionats, tant que ALGUNS ploraven (o també: *tant que N'HI HAVIA que ploraven...*).
Les actrius van ser magnífiques, i TOTES van fer unes intervencions memorables.
Va tenir un record per als amics, unes paraules per a CADASCUN.

Més exemples de mal ús del pronom de tercera persona, amb propostes alternatives:

Les disposicions són, algunes d'elles, impopulars ('d'elles' hi sobra; també, i millor: *de les disposicions, N'HI HA d'impopulars / algunes de les disposicions són impopulars*).
Tot i que els estudis ja tenen anys, molts d'ells impressionen per la clarividència ('d'ells' hi sobra; o bé: *N'HI HA molts que impressionen*).
Han trobat dos morts: un d'ells ja gran i un altre força jove (UN DE ja gran i UN DE força jove).
Aquests treballs, tots ells meritoris, seran publicats aviat ('ells' hi sobra).

Són massa obstacles i dos d'ells insuperables ('ells' hi sobra: i DOS d'insuperables).

X. garanteix la bona fi de totes les operacions i de cadascuna d'elles ('d'elles' hi sobra).

9.2.3.2. *El possessiu SEU (SEVA...)*

Avui la llengua escrita, i sobretot la dels mitjans de comunicació, va enfarfegada de 'seus' i 'seves', això si no en fa un ús estrany, ben poc acordat a la llengua popular genuïna. Aquest abús de 'seu' és afavorit per la pràctica de les llengües veïnes, que se serveixen més dels possessius (sobretot, dels de tercera persona: *seu, seus, seva, seves*). Però quines condicions compleix l'ús català popular d'aquests possessius?

- Els refereix a persones, igual que els pronoms personals correlatius (*ell, ella...*).

Allà on 'ell', 'ella'... no és d'ús pertinent, tampoc no ho és l'ús del possessiu de tercera persona. Com hem dit en parlant del pronom 'ell', *seu* tan sols s'aplica, en principi, a persones (físiques, morals) o a personificacions, però no a coses, abstraccions, etc.

- Els tracta com a adjectius o pronoms *determinatius*, no pas com si fossin 'qualificatius'.

Se'n serveix, doncs, per determinar, és a dir: per destriar, per dissipar un equívoc o evitar una possible confusió, no pas per 'qualificar' ni per marcar emfàticament la relació possessor-possent.

- En conseqüència, en fa un ús molt sobri.

Justament per aquesta funció determinativa que els ajuda, el català en pot prescindir, i en prescindeix, allà on algunes llengües veïnes hi recorren. De fet, tota vegada que la relació possessor-possessiu és inequívoca o pot inferir-se clarament, el català sol prescindir dels possessius, també dels de tercera persona.

A títol d'il·lustració, heus ací uns quants exemples de *seu* apropiats, abusius o dolents.

- Ús apropiat: sense *seu* la frase no és clara o es pot entendre diversament.

El president es va reunir amb el seu secretari i amb el del vice-president (en un context amb més d'un secretari; altrament, *seu* hi sobraria).

X no admet més guiatge que el del seu banc.

Alemanya imposa el seu model d'Europa.

New.Net arriba a acords per a estendre els seus noms de domini.

Resum del congrés del partit socialista balear, el més tranquil de la seva història.

La minoria ecologista no va poder imposar el seu punt de vista.

- Ús abusiu, o impropï: *seu* hi sobra o hi fa estrany.

El grup T. augmenta d'un 60% les seves vendes (hi sobra *seves*).

Sempre ha de netejar les seves mans (*s'ha de netejar* / *hi ha de netejar les mans*, segons).

Va obrir les seves portes com a sala d'exposicions el 1985 (*seves* hi sobra).

Una ruta terrestre transsahariana que enllaçava el cor del continent africà amb les seves ribes mediterrànies (*seves* abusiu; *amb les ribes mediterrànies*).

L'OCDE té els seus dubtes sobre el règim fiscal suís aplicat a les societats estrangeres (hi sobra els seus).

Segons L'Hebdo, un 70% del fons gestionat per certes entitats suïsses té el seu origen en diners no declarats (seu hi sobra; té l'origen).

Estima el país i coneix tots els seus racons (seus impropri, EN coneix tots els racons).

Una partitura clara. Totes les seves notes són radiant (seves impropri, totes les notes HI són radiant).

L'euro manté la seva feblesa, malgrat les decisions preses (seva impropri; l'euro manté la feblesa, o millor encara: l'euro es manté feble...).

Una herba remeiera se'm mostra amb totes les seves floretes blaves, d'una bellesa exquisida (seves hi sobra).

L'escriptura i les seves dificultats (les dificultats de l'escriptura).

Va vendre la seva ànima al diable (genuïnament: es va vendre l'ànima al diable).

Cada gènere té uns recursos propis que has de dominar per arribar al públic, però tots tenen el seu punt de dificultat (el seu impropri, un punt de dificultat).

Ni volem bescantar aquest concurs, ni donar més arguments als seus detractors (seus impropri i sobrer; també: als qui el detracten).

9.2.4. El pronom ES

El pronom *es* fa de complement reflexiu ('es renta les mans'), de complement dels verbs dits pronominals ('veure-s'hi de nit') i d'oracions impersonals ('en aquest llit, ja no s'hi dorm'), però també forma oracions passives reflexes. Ara, no fa mai de subjecte.

La cultura es gestiona amb uns paràmetres diferents dels d'una empresa. (a)

El subjecte d'aquesta oració és, inequívocament, 'la cultura' (amb el verb en singular), i *es* hi fa de complement: representa allò que la cultura gestiona.

Literalment, la frase no diu pas que hom gestioni la cultura (diversament de com gestionaria una empresa), sinó que "la cultura es gestiona a si mateixa", com si fos l'agent de la pròpia gestió. Aquesta frase, d'expressió activa, és de significat passiu ('la cosa gestionada és la cultura'), i en diem 'passiva reflexa' perquè l'acció, representada pel pronom *es*, es reflecteix sobre el subjecte.

Contínuament es pretén inculcar fantasies de consum. (b)

Aquesta frase no diu que les fantasies pretenguin inculcar-se a si mateixes, sinó que hi ha algú, alguna cosa, que ho pretén. És a dir, 'fantasies de consum' sols pot ésser el complement directe de la frase, i llavors el subjecte ha d'ésser forçosament *es*. Del mateix patró és aquesta altra frase:

Els africans, se'ls manté en un estat de dependència permanent. (b)

No hi ha dubte que 'els' hi fa de complement directe i que *es* hi fa de subjecte.¹⁰⁶

Doncs bé, si en català la funció de subjecte no és pròpia del pronom *es*, les frases de tipus (b), en les quals *es* fa precisament de subjecte, són mal construïdes.

106. Una frase ben distinta és: *Per N, un debat és tan important que se'l prepara a consciència*, en què *se* no és ni subjecte (que és 'N', sobreentès), ni complement directe (que és 'el'), sinó complement indirecte: el prepara 'per a si'.

Vegem ara algunes frases més de tipus (a), pròpies de la llengua, i de tipus (b), que no ho són, i que per això mateix s'han d'evitar (amb possibles alternatives entre parèntesis).

– tipus (a)

Als països pobres, s'hi arribaran a cobrar mai els sous que ES cobren a Europa?

Tots aquests dossiers ES poden llegir en línia.

La solidaritat s'ha d'articular a cada país.

– tipus (b)

La comissió anuncia que ES vol organitzar congressos, exposicions, jornades... (que es volen organitzar / o potser que vol organitzar).

Les noves diputades, SE les veu molt ambicioses (es veuen –o semblen).

Aquest percussionista, SE'l té pel millor del món (és tingut pel millor).

El carrer té un nom nou, però SE'l coneix pel vell (es coneix / és conegut, tothom el coneix pel vell).

9.2.5. ÉSSER

A VilaWeb la forma usual de l'infinitiu d'aquest verb és *ser*,¹⁰⁷ la del gerundi, *essent*, no pas 'sent', i la del participi, *estat*, no 'sigut', ni 'esset' o 'set'.

107. Aquesta forma, tan majoritària avui en la llengua oral i formal, i que en Coromines prova de legitimar, és de genuïnitat discutible. La forma pròpia d'aquest infinitiu és ÉSSER, encara viva en alguns parlars o en certes expressions i quan fa de substantiu. Més vivacitat té la forma ESSER (accent tònic a l'última síl·laba), corrent a les Balears.

Si, als articles d'opinió signats, hi apareix la forma *ésser*, no hi ha d'alternar amb *ser*. Ara, la forma nominal d'aquest infinitiu sí que sempre és *ésser* ('els éssers vivents').

La forma *essent* té, entre més avantatges, el de preservar la diferència amb la tercera persona del present d'indicatiu de 'sentir'. Quant a *estat*, és la forma històrica, l'única encara vigent en alguns parlars i la més admesa en la llengua formal.¹⁰⁸

El verb *ésser* és el verb copulatiu i atributiu per excel·lència. És, doncs, important de recalcar que la funció merament copulativa o atributiva s'expressa amb *ésser* sobretot, però mai amb *estar*, tant se val que l'atribut sigui un substantiu, un adjectiu o un participi:

La llei és una filigrana d'equilibri.

Volien que les competències no FOSSIN gaire clares.

L'edifici és buit i, a més, és deshabitat (no pas està buit...).

Que els idealistes SIGUIN morts, no vol pas dir que els ideals també ho SIGUIN.

És l'únic de la promoció que encara no és casat.

Recordem, així mateix, que l'únic auxiliar propi de les oracions pasives és, igualment, el verb *ésser* (mai *estar*):

La tasca del govern és reconeguda per l'oposició (no pas està reconeguda).

L'acció de l'ONG SERÀ avalada pel govern (no pas estarà avalada).

Assenyalem, ni que sigui d'una manera general i esquemàtica, que en les oracions amb circumstancials de lloc o de temps *ésser* indica:

¹⁰⁸. Aquesta forma coincideix de sempre amb la del participi passat del verb 'estar'.

en sentit locatiu

- simple presència, sense connotació de cap altra mena:

Els diputats ja SÓN a l'hemicicle.

- arribada en un lloc:

Les pancartes es desplegaran quan el president del club SERÀ a la tribuna.

en sentit temporal

- moment considerat sense durada, data en sentit ample:

Volien que la reunió FOS a les dues (demà/dissabte/la setmana entrant/al juny...).

9.2.6. ESTAR

D'entrada, *estar* no és, en català, un verb atributiu. Per tant, no és un verb complementari d'*ésser* —ni complementari ni alternatiu. En unes altres paraules: no és el verb que es fa servir quan *ésser* no sembla escaient. Ni hem de pensar que l'ús impropri d'*estar* es resolgui canviant *estar* per *ésser*. Si la construcció 'els parlamentaris estan de vacances' no és genuïna, tampoc no ho és 'els parlamentaris són de vacances'!¹⁰⁹

9.2.6.1. *Ús propi d'ESTAR*

El verb *estar* no és un verb copulatiu, com *ésser*, ni pròpiament atributiu. Quin és, doncs, el sentit i l'ús tradicional i genuí d'aquest verb?

¹⁰⁹. La bona construcció fóra “se n'han anat de vacances” o “fan vacances”, segons què vulguem dir.

D'entrada, *estar* no significa una certa manera d'ésser; no és un verb atributiu de qualitats, condicions, estats transitoris. No, el significat bàsic d'*estar* és restar, mantenir-se, perdurar. És a dir, emprem *estar* per indicar que algú o alguna cosa es manté en un lloc, en un estat, d'una determinada manera... un *quant temps delimitat*, un temps que el context ha d'explicitar, o s'hi ha de sobreentendre inequívocament. És, doncs, un verb que expressa *durada* —no pas un temps precís, puntual.¹¹⁰

Totes les delegacions estan obertes.

Després-demà passat el programa estarà activat.

Sense més context, *estar* hi és usat a tort, en les frases anteriors. La manera catalana de construir la primera és “totes les delegacions *són* obertes” Ara, en la segona ‘estarà’ usurpa una funció que correspon a un altre verb i a una altra manera de confegir: “...el programa *ja s'haurà activat*”.

Totes les delegacions estan obertes de les nou a les nou.

El programa estarà activat tot el mes.

En aquestes dues últimes frases hi ha expressada una extensió limitada de temps: ‘de les nou a les nou’ o bé ‘tot el mes’; és a dir, s'hi expressa una ‘durada’ i, doncs, hi escau el verb *estar*, perquè el sentit és de ‘restar’, ‘romandre’, ‘mantenir-se’: les delegacions *romandran* obertes durant dotze hores; el programa *restarà* activat tot un mes.

¹¹⁰. Una cosa és ‘dues hores’, que és una durada, igual que ‘dos minuts’ o ‘deu segons’, i una altra és una data (situació en un punt del temps). Comparem: “VAIG SER a l'estació mig minut abans de les deu” / “VAIG ESTAR mig minut a l'estació”, “*demà* SERÉ a l'oficina” / “*tot demà* (m')ESTARÉ a l'oficina”, “el país FOU ocupat *el segle XVIII*” / “el país ESTÀ ocupat *del segle XVIII ençà*”.

- Per extensió, *estar* significa ‘no moure’s’, ‘mantenir-se quiet, parat’, etc., i, consegüentment, haver acabat de fer una acció.¹¹¹

*X està dret, en senyal de protesta, a les portes del palau.
Vine de seguida que estiguis.*

- També significa tenir la residència en un lloc, ocupar una plaça en una empresa i, en aquest cas, sovint es fa servir reflexivament (‘estar-se’):

*Estic (m’estic) a Fraga, a Benestar Social, a la Ramon Llull, a la plaça Major...*¹¹²

- No moure’s, romandre quiet o captenir-se com cal, cessar una acció o moviment:

*És molt bona nena, però no sap estar.
Quan estaràs, avisa, que vindrem.*¹¹³

- De totes maneres, quan s’indiquen estats d’esperit o de salut, emocions, etc., en català se sol fer servir, de ja fa molt, el verb *estar*, fins i tot sense indicació de durada:

*Estar bo, malalt, atordit, alegre...*¹¹⁴

111. Recordem l’exemple: *Nen, estigues d’una vegada, que fas maldecap.* És a dir, ‘aturat’ (de moure’t, de fer soroll, de parlar, de molestar...).

112. *Sóc a Lleida, però (m’)estic a Fraga*: tinc la residència a Fraga, però en aquest moment em trobo a Lleida. *Quan serem al cim, hi estarem un quart per fer un mos*: quan haurem arribat al cim, ens hi aturarem un quart.

113. Hi ha qui no considera genuí l’ús d’*estar* en el sentit d’haver acabat, i no acceptaria frases com ara “quan estaràs, avisa”, o “vine de seguida que estiguis”.

114. Revela prou bé l’estat de supeditació del català que adjectius de significació tan similar com ‘alegre’, ‘content’, ‘feliç’ es construeixen avui de maneres ben dissemblants: “ÉS feliç”, “ESTÀ content”, “ÉS/ESTÀ alegre”,

9.2.6.2. Ús idiomàtic d'ESTAR

Combinat amb determinades preposicions, *estar* té un sentit que, sense desdir del significat que li és propi, l'estén o el precisa d'alguna manera. Les combinacions són aquestes:

- ESTAR(-SE) AMB: *Està amb uns amics* (hi conviu, hi treballa; hi passa una temporada, si se n'indica la durada; però no vol pas dir que s'hi troba).
- ESTAR DE: *Aquesta mestra està molt dels nens* (els estima, els aprecia, hi té predilecció, hi té una flaca).
- ESTAR-SE DE: *S'estava de tot per dedicar-se a la investigació* (se'n privava, se'n abstenia, en prescindia).
- ESTAR EN: *La força està en la unió* (consisteix en, radica en).
- ESTAR PER: *Cal estar per la feina* (aplicar-s'hi, no distreu-re-se'n, dedicar-s'hi de ple).
- ESTAR A SOBRE: *L'agent li estava molt a sobre* (no el perdia de vista, el vigilava, el controlava, permanentment).
- DEIXAR ESTAR: *Si no vols acabar malament, deixa-ho estar* (no hi insisteixis, no t'hi encaparris, abandona-ho; en cap cas no s'ha de fer servir 'deixar córrer').

9.2.6.3. Ús espuri d'ESTAR

Els usos que comentem tot seguit no s'adiuen gens amb *estar* i han d'evitar-se.

— ESTAR + GERUNDI *en sentit de l'anomenat present continu*

Aquesta perífrasi, que vol significar que l'acció del verb s'es-cau ara mateix, en el moment present ('present continu'),

amb el detall que, de fa pocs anys ençà, una raresa com "està feliç" es va generalitzant més i més.

no és genuïna i, si el verb en qüestió és de moviment (anar, córrer, passar...), és incongruent, perquè *estar* significa justament ‘restar’, ‘no moure’s’. Cal, doncs, evitar frases com les dels exemples següents:

El pilot està corrent a més de 300 km l'hora (en lloc de *el pilot corre* o *continua corrent*).

La comitiva està passant pel carrer de Jaume I (en lloc de *la comitiva passa*, *va passant*).

Estem vivint un moment històric (en lloc de *vivim un moment històric*).

De totes maneres, és clar que *estar* pot anar acompanyat d'un gerundi, però llavors no tenim una perífrasi amb funció de present continu, sinó un verb acompanyat d'un complement adverbial, posem per cas:

El jurat va estar tot el matí deliberant (*va passar tot el matí deliberant*, com podríem dir *va estar tot el matí en una reunió*).

Està aquí dormint (no vol dir: ‘en aquest moment dorm aquí’, sinó, ‘es manté, roman, aquí dormint’).

— *passives amb* ESTAR

De cap manera no s'han de construir frases passives amb *estar*. Exemples com els següents s'han de proscriure decididament:

La campanya està patrocinada per C. L. (en lloc de *és patrocinada per*).

El festival està organitzat per Z (en lloc de *és organitzat per*).

9.2.7. PER i PER A

Per raons diverses, que no pertoca d'escatir ara, aquestes preposicions han estat, i són, objecte de disquisicions força pugnaces —com si fossin un gran entrebanc de la nostra gramàtica. Per això convé de recordar, com ja hem dit en la secció anterior, que totes les preposicions es presten, poc o molt, a vacil·lacions, en català i en tantes llengües més; i que *per* i *per a* tenen, a sobre, usos regionals no coincidents i, a vegades, contraposats. Per una altra banda, la dificultat es presenta sobretot, per no dir únicament, en el cas de *per* i *per a*, quan el terme regit és un infinitiu. Per tot plegat, doncs, la polèmica sembla exagerada en extensió i en intensitat.

Com és sabut, les preposicions (i no solament *per* i *per a*) lliuen termes de categories gramaticals semblants o diverses (noms amb noms, verbs amb verbs, noms amb verbs, verbs amb noms...) ¹¹⁵ d'una manera diguem-ne 'jeràrquica': una preposició *depèn* d'un terme (nominal o verbal) i en *regeix* un altre (de nominal o verbal); és a dir, depèn d'un terme primer (*regent*) i en governa un de segon (*regit*). I no perdem de vista tampoc que tota preposició sol tenir funcions, i significats, diferents. És així, posem per cas, que *amb* tant pot indicar companyia, com mitjà, manera...

En l'ús de *per* i *per a* la vacil·lació sol presentar-se no pas en relació amb el terme de què depenen (primer terme o *regent*), sinó amb el terme que regeixen (segon terme o *regit*), especial-

¹¹⁵. 'Nom' designa ací, bàsicament, substantius i adjectius. Recordem que l'infinitiu i el participi passat són formes 'nominals' del verb; de fet, alguns substantius no són sinó infinitius o participis passats: el menjar, els parlars, el certificat, l'atemptat, etc., i que els participis passats poden funcionar com a adjectius.

ment quan aquest terme és un infinitiu. Però, si parem bon esment en el fet que és el terme primer que mana, no pas el segon, els casos de vacil·lació es reduiran força. Il·lustrem-ho amb un parell de frases quasi idèntiques:

Va explicar que havia anat a València PER veure les falles.

Va explicar l'anada a València PER A veure les falles.

En aquestes dues frases, de significat semblant, el terme segon és el mateix, de la mateixa categoria gramatical: un infinitiu (*veure*); el primer, tanmateix, és de categoria gramatical diferent: si el de la primera frase és un verb (*havia anat*), el de la segona és un nom (*anada*), de fet, un participi substantivat.

Vegem ara, a grans trets, la manera de discernir l'ús de *per* o de *per a* quan el terme segon, o regit, és un infinitiu (que és el cas 'problemàtic') i el terme primer és un nom o bé un verb (el terme primer s'indica amb rodona, la preposició amb *VERSALETES CURSIVES*, i el terme segon amb **negreta**).

9.2.7.1. Nom + infinitiu

Si el terme primer, o regent, és un grup nominal (substantiu, adjectiu...), *sempre* es fa servir *per a*:

L'interès *PER A* **orientar** la investigació a les necessitats de l'economia és nou.

Els dispositius *PER A* **atrapar** els piròmans no han servit de gaire.

De la utilització del joc de cartes *PER A* **denunciar** personatges, ja n'hem parlat.

És massa pobre *PER A* **pagar** el lloguer.

9.2.7.2. Verb + infinitiu

Si el terme primer, o regent, és un verb *predicatiu* (transitiu o intransitiu, personal o impersonal, pronominal o no, de sentit actiu o passiu), el lligam es fa amb *per*:

La federació va néixer PER defensar els drets dels ciutadans europeus.

Varen fer milers de quilòmetres PER compondre cinquanta episodis de mitja hora.

Havent assolit el poder no va interessar-se gens PER complir el programa electoral.

PER situar les eleccions gallegues podeu llegir aquest document.

Ara, si aquest verb va acompanyat d'un complement directe, i l'infinitiu

- depèn clarament del verb, el lligam es fa, és clar, amb *per*:

L'empresa renova les instal·lacions PER tornar a ser allò que havia estat.

PER fer-ne una correcta interpretació econòmica seguirem aquesta via.

- depèn del complement, el lligam es fa amb *per a*:

J. ha destacat el gran esforç PER A preservar la identitat del país.

El govern ha agraït aquest conveni PER A salvar l'empresa.

- tant pot dependre del verb com del complement, el lligam es fa amb *per* o amb *per a*, segons la intenció de l'autor:

Aquests darrers anys s'han adoptat iniciatives PER/ PER A ajudar l'empresa.

Si el verb és copulatiu o merament atributiu; si, consegüentment, no indica cap mena d'acció (seria el cas de verbs com 'és-

ser', 'caldre', 'haver-hi', 'semblar', etc.), el lligam amb l'infinitiu es fa amb *per a*.

*Què hi haurà demà PER A **alimentar** la humanitat?*

*El programa servirà PER A **intercomunicar** les empreses del ram.*

*És ben bé PER A **fer** tornar ximple.*

*PER A **salvar** el medi natural calen accions, no pas proclames.*

Observacions

- Força vacil·lacions sobre l'aplicació de *per* o *per a* (davant infinitiu o no) vénen de calcar l'ús que fa l'espanyol de les preposicions equivalents:

*Comissió **de** Defensa de la Dona* (no pas *per a/per la Defensa*).

*Jornades **de** Normalització Lingüística dels Mitjans de Comunicació* (no pas *per a/per la Normalització*).

- Quan un infinitiu simple introduït amb la preposició *per* indica causa, la construcció no és genuïna i s'ha de proscriure. Ara, si l'infinitiu és pretèrit (*haver* + *participi passat*), la construcció és admissible:

Aquesta associació es distingeix perquè té un funcionament molt flexible (no pas *per tenir*).

La junta ha estat censurada per haver fet una mala gestió (no pas *per fer una...*).

TERCERA PART

APUNTS DE REDACCIÓ

10. CRITERIS REDACCIONALS

La informació escrita és, bàsicament, text. I un text és contingut i forma. No n'hi ha pas prou, doncs, d'atendre al contingut, també cal vetllar la forma. De fet, si la forma és descurada, el contingut en sofreix. Ara, la forma no és pas únicament gramàtica, sinó, primordialment, ordre, coherència expositiva, i sense aquests atributs, perd eficàcia comunicativa. En efecte, tan sols per la forma amb què se'ns subministra podem copsar el contingut que s'hi enclou, i si aquesta forma no és diàfana, el contingut no pot ésser clar.

Vist d'un altre angle, un missatge mal exposat indica assimilació deficient o transmissió inadequada. La conseqüència és que es perd informació: no tan sols perquè pot induir a error o a equívoc, sinó també perquè no és immediatament intel·ligible i necessita, més que no pas lectura, 'interpretació'.

Per un altre costat, és un lloc comú que els texts dels mitjans de comunicació aspiren a arribar fàcilment i clarament a tothom, i això ha fet pensar a vegades que la llengua d'aquests texts havia de basar-se en uns recursos lingüístics elementals. Més exacte sembla, nogensmenys, que, sense una redacció ben estructurada, un text rarament serà clar, per elementals que siguin els recursos lingüístics en joc. És la propietat i la coherència redaccionals que donen força i eficàcia a un text i que el fan immediatament intel·ligible, més que no pas uns recursos lingüístics elementals, que tampoc no ho poden ésser gaire, sobretot si la informació és complexa. Insistim-hi, doncs: com més clara —és a dir, ordenada, precisa, concisa i genuïna— serà la redacció d'un text, més eficaç esdevindrà la informació que vehiculi.

Finalment, mai no s'ha de perdre de vista que un text mal redactat, pel simple fet de no ésser verament informatiu, no tan sols és ineficaç, inútil, ans també revela ben poca consideració envers el lector, o gens.

És, doncs, amb el disseny d'ajudar a una redacció ordenada, precisa, concisa i genuïna, és a dir: clara, que en aquest capítol s'esbossen uns quants dels criteris bàsics que han de guiar la redacció d'una notícia. Aquests criteris s'exposen distribuïts en dos apartats: criteris d'ordre general, que concerneixen la redacció pròpiament dita i la confecció d'un relat informatiu; criteris d'ordre particular, que insisteixen en alguns detalls relacionats amb la redacció o que adverteixen de determinats abusos que, no pel fet d'ésser generals, són menys recomanables.

10.1. CRITERIS GENERALS

Les indicacions d'ordre gramatical recordades o recomanades en les pàgines precedents tenen un propòsit: ajudar a redactar en una llengua precisa, concisa i genuïna, que és tant com dir clara. Totes soles, en abstracte, aquestes indicacions no fan que un missatge (escrit o oral) sigui clar. És la bona composició del missatge (escrit o dit) que l'hi fa. La gramàtica és una condició necessària, però no suficient, d'una bona redacció.

La redacció d'una notícia, a més d'ésser formalment clara, ha d'ésser convincent. Dit d'una altra manera, no ha de semblar mai un formulari automàtic, una mena de patró apte per a qualsevol missatge. Com que una notícia ha d'ésser viva, perquè és vida, la redacció que l'exposa no pot ésser amorfa, insípida. Més aviat ha de traspuar tant la convicció del redactor com l'interès de fer-se llegir i de fer-se creure.

Ara, una redacció és un teixit de frases, i si aquestes frases no

són clares, difícilment ho serà el tot resultant. Han d'ésser, doncs, clares, una per una, i clares totes plegades, és a dir: han de tenir estructura, i una estructura que les lligui en un tot ben travat. I perquè res sigui ben travat, ben estructurat, cal que abans hagi estat pensat i ordenat amb un propòsit definit.

Les ratlles que segueixen pretenen enumerar alguns trets, els més bàsics, que contribueixen a fer que un text sigui clar i, per tant, adequadament informatiu.

10.1.1. Redacció periodística

Tota bona redacció té una finalitat primordial: la d'oferir una comunicació eficaç. Una bona redacció periodística es proposa, a més a més, una comunicació sòbria i àgil, evitant que la informació es perdi per les esquerdes de la retòrica. I els recursos que solen receptar-se per assegurar aquesta comunicació eficaç, sòbria i àgil, són, essencialment, un registre neutre i unes frases lineals.

10.1.2. Registre neutre

És un tòpic comú que el registre neutre és el més apropiat a la funció informativa del llenguatge periodístic. I no poques vegades es dona entenent que un registre neutre va indissolublement lligat a una llengua primíssima, que és un concepte d'un altre ordre. Un registre neutre més aviat demana una llengua, diguem-ne, 'mitjana', que és tant com dir una llengua no gaire connotada: ni ampul·losa ni lacònica, sinó justa; ni refinada ni vulgar, sinó culta; ni efusiva ni eixuta, sinó cenyida, etc.

En unes altres paraules, la llengua periodística no hauria d'ésser ni una llengua elevada, ni una llengua familiar. Un text pe-

riodístic no és un text jurídic ni mèdic, posem per cas; ni ha de tenir pretensions didàctiques, ni vel·leïtats diguem-ne literàries. Però tampoc no és un text desmenjat, clafert de col·loquialismes, ni tolera vulgarismes de cap mena.

Un estil informatiu eficaç no desdiu gens d'una llengua matissada i rica, sinó d'una llengua profusa o prolixa, tant com d'una llengua indigent o monòtona. En certa manera, un estil informatiu eficaç demana una llengua regular i sostinguda, sense dal·tabaixos, però tampoc gens rutinària.

10.1.3. Frases lineals

La frase lineal, o recta, es presenta sovint com l'esquelet d'una redacció periodísticament informativa perquè sembla, d'entrada, que, com més lineal és una frase, més comprensible resulta. Però què s'hi entén, per una frase lineal, o recta?

Molt esquemàticament, una frase és lineal quan segueix aquest ordre: *subjecte*, **verb**, complements verbals i *CIRCUMSTANCIALS*. Un exemple de frase lineal o recta seria el següent:

Dos mil manifestants **han ocupat** *AVUI* el centre de Barcelona.

Aquesta frase, a més de lineal, és força simple. Però podria tornar-se més complexa, per poc que la dilatéssim:

Prop d'uns dos mil manifestants, la majoria joves, han ocupat un centre de Barcelona ple de turistes avui a migdia, en una protesta contra la repressió marroquina del poble saharià.

Aquest segon text, més extens, continua essent lineal, en el sentit indicat, tot i els afegitons. Ha perdut simplicitat, però continua essent clar i immediatament comprensible. De totes maneres, el procediment no es pot pas aplicar sense límit. Si l'estiréssim gai-

re més, el període resultant potser ja no ens semblaria de comprensió tan immediata: la mera extensió el faria informativament menys eficaç:

*Una mica més de dos mil manifestants, la majoria joves i d'aparença heterogènia, han ocupat un centre de Barcelona ple de turistes i dominat per la calor avui a migdia, en una protesta contra la llarguíssima repressió del poble saharià pel règim intransigent i totalitari del Marroc.*¹¹⁶

Si, doncs, la frase lineal, sembla de comunicació més directa i, per això mateix, més adequada a l'expressió periodística, sobretot si és sobria, també és de raó que les frases de les notícies hagin de tendir a ésser lineals, tret que se n'hagués de destacar algun membre. Per tant, i molt sumàriament, la primera redacció dels dos exemples següents seria més recomanable que no pas la segona:

L'article explica l'evolució de Google.

En aquest article s'explica l'evolució de Google.

Ni el president ni el secretari de la junta no van assistir a l'acte.

A l'acte, no van assistir-hi ni el president ni el secretari de la junta.

10.1.3.1. *Frases neutres*

La preferència per la frase lineal no es justifica tan sols perquè és més directament assimilable, sinó també perquè és més 'neutra',

¹¹⁶. Una manera d'alleugerir-lo fóra de reescriure'l, per exemple, així: "Poc més de dos mil manifestants, la majoria joves i d'aparença heterogènia, han ocupat a migdia el centre de Barcelona. La calor no els ha pas impedit de protestar, entre una multitud de turistes, contra la llarguíssima repressió del Sàhara Occidental pel règim totalitari marroquí."

si més no, en la mesura que el membre que s'hi destaca és el subjecte, que és l'agent gramatical i, per tant, el 'cap' d'una oració.

L'alteració d'aquest esquema lineal té per efecte de recalcar algun altre membre de la frase i, per tant, de deixar el subjecte sense primacia. Il·lustrem-ho sumàriament:

L'assemblea no ha aprovat els comptes;
Els comptes, no els ha aprovats, l'assemblea;
No ha aprovat els comptes, l'assemblea.

La frase del primer exemple és lineal i, per dir-ho d'alguna manera, centra l'interès en 'l'assemblea', que n'és el subjecte. És a dir, no fa res extraordinari: tracta el subjecte com a 'cap' de la frase que és, i per això podem dir que és una frase 'neutra', o en tot cas, més neutra que no pas les altres dues.

En efecte, les frases dels dos exemples següents no són 'neutres' en la mesura que la simple inversió d'un complement ('els comptes') o del verb ('ha aprovat') centra l'atenció en aquests membres, en lloc de centrar-la en el subjecte. Posar a primer terme uns elements que a la primera frase apareixien 'supeditats' té per conseqüència de projectar-hi l'interès del missatge: en el complement ('els comptes'), o bé en el verb ('no ha aprovat'). A més a més, el terme realçat del segon exemple es reforça amb l'afegitó, imprescindible, del pronom 'els'.¹¹⁷

10.1.3.2. Frases sòbries

Com hem vist més amunt, una frase lineal es torna de comprensió més laboriosa a mesura que es dilata. Convé, doncs, que una

¹¹⁷. Una variant de la tercera frase: *No els ha aprovats, els comptes, l'assemblea*, encara realça més el verb ('ha aprovats'), però també el complement ('els comptes'), anticipat amb el pronom 'els'.

frase, a més de lineal, sigui breu o, potser millor, que sigui sòbria.

Hi ha qui sustenta que una frase no hauria d'ultrapassar la vintena de mots. Però, més que no pas el nombre de mots, allò que realment compta és que una frase no sigui prolixa ni dispersa i, no diguem, confusa.

Tot amb tot, que les frases hagin d'ésser lineals i sòbries no vol pas dir ni que hagin d'ésser totes tallades per un mateix patró —mecànicament lineals—, ni que hagin d'ésser esquemàtiques —lacònicament arranades—, perquè, si la prolixitat fatiga, l'arranament exaspera. Vegem un exemple de redacció difusa i un altre de redacció seccionada, seguits d'exemples alternatius:

Si s'aprovés la reforma, l'administració actual es dividiria en dos consells, que dependrien d'un organisme regit pel govern central, cosa que els líders polítics concernits estimen que desvirtua la reforma i deixa en no res la descentralització que tant s'havia promès.

Si s'aprovés la reforma, l'administració actual es dividiria en dos consells dependents d'un organisme regit pel govern central. Però els dirigents polítics concernits estimen que això desvirtua la reforma i anul·la la descentralització tantes vegades promesa.

La revolta, F. fou acusat d'instigar-la. Seguidament, un tribunal militar el va condemnar a mort. Aquell mateix any fou afusellat.

Acusat d'instigar la revolta, F. fou condemnat a mort per un tribunal militar i afusellat aquell mateix any.

Allò que cal, en conseqüència, és que cada notícia es redacti sense perdre de vista l'interès comunicatiu, que ha d'ésser sostingut. Al cap i a la fi, si un enfilall de frases enrevessades pot anorrear l'atractiu, i el contingut mateix, d'una informació, una rècula d'oracions breus i seccionades, per lineals que siguin, també pot fer-la poc comunicativa, per monòtona i sincopada.

10.1.3.3. *Frases compostes*

Una redacció no sol consistir en una frase, sinó en un conjunt de frases. De frases simples i, més habitualment, de frases compostes.

En tot cas, una bona redacció es caracteritza perquè les frases hi són ben lligades, no solament de contingut, sinó també de forma, tant si són simples, juxtaposades o no, com si són compostes, de la mena que sigui.

A la pràctica, això significa que, en una bona redacció, les frases no fan mai l'efecte de formar-hi una seqüència accidental, que es podria alterar sense que res en patís. Ben altra és la disposició de l'exemple següent, que no es recomana —i que va acompanyat d'una redacció alternativa:

Els corsos votaran diumenge el nou estatut. El resultat del referèndum es presenta incert. L'estatut pot afectar l'organització territorial. Còrsega es divideix ara mateix en dos departaments.

En un referèndum, de resultat incert, els corsos votaran diumenge un estatut que pot afectar l'organització territorial de l'illa, ara dividida en dos departaments.

Sobretot cal tractar bé les frases compostes, que no s'han de prodigar sense solta ni volta, que sempre s'han d'engalzar ordenadament, respectant els règims verbals propis de la llengua i no perdent mai de vista el subjecte del conjunt, o els subjectes de cada frase integrant.

10.1.3.4. *Frases amb significat*

No cal ni dir que, justament per la funció comunicativa general i directa que ha de tenir, un text periodístic hauria de caracterit-

zar-se, a més a més, perquè tot hi fos necessari, tot hi concordés, tot hi tingués sentit; i 'tot' vol dir cada una de les frases que el configuren. Dit a l'inrevés, caldria que res no hi fos sobrer, ni discordant, ni fútil:

- el *lèxic*: emprant les paraules necessàries, d'acord amb el sentit i la propietat, i estalviant els mots superflus, de farciment; prescindint, doncs, dels mots que no aporten res a la comprensió d'una frase, i d'aquells que s'empen ruti-nàriament, sense que ni el text ni el context els reclamin;
- la *sintaxi*: que cada frase tingui una estructura clara i funcional, i que totes es vertebrin al servei d'un relat directe i transparent, sense giragonses ni fosquedats que el facin ambigu o intel·ligible.

10.1.3.5. *Mesura en els incisos*

Per això mateix, un hàbit inconseqüent que hem de combatre, si volem una redacció endreçada, és el de confegir frases interminables, que ben sovint esdevenen perdedores. I tant o més encara s'han d'evitar les proposicions mal forjades o descoordinades (cosa freqüent quan s'allargassen), perquè acaben essent de comprensió difícil, incerta o nul·la.

Entre més coses, doncs, cal defugir la proliferació dels incisos (i proscriure sense excepcions els incisos dintre d'incisos), que sovint són el producte d'una mala disposició redaccional. I cal fugir-ne perquè tendeixen a entelar la notícia, si no és que la dissipen. Per això no es pot encoratjar gens un exemple com el següent:

El primer semestre del 2002, l'augment de passatgers va ser del 6% (uns 7,5 milions), i si les companyies J. i B. van ser les que van

experimentar un increment d'usuaris més espectacular durant el primer semestre, que és quan B. va passar de 800.000 passatgers a 1.200.000, la qual cosa suposava un augment del 50%, mentre que J. incrementava el volum d'usuaris al voltant del 31,6%, passant de 190.000 viatgers a 250.000, companyies com F i L. patien pèrdues importants (del 20% al 10%).¹¹⁸

10.1.3.6. Discreció retòrica

Cal evitar, així mateix, aquella escriptura retòrica que desvirtua no pocs texts periodístics, car perjudica prou seriosament la funcionalitat que hauria de tenir la prosa informativa: una prosa adequada a la informació que ha de vehicular i servir amb tota l'eficàcia possible.

Un dels aspectes d'aquesta escriptura retòrica és, per exemple, el de l'ús de sinònims 'per a no repetir'. Però aquest ús és, justament, un dels efectes de la repetició, i no pas la solució, que està en uns altres procediments. Per exemple, en una escriptura més lligada, basada en l'expressió verbal i en l'ús dels pronoms adequats (cf. 10.2.1, expressió verbal, pp 179-180; 10.2.2, ús pronominal, pp 180-181).

A sobre, aquesta necessitat de disposar contínuament de sinònims porta a l'adopció reiterada de recursos diguem-ne no tan corrents o 'populars', com ara 'crear' o 'realitzar' (per fer), 'finançar' (per pagar), 'materialitzar' (per concretar), 'usar' (per fer ser-

118. D'una manera més àgil i clara, el text es podia haver redactat, per exemple, així: *El primer semestre del 2002, l'augment de passatgers va ser del 6%: uns 7,5 milions. Les companyies que van pujar més espectacularment foren J. i B.: si B. va passar de 800.000 passatgers a 1,2 milions (un 50% més), J. va passar de 190.000 a 250.000 (un 31,6% més). Contràriament, companyies com F i L. van tenir pèrdues importants —del 10% al 20%.*

vir), 'xifrar' (per valer, valorar), 'zona' (per lloc)... Però també mena a l'ús de termes en un sentit inadequat o erroni, com 'abassegar' (per aclaparar), 'celebrar' (per fer), 'destrossar' (per espatllar, fer malbé), 'encetar' (per estrenar, obrir) 'endegar', 'iniciar' (per començar), 'obviar' (per evitar)...

També té a veure amb aquesta pràctica l'adjectivació merament 'ornamental', sovint reforçada amb seqüències d'adjectius de significat pròxim, enfilats de dos en dos o de tres en tres.

Això no vol pas dir que s'hagi de relegar o desestimar cap paraula o locució amb el pretext que ningú no la diu o no l'entén,¹¹⁹ un pretext que a vegades traeix, si no desconeixement, una certa arrogància. No, l'única cosa que això vol dir és que s'han de fer servir les paraules justes: ni una més de les que calguin, bo i respectant-ne el significat i el to.

10.1.3.7. *Informació endreçada*

La informació continguda en un text és de comprensió més directa i franca, convé de recalcar-ho amb insistència, tantes vegades com calgui, si aquest text es redacta relligant-ne i ordenant-ne els elements que el componen.

Mai una notícia no hauria de semblar feta de fragments dispersos que s'hi han anat adherint ocasionalment, gairebé a l'atzar, ans sempre hauria d'ésser un tot estructurat amb un propòsit manifest: el de comunicar-ne el contingut essencial, revestit d'aquelles dades que l'expliquen, l'expliciten, el caracteritzen i el situen

119. Aquest criteri, sovint basat en el coneixement del periodista, s'aplica a mots i expressions prou vivaces —això si no se sustenta en l'absurditat de mesurar la comprensibilitat d'una paraula o expressió per la semblança amb l'espanyola (o francesa) corresponent. Cal recordar que els mots o expressions que no es fan servir es perden?

d'acord amb aquest propòsit. Encara que les dades del conjunt s'hagin obtingut d'una manera discontinua i dispersa, la redacció que les junyeix les ha d'integrar ordenadament i significativament.

En concret, s'ha d'evitar que els elements d'una notícia hi apareguin dispersos: el nucli de la informació fragmentat en seqüències discontinues, igual que les dades complementàries o les indicacions circumstancials. No és gens recomanable, per exemple, una redacció com la de les mostres següents (seguides de propostes alternatives més lligades):

La Fira s'adreça principalment a empreses del País Valencià que operen dins el sector ambiental, que inclou de companyies que fan reciclatge de materials a les que es dediquen a depurar aigua. L'objectiu és crear un fòrum d'intercanvi d'informació i que les companyies estableixin contactes per impulsar la seva activitat com una alternativa a les empreses tradicionals. La Fira rebrà la visita de grups d'escolars, que participaran en tallers orientats al respecte al medi, com la separació de les escombraries, el reciclatge de paper i les manualitats.

La Fira s'adreça principalment a les empreses del País Valencià del sector ambiental, de les que reciclen materials a les que depuren aigua, perquè puguin establir contactes, intercanviar informació i presentar-se com una alternativa a les empreses tradicionals; però també s'adreça als escolars, que participaran en tallers de respecte al medi, de tria d'escombraries, de reciclatge del paper i de manualitats.

Viktor Iúxenko ha demanat el suport de l'exèrcit i de la policia, i ha fet una crida a la desobediència civil. Milers de persones són per tercer dia al carrer (a la foto) i ahir van envoltar la seu del govern ucraïnès. Poc després l'oposició va proclamar Iúxenko president del país. Hom estima que entre 100.000 i 200.000 persones han sortit als carrers de Kíev per denunciar el frau als comicis que s'acaben de

celebrar al país. Putin, avalador de Viktor Ianukòvitx, el guanyador oficial dels comicis, ha desqualificat la UE perquè demanen un nou recompte de vots. Des que el líder opositor Viktor Iúxenko va denunciar públicament frau a les eleccions, les manifestacions a les principals ciutats del país han estat constants. Tant l'OSCE com la UE i els EUA han reclamat al govern ucraïnès que es faci un nou recompte. Només Putin ha felicitat Ianukòvitx, que defensa un acostament a Rússia.

Víktor Iúxenko ha demanat el suport de l'exèrcit i de la policia i ha fet una crida a la desobediència civil. Per tercer dia consecutiu, de cent mil manifestants a dos-cents mil protesten pels carrers de Kíev (foto) i de les principals ciutats d'Ucraïna contra el frau electoral. Ahir van envoltar la seu del govern i, poc després, l'oposició va proclamar Iúxenko president del país. Per això tant l'OSCE com la UE i els EUA demanen ara al govern ucraïnès que faci un nou recompte, però Putin ha desqualificat la Unió Europea i ha felicitat el guanyador oficial dels comicis, Víktor Ianukòvitx, partidari d'acostar-se a Rússia.

10.1.4. Parts d'una notícia

A VilaWeb tota notícia té una crida exterior i un desenvolupament interior. La crida exterior, a la portada, consisteix en una il·lustració gràfica, un títol i, a voltes, un subtítol. Qualsevol d'aquests elements enllaça amb la part interior, que és on es desenvolupa la notícia completa. Així, doncs, la portada funciona, fet i fet, com un índex o taula temàtica del contingut del diari o, dit d'una altra manera, fa d'aparador del diari.

La notícia íntegra, la que es troba a l'interior del diari, és formada per un *títol*, un *subtítol* i el *cos* que en conté la informació completa.

10.1.4.1. *Títols*

Un títol no pot ésser una simple crida a la lectura de la notícia, més o menys escaient, ans ha de condensar d'alguna manera la informació que introdueix. Dit altrament, un títol ha d'ésser el reclam d'una notícia: precís i concís, ha d'incitar a llegir-la i ha de delimitar-ne, d'alguna manera, el contingut. Ha d'ésser breu i ha de tenir atractiu i projecció. I si no és un títol d'impacte, cosa no sempre possible ni convenient, s'ha d'evitar que sigui fat o anodí.

Així mateix, no ha d'ésser el compendi de la notícia, sinó l'essència. Per això mateix no ha d'ésser hiperbòlic, ni ha d'insinuar res que la notícia no contingui o que les circumstàncies no justifiquin.

Per una altra banda, com que el títol de portada i el de l'interior han d'ésser idèntics, a l'hora de redactar-lo cal pensar en l'espai disponible a portada, de manera que després no s'hagi de retocar o s'hagi de consentir una duplicitat desconcertant o ingrata.

Recordatori: un títol no ha de començar mai amb una xifra aràbiga ni ha d'acabar mai amb punt.

10.1.4.2. *Subtítols*

El subtítol ha d'ampliar el contingut del títol, no l'ha d'allargar ni l'ha de repetir, amb paraules diferents, ni en tot ni en part. Més explicatiu, ceneix el sentit del títol, o bé destaca alguns aspectes de la notícia que el títol no pot capturar. No ha d'ésser extens ni un resum de la notícia, ben entès. Tampoc no s'ha de multiplicar, i normalment no n'hi hauria d'haver més d'un, excepcionalment, dos.

Com en el cas del títol, també el subtítol, si ha d'aparèixer a portada, s'ha de redactar pensant que l'espai hi és limitat i que no convé que divergeixi gaire del de l'interior.

Un cas particular és el dels articles d'opinió, que en lloc de subtítols van acompanyats, a vegades, d'una frase destacada del text, sempre enclosa entre cometes dobles.

Tant a l'interior com a portada els subtítols se separen, si n'hi ha més d'un, amb un punt volat (·), precedit i seguit d'un espai en blanc. En cap cas, no s'acaben amb punt final, ni poden començar amb una xifra àrbiga.

10.1.4.3. *Cos*

Conté el desplegament o contingut d'una notícia, basada en la informació obtinguda i en els elements que l'avalen o en els fets observats i en les dades que en corroboren la veracitat.

En el cas d'una notícia breu, el contingut no pot consistir en una disfressa del títol o subtítol, allargassats amb paraules semblants o diferents. Si un llibre no és pas la repetició ampliada del sumari, ni un quadre és el rebliment d'un esbós, el cos d'una notícia no pot ésser, en cap cas, la repetició emmascarada de títol o subtítols, sinó l'exposició precisa de la informació rebuda o dels fets observats.

10.1.5. **Tractament de la notícia**

10.1.5.1. *Enunciat*

La redacció d'una notícia comença amb l'enunciat, que no n'és pas un resum, sinó l'exposició d'allò que en constitueix el contingut més important o revelador —el 'pinyol' podríem dir-ne. No perdéssim d'ull que l'enunciat ha d'ajudar el lector a captar directament, i més fàcilment, la informació.

Per exemple, una notícia sobre un sisme molt devastador i

mortífer pot començar especificant el nombre de morts i la magnitud dels danys causats:

Més de dos mil morts, centenars de desapareguts i danys materials molt importants són el resultat provisional d'un terratrèmol amb l'epicentre a l'illa de Sumatra (Indonèsia).

Un començament com aquest, justificat per la gravetat del fet, exposa el 'què' de la notícia, l'aspecte essencial: els efectes devastadors d'un sisme, i prepara el lector interessat a prosseguir-ne la narració.

Girant la qüestió, es podria dir que una notícia no hauria de començar mai exposant detalls secundaris o circumstancials, com s'indica a l'apartat següent.

10.1.5.2. Desenvolupament

Una vegada definit l'enunciat de la notícia, aquesta s'ha de completar amb totes les dades de relleu i d'interès tant de caràcter informatiu com pensant en el lector. I això s'ha de fer ordenadament, destriant-ne cada aspecte i relligant-los tots d'acord amb un esquema que doni a cada notícia la dimensió deguda i que ajudi el lector a comprendre-la.

Per exemple, la notícia que hem enunciat a l'epígraf anterior es podria desenvolupar com segueix:

És el terratrèmol més intens d'aquests darrers quaranta anys i el cinquè del 1900 ençà. De fet, les onades gegantines que ha propulsat han assolat, a més a més, una part de les costes de Malàisia, Tailandia, l'Índia i Sri Lanka. De moment les regions afectades pel sisme o per les onades es troben incomunicades. Ara, malgrat la incomunicació, les organitzacions humanitàries de tot el món han començat a mobilitzar-se per assistir ferits i damnificats.

10.1.6. Dades circumstancials

Una notícia relata un fet i és aquest fet que la narració ha de centrar de manera que copsi l'atenció del lector. Tots els elements concomitants, de lloc, de temps, de manera..., són complementaris, ben importants a vegades, però no han de distreure del missatge essencial, ni han de dificultar-ne la captació.

En conseqüència, una notícia no hauria de començar, en principi, amb una indicació de temps o de lloc, tret que aquesta indicació fos essencial al missatge. Altrament dit, una notícia no hauria de començar amb una indicació de temps o de lloc, llevat que fos tan important que, sense aquesta indicació, la informació perdés interès o deixés d'ésser notícia.

Una notícia com la següent es presenta d'una manera inadequada perquè comença amb una indicació de temps, poc significativa, que es limita a situar la informació al preu de fer-ne menys immediat el contingut bàsic:

*Entre les dotze del migdia i les set del vespre, amics i familiars de la soprano barcelonina han retut homenatge a la cantant a la capella ardent instal·lada al Palau de la Generalitat.*¹²⁰

Aquesta informació de ben segur que s'hauria expressat més eficaçment com segueix:

Amics i familiars de la cantant V. A. li han retut homenatge a la capella ardent del Palau de la Generalitat entre les dotze del migdia i les set del vespre.

¹²⁰. El relleu donat a la circumstància temporal contrasta amb l'oblit del nom del personatge de la notícia (potser perquè ja apareixia al títol?), i això que el cronista s'hi refereix dues vegades ('soprano barcelonina', 'cantant') en una mateixa frase!

Més exemples de notícies començades, a tort, amb dades circumstancials de valor secundària, seguits d'una rescriptura més ajustada al contingut essencial:

Avui a les set del vespre es fa a Barcelona la presentació oficial del llibre Volem els papers. La lluita per la repatriació dels papers de Salamanca, presidida pel conseller en cap...

La presentació oficial del llibre *Volem els papers. La lluita per la repatriació dels papers de Salamanca* es farà avui, a les set del vespre, a Barcelona, presidida pel conseller en cap...

La setmana vinent començarà el Festival Internacional de Música de Benicàssim (Plana Alta)...

El Festival Internacional de Música de Benicàssim (Plana Alta) començarà la setmana vinent...

Entre el 8 i 9 de febrer es fa el III Fòrum de les Llengües Ameríndies, una iniciativa que pretén formular polítiques de cooperació pel manteniment i promoció de les llengües ameríndies.

El III Fòrum de les Llengües Ameríndies, sobre política de cooperació per a mantenir-les i promoure-les, es farà els dies 8 i 9 de febrer.

Ara, si sembla imperatiu de començar amb la data el primer exemple dels dos que es reproduïxen tot seguit, també sembla prou justificat de començar-hi el segon:

L'11 de setembre de 2001 dos avions s'estavellaven contra les Torres Bessones de Nova York.

Aquest primer semestre de l'any les companyies aèries de baix preu han millorat extraordinàriament les posicions de mercat.

10.2. CRITERIS PARTICULARS

Aquí es detallen alguns aspectes redaccionals que a la pràctica se solen negligir completament, contravenint l'ús de la llengua viva.

10.2.1. Construccions verbals, preferides

Una part no petita de la informació que subministren els mitjans és producte de traducció, directa o indirecta, de l'anglès, una llengua que, sobretot en registre periodístic, fa un ús generós de sintagmes nominals (o de l'espanyol, que també s'hi rabeja), sintagmes que se solen traduir mecànicament o que s'imiten sense mirar prim o tirant al dret.

El català, tanmateix, té una preferència marcada pels sintagmes de factura verbal. Esquematitzant-ho en un exemple, podríem dir que en català és més congenial, i espontani, de dir “els congregats es van comprometre a actuar enèrgicament” que no pas “els congregats van adoptar el compromís d'emprendre una acció enèrgica”.

Aquest ús verbal exigeix un seriós canvi d'hàbits del periodista malavesat a fer seqüències nominals, que ha de transformar en construccions d'encuny verbal. Una transformació que demana, sovint, la reestructuració d'una frase o d'un període.

A banda l'avantatge de la naturalitat, i de la genuïnitat, les construccions de base verbal solen ésser més succintes i clares, ni que sigui perquè fan supèrflua la concatenació de termes sinònims o equivalents per a indicar un mateix referent i obliguen, si per cas, a representar aquest referent per pronoms, sempre més àgils i, si s'apliquen adientment, inequívocs. Vegem-ho amb uns quants exemples (originals i reescrits):

El nombre de morts per càncer a Europa és més baix del que els especialistes havien previst i B. assegura que el control del tabac ha contribuït decisivament al seu descens, si bé cada dia hi ha més dones fumadores i que fumen amb més quantitat.

El nombre de morts de càncer baixa a Europa més que no havien previst els especialistes i B. assegura que el control del tabac hi ha contribuït decisivament, si bé cada dia hi ha més dones que fumen i que fumen més.

El jutge condemna el demandat a l'extinció del contracte, la devolució de les quotes i el pagament d'una indemnització al demandant.

El jutge condemna el demandat a extingir el contracte, a tornar les quotes i a indemnitzar el demandant.

L'ISM envia voluntaris a Palestina per participar en l'ajuda a la població en la collita d'olives als camps, el trasllat de ferits amb ambulàncies, l'anada a l'escola dels infants i la reconstrucció de les cases destrossades.

L'ISM envia a Palestina voluntaris que ajudin a collir olives, a transportar els ferits amb ambulància, a dur els infants a escola i a reconstruir les cases aterrades.

10.2.2. Activació dels pronoms

Les construccions nominals solen tenir per efecte l'abús de termes aproximats per a designar un mateix referent. Diferentment, les construccions de factura verbal ajuden a frenar aquest abús, i això perquè els verbs es poden conjuminar amb els pronoms, personals i de tota altra mena, en funció de complements. Els pronoms representen noms, però no són auxiliars del nom, sinó del verb.

Ara, si els pronoms representen noms, si van lligats a uns referents nominals, ens estalvien de cercar equivalents semàntics, pròxims o no, d'aquests referents nominals i, a sobre, tenen l'avantatge d'ésser molt més àgils i dúctils.

Si, doncs, la construcció verbal ajuda a formar frases més clares i congenials, més directes, l'ús pronominal concomitant estalvia les equivalències nominals, no sempre oportunes i adesiara confuses. Raó de més per a afavorir aquestes construccions verbals en un mitjà que es proposi la màxima eficàcia informativa. Els pronoms hi són per a servir-nos-en i servir-nos-en generosament.

Uns pocs exemples ens faran veure la diferència entre períodes construïts 'nominalment' i aquests mateixos períodes disposats en seqüències de verbs i pronoms.

Avui arriben onze produccions als nostres cinemes. Feia moltes setmanes que a les sales del país no es veia una allau de novetats tan gran. Ací teniu una llista de les noves cintes.

Avui arriben onze novetats als nostres cinemes. Feia moltes setmanes que no se n'hi oferien tantes. Vegeu-ne la llista.

El tractat, que no pot entrar en vigor si no obté la ratificació de quaranta-quatre països, sols ha rebut la signatura de trenta-dos estats.

El tractat no pot entrar en vigor si no el ratifiquen quaranta-quatre estats, però no l'han signat sinó trenta-dos.

10.2.3. Temps verbals de la notícia

D'informacions, n'hi ha que són de notícies pròpiament dites, o de fets ja esdevinguts, i n'hi ha que són anuncis de fets que s'esdevindran (programats o previsibles). En el primer cas, s'hi fan servir formes verbals de temps passat, i en el segon, formes ver-

bals de temps futur. Això dit, cal tenir en compte uns quants detalls:

- Títols i subtítols, d'expressió verbal, s'han de redactar en present, sempre que sigui possible (i que no resulti absurd), bo i tenint en compte que un títol no hauria de discordar mai de la notícia que encapçala. És a dir, en informacions de fets marcadament pretèrits o futurs, el temps verbal del títol, com és obvi, hi ha de convenir.
- Sense preterir gens aquestes mateixes condicions de convinença, la introducció de la notícia o enunciat també es pot redactar en present.
- El cos de la notícia es redacta en passat o en futur, segons que informi d'un fet esdevingut o que l'anticipi.
- En general, és l'hora de publicació que delimita la frontera entre una notícia passada i una de futura, no pas el moment de redactar-la, ni cap dels molts possibles moments de llegir-la.¹²¹

Ara, les notícies de fets esdevinguts immediatament abans de la publicació es poden redactar en present (com si el fet passés en el moment de descriure'l o de llegir-lo).

Això mateix es pot dir dels que s'han d'esdevenir immediatament després de la publicació.

- Cal tenir en compte que el temps verbal no és determinat únicament per raons de conformitat cronològica, sinó també, i a vegades sobretot, per raons d'ordre sintàctic, que són decisives.

121. El temps verbal d'una notícia de 'llarga durada' s'ha d'ajustar cada vegada que es revisa, naturalment; i no tan sols se n'ha d'ajustar el temps verbal, sinó tots els elements circumstancials que la situïn.

10.2.4. Indicacions de datació

Notícies CIRCUMSCRITES AL DIA DE LA PUBLICACIÓ: se n'indica el dia amb els adverbis 'abans-d'ahir', 'ahir', 'avui', 'demà', etc., més que no pas amb el nom del dia de la setmana (dilluns, etc.) o amb el dia del mes (dia 22, dia 23...). Ara, si una notícia ha d'aparèixer publicada a cavall de dos dies naturals, se n'indica l'adverbi de temps oportú, seguit de la data correlativa:

*L'espectacle es va estrenar ahir al vespre a la sala G.
L'exposició s'ha inaugurat avui, 20 de juliol, a les Drassanes de Barcelona.*

Notícies de PUBLICACIÓ SUPERIOR A UN DIA NATURAL: se n'indica la data d'escaïença, que es pot acompanyar del dia de la setmana que pertoqui.

*L'Associació es va reunir el dia 15 de maig, a primera hora del vespre.
L'Associació es va reunir dijous, 15 de maig, a primera hora del vespre.*

10.2.5. Citacions: discurs directe i indirecte

En català una citació es pot reproduir o transcriure de dues maneres, o bé en estil directe, o bé en estil indirecte.

10.2.5.1. Estil directe

En discurs, o estil, directe allò que ha dit o escrit algú es transcriu, literalment i exactament, enclòs entre cometes dobles:

El president Companys va dir: "Tornarem a lluitar, tornarem a sofrir, tornarem a guanyar."

L'exactitud de l'estil directe no admet alteracions, ni de contingut ni de forma, de les frases o expressions que es reproduïxen. Per aquesta mateixa raó, quan es transcriuen les declaracions de quiscvulla que sigui, que s'expressa en algun dels grans dialectes de la llengua, cal preservar-ne les modalitats dialectals normatives pròpies, d'acord amb els criteris del present llibre d'estil. En l'estat actual de la llengua, aquesta pràctica reforça la credibilitat de la citació.

Com opinen alguns membres del PSM: "Necessitam que la situació es clarifiqui."

Ja fa dies que a València la classe política repeteix: "Cal que es dissolguen les corts, i com més promptament, millor."

10.2.5.2. *Estil indirecte*

En un discurs, o estil, indirecte, ben altrament, aquestes manifestacions ja no es reproduïxen literalment i exactament, sinó subordinades a una oració principal que sol contenir un verb declaratiu o de dicció.¹²² El tot forma, doncs, una proposició subordinada completiva, i es presenta sense cometes precisament perquè l'expressió reproduïda no és literalment exacta.

El president Companys va dir que tornariem a lluitar, tornariem a sofrir, tornariem a guanyar.

La transformació d'un discurs directe en indirecte implica determinades modificacions de persona verbal (de primera i segona a tercera), de temps (si el verb principal declaratiu és en passat, els verbs secundaris no poden anar en present o futur) i de mode

122. Són verbs declaratius els que signifiquen dir, anunciar... (cf. nota 87, p 121).

(d'imperatiu, i a vegades indicatiu, a subjuntiu) i, eventualment, d'indicacions circumstancials:

El president disposa: 'Se suspèn la sessió, que es reprendrà d'aquí a dues hores.' (Discurs directe.)

El president disposa que se suspengui la sessió i que es reprengui al cap de dues hores. (Discurs indirecte, verb principal en present.)

El president ha disposat que se suspengués la sessió i que es reprengués al cap de dues hores. (Discurs indirecte, verb principal en passat.)

Avui, nogensmenys, qui sap si volent combinar literalitat i agilitat, en la pràctica periodística es confegeixen tot de proposicions híbrides, en què un verb principal declaratiu introdueix una citació quasi literal entre cometes. 'Quasi' literal, perquè no s'hi respecta l'exactitud (ni de persona verbal ni, a vegades, de temps...), que hom pretén simular amb el maquillatge d'unes cometes. En contrapartida, sovint hom violenta l'ús dels temps i, a vegades, dels modes verbals, amb resultats com aquest:

El president ha disposat que "se suspèn la sessió, que es reprendrà al cap de dues hores".

Doncs bé, aquesta pràctica, per general que sigui, no tan sols és vitanda, ans s'ha d'eradicar perquè és sintàcticament forçada i falseja ara i adés allò que pretén salvar: l'exactitud. La fidelitat del contingut no és pas amb unes cometes i amb violència sintàctica que s'assegura. En tot cas, l'exactitud de la citació, ja la preserva, i de sobres, el verb declaratiu que la introdueix (i la fiabilitat que s'hagi guanyat el mitjà). I, no cal ni dir-ho, les cometes hi sobren, per no dir que són, en el fons, mentideres.

Tot seguit es reproduïxen uns quants exemples de construccions híbrides a base de citacions pretesament literals en estil indi-

recte, acompanyades de redaccions més avingudes amb el caràcter de la nostra llengua:

Els autors del manifest americà van exposar que “les llibertats es troben en perill i que cal mobilitzar-se per no perdre els drets civils”.

Els autors del manifest americà van exposar que les llibertats perillaven i que calia mobilitzar-se per no perdre els drets civils.

El president electe del IEC va reiterar “que és molt conscient de la importància de l’Institut per al país i la ciència”.¹²³

El president electe del IEC va reiterar que era molt conscient de la importància de l’Institut per al país i per a la ciència.

10.2.6. Ús de referents gratuït

Una pràctica periodística molt habitual és de designar un mateix referent amb una seguida de termes relacionats, o una mateixa acció, amb una de verbs similars:

En l’homenatge a Dalí, presidit per estudiosos de l’artista i amics del pintor, van assistir-hi representants polítics i admiradors del personatge empordanès...

La pàgina conté quatre grans apartats; a la secció d’història...

En el primer exemple, ‘artista’, ‘pintor’ i ‘personatge empordanès’ es refereixen a Dalí i suposen que el lector sap que Dalí era artista, pintor, fill de l’Empordà. Si la suposició, en aquest cas, i en el

123. És obvi que el president no va dir “és molt conscient”, sinó “sóc molt conscient”, i com que les cometes no poden autenticar una expressió impossible, es fan servir d’una manera tramposa.

nostre marc cultural, és més o menys fonamentada i, per tant, admissible, no ho és gens en molts altres casos. Això vol dir, comptat i debatut, que aquest recurs a l'anaforisme, tan sovint gratuït, és, a sobre, ben poc informatiu o, pitjor, del tot confusoriari.

En el segon exemple, per no repetir 'apartat' hom ha recorregut a 'secció', però és un mal recurs, perquè no són termes sinònims: en una classificació, com és el cas, solen representar categories o nivells diferents.

Segui quina sigui, doncs, la pràctica periodística general, a VilaWeb evitarem curiosament aquest ús que, en el millor dels casos, és mala retòrica i, en el pitjor, prosa desorientadora i, per tant, poc informativa, si no desinformativa... Els exemples anteriors, s'haurien pogut escriure, posem per cas, com segueix:

En l'homenatge a Dalí, presidit per estudiosos i amics seus, van assistir-hi representants polítics i admiradors...

La pàgina conté quatre grans apartats; al d'història...

En vist de la generalitat d'aquesta pràctica gens recomanable, potser convé d'insistir que no hi ha pas inconvenient a repetir un mateix terme en una mateixa frase, si hi ha de guanyar la claredat i no es pot evitar raonablement sense complicar la redacció. Les repeticions que, òbviament, no s'haurien d'admetre són les d'aquesta mena:

Els representants que presidien la representació d'ex-combatents...

La DELEGACIÓ era formada per quatre DELEGATS polítics i quatre de culturals.

Volem INFORMAR del butlletí que INFORMA dels actes de demà.

La LLENGUA té organismes que s'encarreguen de defensar la LLENGUA.

L'ús de la bicicleta per a carregar bateries és USAT a X.
En TOTAL, hi haurà un TOTAL d'onze espais.¹²⁴

Ni tampoc aquelles que la llengua pot evitar amb naturalitat i eficàcia, com en els exemples següents:

A més d'aquests premis, se n'atorgaran tres més (no pas A més d'aquests premis, també s'atorgaran altres tres guardons).
El músic, que és de F, té trenta-quatre anys i ja en fa uns quants que (s')està a B. (no pas El músic té trenta-quatre anys, és de F i ja fa uns quants anys que viu a B.).

Com a resum d'aquest apartat no podem estar-nos de recordar que, de termes sinònims, n'hi ha pocs que ho siguin de debò i que, per tant, cal pensar-s'hi dues vegades abans de recórrer-hi. Finalment, adduïm un exemple de redacció força 'típica' per il·lustrar com una escriptura més meditada hauria fet guanyar en economia i claredat:

L'aeroport de Son Sant Joan ha començat una de les setmanes amb més activitat de l'any. Concretament, 43.000 passatgers més respecte de l'any passat trepitjaran l'aeroport mallorquí durant tota aquesta setmana. Segons AENA, ens que gestiona l'aeroport, 2.300.000 usuaris van passar per les instal·lacions al llarg del mes de juny. No en va dissabte ja es va marcar un rècord històric: només aquest dia, 143.000 turistes van arribar a l'illa de Mallorca.

124. Possibles maneres de resoldre aquestes repeticions gens recomanables: *Qui presidia la nombrosa representació d'ex-combatents...; la delegació era formada per quatre membres polítics i quatre de culturals; volem informar del butlletí que detalla els actes de demà; la llengua té organismes que s'encarreguen de defensar-la; fer servir la bicicleta per carregar bateries és corrent a X.; en total, hi haurà onze espais.*

Observem-hi que ‘passatgers’, ‘usuaris’ i ‘turistes’ tenen un mateix referent, semblantment ‘trepitjar’, ‘passar’, ‘arribar’, o també ‘aeroport’, ‘instal·lacions’, ‘illa’, i encara ‘dissabte’ i ‘aquest dia’. Com si no fos prou, s’hi repeteix ‘aeroport’ (tres vegades) i ‘setmana’ (dues). Tot aquest desplegament palesa una redacció fràgil, mal lligada. Una mica més d’estructura hauria fornit, sens dubte, una redacció més directa i diàfana, com la de l’alternativa següent:

L’aeroport mallorquí de Son Santjoan ha començat una de les setmanes amb més activitat de tot l’any: hi han aterrat 43.000 passatgers més que no el 2002. Segons AENA, que el gestiona, el mes de juny ja van arribar-n’hi 2.300.000. El rècord històric es va aconseguir dissabte, amb 143.000.

10.2.7. Banalització del lèxic

Aquesta pràctica de designar un mateix referent amb una sèrie de termes comuns o apellatius, o una mateixa acció amb verbs de significació anàloga, obliga sovint a fer servir alguns termes en un sentit que no tenen, o a difuminar-ne el sentit precís.

Així tenim, a tall d’exemple, que, per evitar un verb, potser ‘massa familiar’, com ‘fer’, o per no repetir-lo, s’abusa de ‘realitzar’, ‘dur a terme’, ‘celebrar’, ‘crear’, ‘implementar’, etc., que, en rigor, signifiquen ‘donar realitat’, ‘acomplir o consumir’, ‘executar un acte cerimonial’ o ‘fer festa per una circumstància favorable’, ‘donar existència a una cosa que no en tenia’, ‘executar’ o ‘aplicar’. Una cosa similar ocorre amb ‘suposar’, fet servir a tort en lloc de verbs més apropiats, però considerats, per ventura, massa ‘corrents’:

‘Aquestes obres suposen un cost de 100 milions d’euros’ (en lloc de tenen un cost de 100 milions d’euros; millor encara: costen 100 milions...).

Cal evitar decididament aquesta tendència a emprar termes de significat suposadament ‘intens’ o ‘de més rang’ prescindint del significat que els és propi. No hauríem d’escriure, doncs, que algú afirma, assegura o manifesta res, com si aquests verbs fossin simples variants de ‘dir’. No, ‘afirmar’ és dir categòricament, o implicant rèplica o contestació; ‘assegurar’ connota autoritat o fermança, i ‘manifestar’ implica la revelació d’alguna particularitat no coneguda o difícilment cognoscible.

El portaveu va dir que perseguien els interessos de Catalunya i va assegurar que no entrebancarien una bona acció de govern; finalment també va afirmar que farien una oposició responsable.

En aquest exemple ‘assegurar’ i ‘afirmar’ s’empren com a sinònims de ‘dir’, però a tort. En efecte, allò que el portaveu ‘afirma’, si de cas, és la primacia dels interessos de Catalunya; la resta, són precisions, i no hi escau gens de fer-hi servir verbs més contundents que el de la primera clàusula. Una redacció més apropiada podia haver estat la següent:

El portaveu va dir que perseguien els interessos de Catalunya i que no entrebancarien una bona acció de govern; en definitiva, que farien una oposició responsable.

Els casos exemplificats disten força d’ésser únics; la veritat és que n’hi ha qui-sap-los, de camps semàntics afectats per aquesta pruija de desplegar recursos lèxics variats i emfàtics, molt sovint innecessaris —i pertorbadors, si pensem que, en definitiva, aquesta pràctica acaba no solament banalitzant el lèxic, sinó desproveint-lo de precisió i d’expressivitat.

Les observacions fetes en aquest paràgraf i en l’anterior potser es podrien resumir en la màxima que la informació no vol retòrica —en el sentit pejoratiu del terme.

10.2.8. Eufemismes i vulgarismes

Dos extrems s'han de defugir: n'és un l'ús de mots, o expressions, considerats vulgars o malsonants, fins i tot en una citació indirecta. Tot i amb això, si la singularitat de la notícia hi obligués, sí que es podrien reproduir en una citació directa.

L'altre consisteix a recórrer a termes eufèmics per pruija de correcció política o de la mena que sigui. I cal obviar-hi no tan sols perquè l'eufemisme emmascara la realitat, ço que és desavinent amb la funció informativa, sinó perquè sovint vehicula conceptes ben diferents d'aquell a què volem referir-nos.

Aquest fenomen de substitució eufèmica ocorre sovint, però no únicament, en les designacions de mancances físiques o psíquiques, o de condicions socialment mal acceptades. D'aquí ve que, en lloc de 'sordesa' o 'sordària', de 'pobres', de 'cecs', de 'velles', de 'gent gran' o de 'vells', etc., topem tothora amb 'deficiències acústiques', 'econòmicament dèbils', 'invidents', 'terceres edats' o 'ancians' que, ben mirat i deixant interferències a banda, no passen d'estirabots o, pitjor encara, de mitges mentides.

Hi ha casos, tanmateix, en què el terme habitual per a designar una determinada condició o realitat s'ha degradat manifestament fins a convertir-se en un insult o gairebé. És obvi que un terme talment degradat ha d'ésser substituït amb el millor recurs possible. Seria el cas, avui, de 'deficient mental', per exemple.

10.2.9. Expressions quantitatives aproximades

Quan és el cas d'indicar una quantitat aproximada poden ésser més avantatjosos nombres col·lectius com 'vintena', 'centenar', 'miler', que no pas expressions com 'uns vint', 'més de cinquanta', 'aproximadament mil', etc. A sobre, si tenim en compte que

els nombres col·lectius són aproximatius, no és necessari d'afegir-hi cap indicador especial:

Una vintena d'afectats han fet cap al jutjat (millor que no *aproximadament uns vint afectats...*).

Cal tenir en compte, en particular, que és incongruent d'acompanyar un nombre exacte amb un indicador d'aproximació:

Participen en aquest congrés vint-i-un ponent (no pas *uns vint-i-un ponents*).

I, és clar, no s'ha d'anteposar un indicador d'aproximació a una data exacta:

*Un 23 d'abril de 1976, la diada de Sant Jordi va revestir una solemnitat especial.*¹²⁵

10.2.10. Llistes

Una llista no pot ésser una seqüència arbitrària de termes, siguin noms comuns, siguin noms propis, sinó una seqüència ordenada segons uns criteris, de l'ordre que sigui (magnitud, cronologia, jerarquia, protocol...), que el lector ha de percebre immediatament i clara.¹²⁶

- Els criteris d'ordenació que no siguin evidents als ulls del lector, s'han de precisar.
- Si no hi ha cap criteri manifest o no se n'indica cap, ha de

¹²⁵. Ara, “un 23 d'abril va ploure molt” és pertinent, car designa un 23 d'abril de tants com n'hi ha hagut des que seguim el calendari actual.

¹²⁶. Més detalls sobre l'ordenació de les llistes, cf 1.3., pp 14-15; també pp 83-84.

prevaler, sempre que sigui possible, l'ordenació alfabètica, que és més neutra, sobretot en el cas de noms propis.

- Si, en una relació de noms propis (de lloc o de persona), n'hi ha de catalans, aquests han de precedir tots els altres. Els occitans segueixen els catalans i precedeixen la resta. Ben entès, cada grup (catalans, occitans, restants) s'ordenarà alfabèticament i se separarà del següent amb punt i coma.¹²⁷

Frutuós Gelabert, Marc Recha; Marcèu Panhòl; Kenneth Branagh, Jaime Chávarri, Manoel Oliveira.

Alacant, Barcelona, Eivissa, Perpinyà; Bordeu, Montpeller; Berlin, Sevilla, Torí, Zagreb.

- En una relació de noms exclusivament catalans pot ésser oportú o necessari d'ordenar-los regionalment. En aquest cas, i sempre que no hi hagi cap criteri superior clar, també ha de prevaler l'ordre alfabètic: de primer, els de l'Alguer, seguits dels d'Andorra, de les Balears, de Catalunya (Nord i Sud), de la Franja i del País Valencià.¹²⁸ Si una informació es referís a una regió concreta, els noms d'aquesta precedirien els de qualsevol altra.

10.2.II. **Termes enllaçats**

En un mitjà com VilaWeb una informació s'amplia amb remissions a les fonts o a recursos informatius complementaris, és a dir, amb un vincle o enllaç, que sol consistir en un terme, o més d'un, en la mateixa sort de lletra del text i acolorit.¹²⁹ Doncs bé,

127. Sempre, és clar, que la llista no s'hagi de dreçar segons uns criteris evidents o explicats.

128. Si fos el cas, els del Carxe s'inclouen amb els del País Valencià.

129. Actualment, el color dels termes enllaçats és el vermell.

el vincle ha d'ésser tan concret i apropiat com sigui possible, bo i procurant que no sigui llarg (no hauria de superar els tres mots):

- Quan l'objecte de la remissió té nom propi (persona, lloc, entitat, empresa, mitjà informatiu, web, recurs...), és aquest nom que ha de fer de vincle:¹³⁰

Pau Gasol, els Pets, Amnistia Internacional; DOGC, Som Ràdio, el Temps, CNN, Der Spiegel; Google, Softcatalà; Enciclopèdia Catalana, Wikipedia; la Maquinista, Ford; Menorca, Còrsega...

- En el cas d'una obra o d'una exposició, és el títol que s'ha d'enllaçar:

Marc i el seu germà, Terra baixa, Solitud; Gioconda, Saló Nàutic...

- En els altres casos ens servirem d'un terme prou definitori o indicatiu de la matèria tractada, preferentment un substantiu o un verb (també una indicació temporal, etc.), i defugirem, tant com sigui possible, falques com 'ací', 'aquest enllaç', 'aquesta adreça', 'aquesta pàgina', 'així', 'd'aquesta manera' o similars.

govern X, Parlament de M; decret, lleï, reforma; horari, catàleg, ensenyament públic, servei d'urgències; atemptat de l'II-S, guerra de Somàlia...

- Si és un verb que s'enllaça, el vincle ha de contenir la forma verbal completa:

X i Z han estat detinguts (no pas detinguts i prou), els premis es van anunciar... (no, simplement, anunciar)...

130. Si el títol fos tan llarg que el vincle semblés excessiu, o bé podem resoldre'l amb un recurs genèric relatiu al títol, o bé amb un mot que en formi part i que el representi inconfusiblement.

11. “QÜESTIÓ DE NOMS”

Aquest capítol no s’ocupa pas de terminologia en sentit lingüístic, sinó d’allò que en podríem dir els noms amb què designem la nostra realitat col·lectiva i els que denominen les realitats col·lectives diferents de la nostra —noms ‘polítics’, per a entendre’ns.¹³¹

Sense falsejar-la, la realitat es presenta, nogensmenys, diversament segons que es designi amb un terme o amb un altre. Al capdavant, és aquesta condició de presentar, i copsar, la realitat i els esdeveniments diversament que ens els fa anomenar d’una manera diversa; correlativament, noms distints d’una mateixa realitat ens la fan veure distintament. I ja sabem que la comunicació és tributària, en part, d’una manera de veure i, per tant, de denominar les coses. El nom potser no fa la cosa, però sí que la fa veure —i, ben sovint, la fa entendre.

Si VilaWeb té i sosté una concepció global de la comunitat catalana (d’això que avui anomenem Països Catalans) és perquè no la veu ni com una parcel·la, ni com un satèl·lit de cap altra comunitat, que en seria el referent, sinó com un marc de percepció total de la realitat propi. I no solament de percepció, sinó també i en conseqüència, de relació i d’interacció. És, doncs, ben congruent que aquesta concepció s’expressi amb referències i termes ‘autocentrats’, que vol dir no mediatitzats o imposats per una concepció altra.

Un dels aspectes, ben elemental, d’aquesta situació afecta la

131. El títol de la secció és manllevat expressament de Joan Fuster, *Qüestió de noms*. Barcelona, Aportació Catalana, 1962.

manera com situem el nostre país al món, i com hi correlacionem les regions que en formen part. És un fet que molta gent del nostre país, quan parla del nord, no vol pas dir Andorra o les comarques de l'altre cantó de l'Albera, sinó Cantàbria, que és al nord d'Espanya, però no pas dels Països Catalans. I que és pràctica habitual de veure el nostre país en termes de divisió provincial, encara que sigui sota disfressa comarcal,¹³² o de manllevar denominacions aberrants com la de 'Pirineu de Lleida', 'litoral de Girona'. És obvi que cap d'aquestes designacions no hauria pogut prosperar si no haguéssim anostrat una visió forastera del propi país.

N'és un altre el dels termes que designen alguns àmbits de l'administració i de les funcions i càrrecs que s'hi relacionen, termes que palesen prou l'esquarterament del nostre país: comú, comuna, municipi, parròquia; alcalde, cònsol major, mere, síndic; ajuntament (govern), comú, municipalitat; ajuntament (casa de la ciutat), meria, casa del comú; apartat de correus, caixa postal; carta certificada, carta recomanada; diputacions, prefectures... O bé, en un altre domini, la designació 'govern central'.¹³³

Doncs bé, orientativament, les opcions de VilaWeb són les que es detallen tot seguit.

132. Com es pot dir que la Cerdanya és una 'comarca gironina', si en part és 'província de Lleida'? I parlar de 'comarques tarragonines' què és, sinó disfressar amb un terme suposadament català una divisió territorial espanyola?

133. O, d'una manera vergonyant, 'govern de Madrid' per a evitar de dir 'govern espanyol/ d'Espanya'.

II.I. EL NOSTRE PAÍS

Els noms actuals de les regions que integren els anomenats Països Catalans són: l'Alguer, Andorra (o el Principat d'Andorra), Catalunya,¹³⁴ Catalunya Nord, la Franja de Ponent, les Illes Balears i Pitiüses (o les Illes: Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera) i el País Valencià (amb el Carxe), la Vall d'Aran.¹³⁵

A l'hora, doncs, d'esmentar les regions actuals no farem pas servir ni la denominació 'Regne de València', ni la de 'Comunitat Valenciana', en lloc de País Valencià, tret que apareguin en una citació.

Tampoc no ens servirem de denominacions alienants com 'Catalunya francesa', o 'Catalunya espanyola', en lloc de Catalunya (Nord o Sud).¹³⁶

II.I.I. Els nostres gentilicis

Els gentilicis corresponents d'aquestes regions són alguerès, andorrà, català,¹³⁷ nord-català, franjolí, balear (o baleàric), valencià.¹³⁸

Quant als gentilicis més particulars (comarcals, locals...), cal seguir els inventaris o repertoris temàtics existents.

134. Alternativament, i no recomanablement, s'empra 'Principat' en lloc de 'Catalunya', però no en denominacions oficials.

135. Cada un dels elements dels noms propis composts s'escriu amb inicial majúscula: Illes Balears, País Valencià, etc. Quant a la Vall d'Aran és un territori occità, associat a Catalunya (Sud).

136. Per raons anàlogues no farem servir 'País Basc francès', etc.

137. 'Català' també s'aplica a la totalitat dels Països Catalans.

138. Per a referir-se genèricament a la Terra Ferma, o a les Terres de Ponent, amb inclusió de la Franja, hi ha el terme 'ponentí'. I val més emprar 'mallorquí', 'menorquí'..., segons els casos, que no pas 'balear'.

II.1.2. El gentilici CATALÀ

Amb relació al nostre país i a la nostra societat no és pertinent, en termes generals, de recalcar que les activitats, obres, etc., que s'hi fan o s'hi esdevenen es conformen a allò que és propi de la nostra societat: això ja se suposa. Allò que s'ha de recalcar, si de cas, són les activitats, obres, etc., que no s'hi conformen, precisament perquè no es poden suposar. Així, doncs, no s'hauria d'indicar expressament que una publicació de l'àrea catalana es fa en català, sinó, en tot cas, que *no* s'hi fa.¹³⁹

Dir 'escriptors en llengua catalana', 'cantants en català', etc., hauria de tenir la mateixa connotació que té 'escriptors en llengua alemanya', 'cantants en alemany', posem per cas; és a dir, escriptors no catalans que canten en català. Semblantment, 'escriptors, cantants, en alemany' no significa 'escriptors, cantants, alemanys', sinó 'escriptors que escriuen en alemany' o 'cantants que canten en alemany', tant si són alemanys com si no. Això sí, quan diem 'escriptors, cantants, alemanys', donem per fet, com és de raó, que 'escriuen, o que canten, en alemany'.

Ben altrament, acceptem que 'escriptor, cantant, català' pugui designar un escriptor que no escriu en català (o un cantant que no hi canta), i que 'escriptor, cantant, en català' sigui un 'escriptor català que escriu en català' (o 'un cantant català que canta en català'), com si no fos una obvietat. Però això és abonar els qui reclamen patent de catalanitat (literària, musical, etc.) pel simple fet de residir al nostre país. Doncs no, quan diem 'escriptor català', 'cantant català', 'música catalana', etc., hem de donar per fet que escriu, o que canta, 'o que es canta' en català, que és la llengua del país. I, sigui com sigui, no hem pas d'indicar-ho

139. Una altra cosa seria que l'adopció de la llengua catalana constituís la novetat del fet que expliquem.

particularment. Allò que sí que hauria d'indicar-se, per anòmal, és el fenomen contrari, i dir, posem per cas, 'cantants en espanyol/francès', 'escriptors en espanyol/francès'.¹⁴⁰

De la mateixa manera, cal evitar l'ús sistemàtic del terme 'país' per a designar el nostre. No hauríem d'escriure tostemps expressions com "moltes viles del país fan festa major", "les associacions del país preparen un manifest", "els infants del país mal escolaritzats", etc., sinó "moltes viles fan festa major", "les associacions preparen un manifest"... Únicament es justifica l'ús de 'país' quan contrastem el nostre amb un altre, o bé quan volem evitar un possible equívoc.

Cal tenir present que aquest ús de 'país' pressuposa un àmbit superior, del qual el 'país' fóra una parcel·la. En efecte, si hem de precisar que parlem del 'país' és que, quan no ho precisem, parlem d'un altre que fem nostre, pel principi que tothom sobreentén les localitzacions pròpies. (És una mostra de supeditació semblant a la de parlar de 'govern central' en lloc de 'govern espanyol' o 'francès'.)

II.1.3. El terme NACIONAL

No cal ni dir que l'adjectiu 'nacional', sense cap mena d'especificació, és sinònim de 'català'; es refereix, doncs, per defecte, a la 'nació catalana'. Si aquest no és el cas, s'ha de determinar a quina nació (país, estat) es refereix. Per tant, s'ha d'evitar l'ús del terme 'nacional' tot sol en denominacions d'entitats, institucions, organismes, obres..., en definitiva, de qualsevol realitat que no si-

140. Per deducció, dir d'un cantant del país que "canta en català" és equiparar-lo al que no hi canta, com si l'expressió lingüística catalana no fos pròpia i distintiva del nostre país. Però això equival a relegar-nos, és una demostració, no pas de tolerància, sinó de submissió, d'autoodi.

gui catalana o que no hagi estat decidida en alguna àrea o instància catalana. En tal cas, el terme ‘nacional’ se substituirà pel gentilici pertinent, o s’acompanyarà amb aquest gentilici: Audiència (Nacional) espanyola, Pla Hidrològic espanyol (no pas ‘nacional’), policia espanyola (no pas ‘nacional’).

II.2. COMARQUES, ‘PROVÍNCIES’...

Designar les divisions provincials espanyoles imposades al nostre país amb el terme ‘comarques’ és un procediment desafortunat (i erroni a vegades: recordem que hi ha divisions comarcals que no es corresponen amb les provincials). Allò que s’ha de fer és, simplement, no informar en termes provincials, tret que sigui del tot inevitable, i en tal cas, no parlar de ‘comarques de...’, sinó directament de ‘província’ o, si més no, de ‘circumscripció’, ‘demarcació’, ‘àmbit’, ‘àrea’...

Ara, cap raó no justifica, per exemple, de localitzar fenòmens atmosfèrics, punts geogràfics, etc., en termes provincials, que vol dir amb relació a la capital d’una província, sobretot quan aquell fenomen o aquell punt s’escau lluny d’aquesta capital. Parlar de ‘platges de Girona’, essent així que a Girona no hi ha platja, o dir que plou a ‘tot Alacant’ per referir-se a les comarques meridionals del nostre país, no mereix sinó blasme.

II.2.1. **Municipalitats, localitats...**

Els municipis de l’àrea catalana són administrats per una ‘municipalitat’,¹⁴¹ o ‘ajuntament’ (pel ‘comú’ a Andorra i a l’Alguer, i

¹⁴¹. ‘Municipalitat’ també sembla més aplicable fora de l’àrea catalana en general, i ‘ajuntament’ a Hispanoamèrica. Recordem que, quan el país era

per la 'paeria' a Lleida, Balaguer i Cervera), presidida per un 'batlle' ('cònsol major' a Andorra, 'paer en cap' a Lleida, Balaguer i Cervera).¹⁴²

L'edifici on aquesta corporació té la seu és la 'casa de la vila' (o 'casa de la ciutat' o 'casa gran'), no pas 'l'ajuntament'.

Dins el nostre àmbit geogràfic s'hauria d'evitar l'especificació d'un topònim amb apel·latius com ara 'localitat', 'població', etc., llevat que pogués haver-hi confusió amb algun altre topònim de caràcter diferent. És així que sembla ociosos de dir 'la localitat de Benicàssim', perquè s'ha de suposar que tothom sap que Benicàssim és un nucli urbà. Aquesta pràctica, emperò, pot ésser convenient a l'hora de referir-nos a topònims exteriors a la nostra àrea, sobretot si són poc coneguts o gens.

Finalment, després d'un topònim del país, especialment si és urbà, convé d'afegir-hi sempre el nom de l'àrea geogràfica (Andorra, comarca, illa) de què és part. Aquest nom, sense article, ha d'anar entre parèntesis, no pas entre comes:

Lés (Aran), Encamp (Andorra), Ceret (Vallespir), Mequinensa (Baix Cinca), Calaf (Anoia), la Vila Joiosa (Marina Baixa), Migjorn (Menorca).

De totes maneres, és una futilitat d'indicar-lo en casos com Alacant, Barcelona, Girona, Ripoll, Tarragona..., perquè el nucli urbà és més conegut que no pas la comarca, o perquè el nom de

sobirà, el govern municipal era exercit, generalment, pel 'consell de la vila' (a Barcelona, el Consell de Cent), presidit per un 'cap del consell' o 'jurat en cap'.

142. Originàriament, 'batlle' designava un administrador local de la justícia reial. Modernament, a les Balears i en algunes viles de Catalunya, designa el cap d'un consell municipal. A banda, no és convenient d'anomenar 'síndic' el batlle de l'Alguer, si no és en boca d'algueresos, tan sols sigui per a evitar confusions.

la comarca corresponent (Alacantí, Barcelonès, Ripollès...) no aporta informació complementària. També, en casos com Guardiola de Berguedà o Sant Cugat del Vallès, perquè el nom de la comarca (Berguedà, Vallès) ja forma part del de la població.

II.3. GOVERN I PARLAMENT¹⁴³

En principi, el mot ‘govern’, tot sol, designa una instància de poder administratiu de l'àrea catalana, mai de fora aquesta àrea. Si el context no determinés prou explícitament aquesta àrea, convindria de precisar el terme ‘govern’ amb la localització o gentilici corresponents: ‘govern de Catalunya’, ‘govern balear / de les Illes’, ‘govern valencià / del País Valencià’, ‘govern andorrà / (de les Valls) d'Andorra’.

No caldria ni dir que són del tot inadmissibles designacions com ‘govern central’, o equiparables, per a referir-se al govern de Madrid o de París o de Roma, ans cal escriure, i dir, ‘govern espanyol’ o ‘francès’ o ‘italià’. Al nostre país, no n'hi ha cap de govern central, ara com ara.

I això que val per a ‘govern’ val, així mateix, per a ‘parlament’: tot sol, i sempre amb inicial minúscula, designa una cambra legislativa qualsevol de l'àrea catalana (i d'onsevilla); i si cal, es precisa amb el gentilici corresponent a l'àrea concernida.

143. ‘Govern’ no s'escriu mai amb inicial majúscula —tret de començar text o frase, és clar. I ‘parlament’ s'escriu amb inicial majúscula en denominacions com ‘Parlament de Catalunya’ (si es refereix a la institució, no pas a l'edifici que n'és la seu), però no en ‘parlament italià’ o ‘català’ i similars, que no poden considerar-se noms propis.

II.4. ALGUNES DENOMINACIONS DE PAÏSOS FORANS

Els països, formin estat independent o no, es designen amb el nom propi habitual.¹⁴⁴ En conseqüència, s'ha d'evitar l'ús sistemàtic de 'estat espanyol' o 'estat francès', al costat de ' Rússia', 'Alemanya', etc., perquè no és coherent i és una simple disfressa nominal que deixa intacta la gravitació del nostre país entorn d'Espanya o de França.

Ben altrament, allò que s'ha de fer és sostreure, informativament, l'àrea catalana d'aquesta gravitació, cosa que no consisteix pas a deixar d'anomenar els països veïns amb el nom que tenen (Espanya, França, Itàlia...), sinó, més aviat, amb procediments com aquests:

- No fer servir Espanya / França (o estat espanyol / francès), per exemple, de punt de referència, i evitar tics informatius (no simplement denominatius) a l'estil de:

Barcelona és la ciutat amb l'habitatge més car de l'estat espanyol.
El Segre neix a l'estat francès.

- Oferir les informacions 'estatals' en termes i magnituds del nostre país; per exemple, presentant l'IPC en dimensió catalana, i no pas estatal, encara que, actualment, les fonts puguin ésser Madrid i París.
- Parlar d'Espanya o França com parlàriem d'Alemanya o Finlàndia, sense 'integrar-hi' el nostre país:

Participen en la Conferència universitaris dels Països Catalans i d'Espanya (no pas *universitaris del país i de la resta de l'estat espanyol*).

¹⁴⁴. En general, sobre l'escriptura dels noms propis de lloc, cf. 6.2.2., pp 78-81).

*El Seminari estudiarà la política laboral dels Països Catalans i d'Europa (no pas la política laboral d'Europa, el Principat i l'estat espanyol).*¹⁴⁵

II.5. CATALANITZACIÓ IMPROCEDENT

Provar de 'catalanitzar' denominacions de realitats externes a l'àrea catalana, per molt que l'hagin afectada, no té solta. Dir Ferran III, en lloc de Ferran VI, perquè és, per a nosaltres, el primer Ferran després del Catòlic (o Ferran II) és ignorar que, a tot estirar (i ja és estirar molt), la successió dinàstica legítima s'acaba, a la Corona d'Aragó, amb Carles II.

Per un altre costat, anomenar 'guerra civil' la que va desfermar Franco el 1936 és doblement abusiu: d'una banda, perquè no és pas l'única guerra civil que hi ha hagut al nostre país; d'altra, perquè no fou una guerra civil nostra, sinó de retruc, per l'ocupació espanyola del nostre país. I a més d'abusiu, és distorcedor, perquè aquesta guerra es proposava inequívocament, encara que no únicament, d'arrasar el nostre país. A manca de recurs millor, doncs, podem anomenar-la 'guerra del 1936-1939'.

II.6. NORMALITAT DENOMINATIVA

Símbols i realitats polítiques no s'han de designar amb termes que de fet connoten dependència o supeditació, si més no, simbòlica. Si no és en un context molt especial, doncs, s'ha de dir 'bandera', no 'senyera', i 'tocar l'himne nacional' (no pas 'La Ba-

145. La redacció original de l'exemple segrega el Principat tant de l'estat espanyol com de les Illes i del País Valencià, que hi resten diluïts (!).

languera', o 'Els Segadors', o 'La Muixeranga'),¹⁴⁶ ni 'llengua vernacle o pròpia', sinó 'catalana', ni 'terres de parla catalana', sinó 'Països Catalans'.

Per una raó semblant, i de respecte solidari als països dependents, traduirem els termes que en designen els símbols o els organismes polítics, ben igual que traduïm els dels països no dependents. Cal, doncs, prescindir, de 'lehendakari', 'ikurriña', 'Xunta de Galiza', etc., i emprar 'bandera', 'president (basc)' i 'Junta de Galícia'.¹⁴⁷ Igualment, la llengua del País Basc és el basc o l'euscar, no l'euskera', de la mateixa manera que no diem ni 'el français', ni 'el deutsch'.¹⁴⁸

II.7. DISCURS EQUIVALENT

Uns fets iguals o semblants s'han de relatar amb termes equivalents, en particular si aquests termes són fàcilment connotadors, i a vegades denotadors, en determinats contextos. Heus ací un criteri que prou vegades se sol oblidar.

Per exemple, no és rar de llegir, reiteradament, que els soldats israelians 'maten' militants (o civils) palestins en les operacions que menen, alhora que els israelians (militars o civils) 'són víctimes' dels militants palestins. La connotació és inevitable: els soldats israelians maten palestins; els militants palestins *no maten* israelians.

Més exemples: qualificar de 'terroristes' els atemptats consu-

146. Arribat el cas, podria convenir d'escriure 'Finalment, es van tocar els himnes nacionals: 'La Balanguera', 'Els Segadors' i 'La Muixeranga'.

147. Qui diria 'Fahne' o 'Känzler' per denominar la bandera o el canceller alemanys?

148. La connotació de 'solidaritat' que es pot presumir de l'ús d'aquests termes es perd amb la d'inferioritat que impliquen. En realitat aquest ús és folclòric i, per tant, insolidari.

mats per uns certs agents, però no els efectuats per uns altres. O bé tenyir les declaracions d'algú amb expressions com 'segons ell', 'en opinió d'ella', etc., però no les dels contraopinants. O bé condemnar uns actes o afirmacions en un context, i aprovar actes i afirmacions iguals o molt semblants en un altre, i a la inversa.

Doncs bé, un tal discurs, que tant pot respondre a una voluntat deliberada com a un automatisme reflex (a vegades a un mecanisme de censura), no hi ha dubte que esbiaixa la informació i no és desitjable.

En aquests casos, el criteri prevalent hauria d'ésser que fets, manifestacions, circumstàncies... equivalents s'expressessin amb termes equivalents, i això pel simple motiu que la relació d'uns fets equivalents amb termes equivalents no es pot pas interpretar, *per se*, ni com una aprovació ni com una desaprovació d'aquests fets. Contràriament, l'expressió d'uns fets equivalents amb termes de denotació o connotació diferent, segons on s'esdevinguin, a qui s'atribueixin, etc., sí que pot interpretar-se com una presa de posició.

12. CARTELLERA I VILAWEB TV

En aquest capítol es precisen alguns dels criteris que s'apliquen a dos apartats informatius de VilaWeb, amb característiques particulars. N'és un el de la cartellera de cinema, que té uns patrons propis, prou diferenciats de la resta de la informació escrita.

Quant a VilaWeb TV, hi té la primacia la llengua oral que acompanya la imatge. Això sol ja fa necessàries algunes indicacions que, inútils en la redacció escrita, són essencials en l'expressió i l'elocució orals.

12.1. CARTELLERA DE CINEMA

A VilaWeb la cartellera d'estrenes fílmiques del cap de setmana és un cas singular. La singularitat, d'ordre formal, no està pas en el fet que no sigui publicitària, sinó en els criteris de presentació: de puntuació i d'exposició. També hi ha alguna particularitat de caire redaccional.

12.1.1. Fitxes d'estrenes

La cartellera de VilaWeb no és publicitària, ho acabem de dir, ni crítica, ans es limita a oferir una informació esquemàtica dels films que s'estrenen cada cap de setmana. Comptat i debatut, és un aplec de 'fitxes' força succintes de cada una de les estrenes. Unes fitxes que han d'ésser sistemàtiques, iguals, clares i sobries. Cada fitxa pot constar dels següents apartats:

1. Títol.
2. Direcció.
3. Intèrprets.
4. Gènere.
5. Esbós argumental.
6. Llengua (en català)
7. Complements
Premis,
Informacions o comentaris importants.
8. Entre parèntesis, un enllaç a un vídeo promocional.

Els números 1, 2, 3, 4 i 5 no hi han de manca mai. El 6 és obligat en els films no catalans que es projectin en català. I el 7, únicament en casos ben assenyalats.

12.1.2. Particularitats

Tot seguit s'indiquen alguns criteris generals de cada un dels apartats de les fitxes de la cartellera.

12.1.2.1. *Títol*

El títol va sempre amb negreta, cursiva, sense cometes i vinculat, si és possible, a una informació particular del film (ressenya, vídeo promocional...). Cal distingir, a més a més, si el film es projecta en català o no.

– ES PROJECTA EN CATALÀ o n'hi ha versió catalana (en DVD, per exemple):

- *film original català*: se'n consigna, simplement, el títol original;

- *film doblat o subtitulat*: de primer es consigna el títol *català*, amb negreta, cursiva i enllaçat, i després, entre parèntesis, el títol original, amb rodona, entre cometes i sense enllaçar.

– NO ES PROJECTA EN CATALÀ: se'n consigna *sempre* el títol original com s'ha indicat; seguidament, entre parèntesis, el títol espanyol o francès amb rodona i entre cometes (també sense enllaçar).

12.1.2.2. *Intèrprets*

Es distribueixen en dos grups: en primer lloc, el de les actrius; en segon lloc, el dels actors. Aquests dos grups —a tot estirar, de tres membres cada un— se separen amb punt i coma, i els intèrprets, amb coma (en cap cas, amb ‘i’ o bé ‘o’). Molt excepcionalment pot haver-hi més de tres intèrprets en l'un qualsevol d'aquests dos grups —actors famosos amb papers secundaris, actors catalans, ni que siguin secundaris...

12.1.2.3. *Gènere*

S'ha d'indicar únicament el que millor caracteritza el film ressenyat. De totes maneres, es pot especificar, a més a més, amb algun terme que aportï informació diferencial necessària o molt convenient; per exemple: drama musical, comèdia romàntica, aventures d'animació.

12.1.2.4. *Esbós argumental*

La informació es fa sempre en present (mai en futur) i despullada de comentaris subjectius o manifestament publicitaris. També cal despullar-la de falques i redundàncies:

Una noia que passa un mal moment troba un assassí compulsiu (no pas ‘trobarà’).

Paròdia americana que es riu del mort i de qui el vetlla... (no pas “paròdia americana molt original i divertida que es riu...”).

Una mare esquizofrènica perd el fill (no pas “És un film que tracta de la història d’una mare esquizofrènica...”).

12.1.2.5. *Complements*

Els comentaris o informacions de complement poden incloure detalls com ara premis de cinema, obres literàries en què es basa o s’inspira el film, a condició que siguin verament importants; també alguna particularitat insòlita i exclusiva de la producció del film, posat que tingui una valor notable i ajudi a fer-se’n una idea més completa.

També s’ha d’indicar sempre si un film doblat o subtitulat es projecta en català. En aquest cas, s’ha d’enllaçar amb la pàgina de cinema català de la Generalitat, en què sol haver-hi una relació de les sales on el film es projecta.

Al respecte dels premis, solament s’han d’esmentar els concedits al millor film, i únicament els més importants: Berlinale, Cana, Oscar, Venècia. Si els films són catalans, se’n poden esmentar més: premi al director, als intèrprets, al guió i a la producció.

Observacions

Per film català s'entén, com en literatura i en dramaturgia, el que és d'expressió original catalana; no el que és fet a casa nostra, tant se val que parli de coses nostres o que sigui obra de ciutadans o residents del nostre país.

En general, a la cartellera de VilaWeb fem servir el mot 'film', i no pas 'pel·lícula'; tampoc no s'hi admeten interferències com ara 'novia, novio', 'catador', 'thriller', 'trailer', etc., ni paraules de registre vulgar, com ara 'fotre', 'conya'...¹⁴⁹

12.1.3. Fitxes de mostra

Pa negre. Direcció: Agustí Villaronga. Intèrprets: Marina Comas, Nora Navas, Lluïsa Castell; Francesc Colomer, Roger Casamajor, Sergi López. Gènere: Drama. Esbós: Un minyó troba dos cadàvers al bosc. Com que les sospites recauen sobre son pare, mira d'esbrinar qui els ha morts per ajudar-lo. Nominat a l'Oscar per al millor film en llengua estrangera. ([Vídeo](#)).

Dear John. ('Estimat John'). Direcció: Lasse Hallström. Intèrprets: Amanda Seyfried; Channing Tatum, Richard Jenkins, Henry Thomas. Gènere: Drama. Esbós: El soldat John Tyree coneix una estudiant universitària de bona família durant un permís i s'enamoren. Però una tragèdia posa a prova aquesta amor, oimés que els enamorats vénen de mons molt diferents. ([Vídeo](#)).

Brave. Direcció: Mark Andrews, Brenda Chapman. Gènere: Animació. Esbós: Una bel·licosa princesa d'Escòcia planta cara

¹⁴⁹. En lloc de 'novio', podem fer servir 'xicot', 'promès' o 'festeja amb...', segons els casos; en lloc de 'thriller', 'enjoli'; en lloc de 'trailer', 'vídeo promocional' (o 'vídeo')..., segons què convingui.

amb el seu arc a les bèsties més ferotges després de subvertir les tradicions més antigues del reialme. En català.¹⁵⁰ (Vídeo).

12.2. VILAWeb TV

A VilaWeb TV l'element de comunicació fonamental és la imatge, sovint acompanyada de la paraula, i és prou sabut que l'expressió oral té unes característiques pròpies.

Dit esquemàticament, la llengua oral sol ésser menys formal que no pas la llengua escrita. És a dir, en condicions i situacions equiparables, la formalitat de la llengua escrita sempre és més estricta que no pas la de la llengua oral.

Això no vol pas dir que, en la llengua oral, tot s'hi valgui. De fet, hi ha uns patrons gramaticals i socials que són d'aplicació obligada i que, si no es respecten, porten a l'equívoc o la incomprensió, conceptual o social.

En el cas concret de VilaWeb TV, hi han de prevaler els mateixos criteris d'expressió generals que regeixen la redacció informativa. En principi, l'expressió informativa oral no és, pròpiament, un registre distint de l'expressió informativa escrita, sinó una modalitat de registre informatiu diversa. Allò que més diferencia l'una de l'altra és el format, que en l'expressió escrita és gràfic i en l'expressió oral és elocutiu.

Aquí, doncs, solament indicarem algunes orientacions generals d'expressió i algunes de més concretes d'elocució.

150. Si la pàgina web de gen.cat enllaçada no detalla les sales on el film en qüestió es projecta en català, cal esmentar-les per ordre alfabètic de poblacions i, dintre d'aquestes, de sales. (La URL corresponent és <http://www.gencat.cat/llengua/cinema/films.html>.)

12.2.1. Expressió informativa oral

La llengua oral és, alhora, més simple i més complexa que no la llengua escrita. És més simple perquè sol ésser de vocabulari més repetitiu i perquè la sintaxi defuig el rigor i determinades combinacions del discurs escrit: les seqüències són relativament més sòbries i la composició no admet gaires subordinacions ni incisos. Altrament, és més complexa en la mesura que és pròdiga en sobreentesos, discordances i frases destravades o inconcluses sense que la comprensió se'n ressenti gaire, perquè l'entonació, la cadència i les pauses del discurs compensen aquestes singularitats.

En bona part, la llengua informativa oral té les possibilitats i, per tant, les limitacions de la llengua parlada general. Però ha d'ésser més cenyida i lligada, tant per a assegurar la comunicació i la bona transmissió del missatge, com per a evitar equívocs que podrien tenir conseqüències no volgudes.

A banda, si la llengua informativa escrita és més parca quant a registre i més uniforme, la llengua informativa oral és més generosa en aquest aspecte. No és pas igual, ni ho pot ésser, la llengua informativa oral d'un documentari, d'una entrevista, d'un debat..., encara que en tots els casos hi hagi un grau de formalitat que s'ha de mantenir.

És part d'aquesta formalitat que la llengua s'ajusti als criteris bàsics de tota expressió informativa: ordre, precisió, concisió i genuïnitat, encara que l'ordre, en l'oralitat, pugui ésser més flexible que no pas en l'escriptura. Ara, els criteris exposats en els capítols anteriors són d'observança necessària.

12.2.2. Criteris d'elocució bàsics

L'aspecte propi de la llengua oral és l'elocució, consistent a articular els mots, els sons de cada mot i de cada seqüència de mots com cal, amb el propòsit de fer la comunicació immediata i diàfana. Dit d'una altra manera, no és admissible una elocució que no destria clarament sons que en una llengua són distintius (per exemple, /dʒ/, /tʃ/, /ʃ/ en català: metges /'medʒəs/, metxes /'meʃəs/, meixes /'meʃəs/; cotxes /'koʃəs/, coixes /'koʃəs/; botges /'boʒəs/, botxes /'boʃəs/ —en català occidental seria, en lloc de /'medʒəs/, /'medʒes/, etc.).

En termes generals, doncs, no són admissibles articulacions defectuoses de la llengua, especialment les que poden fer incerta la comprensió del missatge, com les que se solen designar amb els termes 'xava' o 'apitxat' i que són, esquemàticament, alteracions de la fonètica catalana per interferència de la fonètica castellana: reducció a 'a' de les vocals neutres finals, ensordiment de les africades interiors ('lletxa' per 'lletja'), defecció dels enllaços fònics (/lə'surnəs/ per /lə'zurnəs/, 'les urnes'), ensordiment de les fricatives i de les sibilants sonores (/rə'ʃələ/ per /rə'ʒələ/, /'kasə/ per /'kazə/), reducció de l'obertura o del tancament de les vocals, que passen a mitjanes, en lloc d'obertes o tancades ('be' sona igual que 'bé', 'Pere' igual que 'pera', 'os' igual que 'ós'), iodització de la 'l' palatal (/ʃet/ per /ʎet/, llet), desvelarització de la 'l' (/maL/ per /mal/).

També cal proscriure pronúncies defectuoses basades en l'escriptura. Per exemple, dir 'seTmana' (o 'semana') en lloc de **'semana'**, 'aRbre' per 'abre', 'taronja' per **'taronyja'**, 'aqueSts' per 'aquets'. En general, en les combinacions *r+consonant+r* la primera 'r' cau ('mabre' no 'marbre'); igualment, *s+consonant+s* es redueix a *consonant + s* ('les pots', no 'les posts'). Semblantment, es diu 'aquet polític', no pas 'aquest polític', però 'aquestome' i

no pas ‘aquetome’): en mots com ‘aquest’ la ‘s’ cau quan van se-guits d’un mot començat amb consonant, i es manté davant mots començats amb vocal.

Així mateix, cal pronunciar ‘santandreu’, ‘santantoni’, ‘santi-lari’, ‘santisclé’ (sant Andreu, sant Antoni, sant Hilari, sant Is-cle), i no pas ‘sanandreu’, ‘sanantoni’, ‘sanilari’ ‘sanisclé’. És a dir, la ‘t’ final de ‘sant’ es preserva davant vocal.

També cal fer distintament, sense exagerar, la ‘l’ geminada: ‘cel-la’ ha de sonar diferentment de ‘cela’ (bé diem /əlləbə'rint/ i no pas /ələbə'rint/ ‘el laberint’), i ‘rebell·la’ ha de sonar diferent de ‘revel·la’ (oimés que en bona part del domini no es destria ‘b’ de ‘v’).

Pronunciació de noms propis no catalans

En principi, els noms propis forasters no assimilats al català (és el cas de la immensa majoria de noms propis de persona i de molts noms propis de lloc) s’haurien de pronunciar segons la llengua original. Com que això és, de fet, impossible, seria bo de seguir els criteris següents:

- Els noms de les llengües llatines més difoses o pròximes (occità, espanyol, francès, italià, portuguès) s’han de pronunciar com pertoca (però sense exagerar, com n’hi ha que fan quan diuen un mot espanyol).
- Si més no els noms anglesos i alemanys s’han de pronun-ciar degudament.
- Els noms de les altres llengües s’han de dir com escau, si se’n sap la pronúncia; si no se sap, s’han de pronunciar a la catalana.
- Els noms de llengües que no empren l’alfabet llatí s’han de pronunciar d’acord amb la recta transcripció d’aquests noms.

- En cap cas no s'han de proferir a l'anglesa noms no anglesos, ni a l'espanyola noms no castellans. Tan impertinent és de pronunciar, en català central, /ronal'diɲo/, en lloc de /runəl'diɲu/ (Ronaldinho), com bóer en lloc de buèr (boèr en occidental); la pronúncia original és bur).
- En català oriental les 'e' àtones de les llengües desconegudes no s'han de pronunciar mai com si fossin 'e' tancades, sinó igual que una vocal neutra: /'ipsən/, no /'ipsen/ (Ib-sen).
- Tampoc no és encertat, sinó interferit, de fer caure sempre l'accent en la primera síl·laba; de fet, sovint és erroni; per exemple, la pronúncia original de Nobel és /nu'bel/, que podem pronunciar /nu'bel/, però de cap manera /'nobel/ ni /'nobəl/.

12.2.3. Peus, rètols, subtítols

En tota informació audiovisual, hi sol haver una part de text, si més no títols, epígrafs, crèdits i, a vegades, subtítols.

Que, per raons d'agilitat i de comoditat, els subtítols hagin d'ésser breus no significa pas que hagin de violentar gens la llengua amb fórmules inadmissibles.

Tampoc no és tolerable que hi hagi faltes d'ortografia. Encara que l'ortografia sigui l'aspecte més arbitrari i, per tant, menys significatiu d'una llengua, no per això és mancada d'importància. Podríem dir que és una mena de carta de presentació. I de la mateixa manera que un plat brut fa esquivar les millors viandes, les faltes d'ortografia desgracien un audiovisual —tant com una informació escrita, cal dir-ho?

13. ABUSOS, DUBTES, IMPROPIETATS

Aquest recull conté alguns termes o expressions que sovintegen als mitjans i l'ús que VilaWeb en fa o que evita.

També conté alguns noms propis i uns pocs noms de llengua.

Les interferències, innecessàries o rebutjables, s'indiquen marcant l'entrada amb cursiva en lloc negreta..

A

a preposició, en funció locativa té la preferència sobre *en*, si no és per raons eufòniques; s'empra indegudament en lloc de la preposició *de*.

abassegar significa 'acaparar', no pas 'aclaparar', 'anorrear'...

absolut, *en* usurpa, a tort, 'gens ni mica', 'de cap manera' o expressions equivalents.

aC abans de Crist (s'escriu junt, 'a' minúscula i 'C' majúscula, igual que dC, després de Crist).

acabar amb introdueix el complement que indica el final d'una activitat... ("el míting va acabar amb el concert programat": el concert és l'acte final del míting); no significa 'eradicar', 'posar fi', 'abolir'...

accedir emprat abusivament en lloc de 'aconseguir', 'anar', 'arribar', 'entrar'...

acollir emprat abusivament per a indicar el lloc on s'escau un acte, etc.

acomplir significa portar a terme, executar; no és sinònim de 'complir' que significa 'fer allò que toca' (una obligació, una promesa...); 'acomplir-se' equival a esdevenir-se totalment, enterament.

acondicionar és condicionar i significa ‘sotmetre a condicions’; en cap cas, ‘acondiciar’, ‘arreglar’, ‘rehabilitar’, ‘renovar’...

administració quan designa organització de govern d’un país no té plural: cada país en té una de sola, formada per totes les instàncies de regiment de la cosa pública, de la municipalitat al govern general.

agilitar no pas ‘agilitzar’.

aglutinar no significa ‘congregar’, ‘conjuminar’, ‘aplegar’, ‘reunir’, sinó ‘unir elements de manera que formin un sol cos’: ‘aglutinar una ferida’, ‘llengües aglutinants’.

així com locució conjuntiva comparativa (“així com D. és reservat, F. és molt directe”); no significa, doncs, ‘també’, ‘com també...’ (“Van fer públics els premis i també les mencions honorífiques”, no pas ‘així com les mencions...’)

així que locució adverbial de temps, equivalent a ‘tan bon punt com’ (“així que X. va arribar, va començar la sessió”); no significa ‘de manera que’.

ajornar ‘adiar’, passar a una data posterior a la convinguda; no és sinònim de posposar.

ajuntament municipalitat, sobretot d’Espanya o de l’Amèrica hispana; no equival a ‘casa de la vila’, ni a ‘municipi’.

alçada indica l’extensió vertical d’un objecte: ‘la casa no té gaire alçada’ vol dir que no és gaire alta; no s’ha de confondre amb altura o altitud; l’expressió ‘estar a l’alçada de...’ és, doncs, absurda.

alcalde ‘batlle’, sobretot d’Espanya o de l’Amèrica hispana.

àlgid ‘molt fred’, ‘glacial’, no pas ‘màxim’, ‘suprem’, ‘culminant’ (no escriurem ‘moment àlgid de...’, sinó ‘moment culminant’).

algun (-a) adjectiu i pronom indefinit; no convé a termes mesurables, com ara ‘temps’ (‘un quant temps’, no pas ‘algun temps’; vegeu, a més, *divers*, *quant*); usat abusivament en lloc

de ‘cap’ en frases interrogatives o condicionals: ‘si em donen *cap* exclusiva, ja ho faré saber’ (no pas ‘alguna exclusiva’).

alhora simultàniament; no s’ha de confondre amb ‘a l’hora’ que significa puntualment, en el moment convingut.¹⁵¹

Aljazeera cadena de ràdio-televisió de Catar; l’escrivim així, i no al-Jazira. com pertocaria, perquè designem sempre la sucursal que emet en anglès.

altitud distància vertical d’un objecte respecte del pla marí (nivell de la mar): “l’avió volava a nou mil metres d’altitud”.

altre (-tra) adjectiu i pronom indefinit, no quantitatiu; indica diversitat (va acompanyat de ‘un’, ‘el’ o d’algun altre determinant equiparable).

altura distància vertical d’un objecte respecte d’un pla genèric: “els avions militars sobrevolen la comarca a poca altura” (no ‘baixa’); “la casa s’aixeca a molta altura” (és situada molt amunt); “aquest partit no és a l’altura de la nostra societat” (no pas ‘a l’alçada’).

amb entre més usos, acompanya termes que designen mitjans de transport: ‘anar amb cotxe’.

àmbit vegeu *món*.

amerindi (-índia) gentilici que designa els aborígens americans, del nord i del sud.

analitzar emprat abusivament per comptes de ‘comentar’, ‘examinar’ o, ben simplement, ‘dir’.

anotació o apuntament: entrada en un bloc, físic o virtual (no ‘post’); preferible a ‘apunt’.

aplec (aplegar) substitueix amb avantatge ‘trobada’ (‘trobar-se’, ‘fer una trobada’); no hi ha motiu per a considerar folclòric aquest terme.

151. Alhora expressa perfectament bé allò que hi ha qui expressa, per desconeixement?, amb ‘en paral·lel’.

apostar es fa servir abusivament, i poc genuïnament, en lloc de ‘decidir-se per’, ‘optar’, ‘propugnar’...

ara bé és un calc servil; s’ha de postergar en favor de ‘ara’, ‘però’...

àrea *cf.* *zona*.

arreu no significa ‘pertot’, ‘pertot arreu’, sinó ‘seguit, sense intervals’, ‘atapeïdament’ (“les campanes de la seu, van tocant arreu, arreu”, “aquest infant dorm molt arreu”); són errònies expressions com ara ‘arreu del país’, ‘arreu del món’ significat ‘a tot el país’, ‘a tot el món’, ‘per tot el món’, etc.

B

banc de dades equivalent de *data base*, preferible a la traducció servil ‘base de dades’.

barcassa barca grossa; se’n fan servir per transportar immigrants clandestinament.

batlle cap d’una corporació municipal.

berber ‘amazic’ (no s’ha d’emprar si no és inevitable: citacions i similars; en cap cas ‘bereber’).

bilió és un milió de milions: 12 zeros (atenció: en fonts anglosaxones ‘billion’ són mil milions: 9 zeros).

blau-grana amb guionet i sempre en singular, mai ‘blau-granes’.

bloc designa també una pàgina web on hom sol escriure regularment o no (no pas ‘blog’); els autors de blocs són ‘bloquistes’ o ‘blockaires’.

blocar (blocatge) no ‘bloquejar’ (ni ‘bloqueig’).

boicotar no pas ‘boicotejar’.

botxes nom del joc ara designat amb el gal·licisme ‘petanca’ (estrafet del provençal ‘pès tancats’, /petan ‘kà/, ‘peus junts’).

boxar (boxa) no ‘boxejar’ (ni ‘boxeig’).

breu, en ha d’ésser ‘aviat’, ‘ben aviat’ o ‘tot seguit’.

brou de cultiu traducció servil; n’hi ha prou amb ‘cultiu’.

C

caldo de cultiu és ‘cultiu’, no ‘brou de cultiu’.

cantautor mot mal format i superflu; és ‘cantant’.

cap adjectiu i pronom indefinit, acompanya únicament noms comptables: “no han obtingut cap senador”, “no respecta cap llei” (els no comptables van amb ‘gens’: “no t’han dat gens de suport”);¹⁵² suplantat, abusivament, per ‘algun’.

car conjunció causal; no hi ha raons serioses per a prescindir-ne.

casa de la vila casa de la ciutat, casa gran: seu de la municipalitat, no pas ‘ajuntament’.

català gentilici; s’ha d’aplicar amb propietat i sense apocament.

celebrar emprat abusivament per comptes de ‘fer’, ‘acomplir’, ‘executar’...; té una connotació festiva o ritual.

cimera reunió de caps d’estat, de govern, o sia de representants polítics situats al cim; tot ús altre és impropï i abusiu.

clau en el sentit de ‘desllorigador’, ‘raó’, no té plural: “no té la clau de la política catalana” (no pas “no té les claus de la política catalana”); tampoc no es pluralitza quan s’empra en aposició d’un substantiu plural: “va dir les paraules clau” (no pas ‘paraules claus’).

cobrar no és reflexiu; no són admissibles “l’accident s’ha cobrat dues vides”, o “X s’ha cobrat 10 euros de més” (“s’ha emportat dues vides”, “ha cobrat 10 euros de més”).

cobrir un esdeveniment, una informació..., traducció servil i prescindible, en lloc de ‘seguir una informació’, ‘fer-ne el seguiment’.

col·laborar verb preposicional, regeix *en* i el complement es pronominalitza amb *hi*; és inacceptable de servir-se’n absoluta-

152. Observem que diferent que és “no hi hagué cap acord” (pacte) de “no hi hagué gens d’acord” (entesa) o bé “no té cap raó” (argument) de “no té gens de raó” (veritat).

ment, sense *hi*, per exemple: “Hi col·laboren: A i B” (no pas: ‘Col·laboren: A i B’).

collectiu emprat a tort i a dret per comptes d’associació, col·lectivitat, grup; o supèrfluament, com en ‘el col·lectiu dels gitanos’ (amb ‘els gitanos’ n’hi ha prou).

com (com a) se’n fa un ús abusiu, sobretot en frases servilment copiades: “Aquesta volta els G. hi actuen de teloners” (no pas ‘com a teloners’). “Es designa amb el nom de bífidus” (no pas ‘es coneix com a bífidus’); “Entre els intèrprets destacats hi ha X., (fent) d’Otel·lo” (no pas ‘com a Otel·lo’).

comarca no és una subdivisió provincial; és improcedent, a més de superficial, de fer servir aquest terme en plural per evitar ‘província’ (‘comarques de Castelló’, per exemple).

comparació (en comparació amb) aquesta és la construcció preferible; cal prescindir, doncs, de ‘amb comparació a’ o ‘en comparació a’.

complert participi de ‘complir’ (una obligació, una promesa...); no és una variant ni un sinònim de ‘complet’.

concloure ‘arribar a una conclusió’, no pas ‘acabar’, ‘posar fi’.

condicional (mode) no indica probabilitat ni conjectura, sinó condició, que no és pas igual.

condicionar derivat de condició, sotmetre a condicions (aire condicionat); no significa ‘adaptar’, ‘preparar’, etc.

condom (accent tònic a l’última síl·laba) preservatiu, no pas ‘condó’.

conèixer emprat abusivament en lloc de saber (“ja es coneix el guanyador del premi”, en lloc de ‘ja se sap...’).

consensuar verb mal format, cal dir ‘pactar’, ‘acordar’, ‘convenir’...

cònsol (major) cap d’un comú andorrà.

cop fet servir en excés; cal preferir ‘vegada’, ‘volta’, termes més estesos.

cos és impropri servir-se'n en lloc de 'cadàver'.

crear emprat abusivament en lloc de 'fer', 'fundar', 'constituir', 'erigir', 'instituir'...

croat (-da) participant en una croada; no s'ha de confondre amb croat -a, gentilici de Croàcia.

cuidar significa pròpiament 'pensar-hi', 'pensar-se', o bé 'ésser a punt de' ("ahir em vaig cuidar ofegar": em pensava que m'ofegava o vaig ésser a punt d'ofegar-me).

D

dates s'han d'escriure, literalment o numèricament, d'acord amb uns criteris fixos.

davant fet servir sovint i abusivament en detriment de preposicions més idònies.

dC després de Crist (s'escriu junt, 'd' minúscula i 'C' majúscula; igual que 'aC', abans de Crist).

de preposició multifuncional; preposicions altres, com *a* o *per a*, n'usurpen sovint l'espai: 'Secretaria per a la Immigració', en lloc de 'Secretaria de la Immigració'; 'cardiòleg a l'Institut X', per 'cardiòleg de l'Institut X'.

deixar estar significa abandonar una acció, no fer cas d'algú o de res, d'acord amb el significat propi del verb 'estar'; no és 'deixar córrer'.

desafiar (desafiament) a més de 'excitar al combat...' o 'oposar-se a un superior...', també pot significar 'superar una dificultat' o demostrar que hom n'és capaç (*cf. envidar, fita*).

desconèixer usat reiteradament per comptes de 'no saber', 'ignorar'.

des de usat abusivament en lloc de 'des' i prou o bé de 'd'un punt estant' (lloc) o 'd'una data ençà' (temps).

descuidar antònim de 'cuidar', oblidar; no és pas sinònim de 'desatendre', 'descurar'.

desitjar emprat abusivament per comptes de ‘voler’ o ‘esperar’: “voleu que Catalunya sigui independent?” (no pas ‘desitgeu que...’).

deslliurar vol dir ‘alliberar’, ‘eximir’..., no pas ‘lliurar’, que vol dir la contrària o ‘fer a mans’.

despulla sinònim de cadàver; en plural, designa més d’un cadàver, no un de sol.

destrossar és fer trossos, és abusiú d’emprar-lo en lloc de fer malbé, esbotzar, ensorrar i verbs de significació similar...

diferent adjectiu qualificatiu, usat impròpiament com a adjectiu quantitatiu (*cf.* *divers*).

directori emprat erròniament per comptes de ‘llista’, ‘catàleg’, ‘índex’.

discurs indirecte exigeix respecte a la concordança i no admet cometes, sovint ‘mentideres’.

disfrutar s’ha d’abandonar en favor de ‘gaudir de’, ‘fruir’ o ‘fruit de’, ‘divertir-se’, ‘passar gust’...

divers adjectiu qualificatiu, de significat acostat a ‘diferent’; usat impròpiament com a adjectiu quantitatiu: ‘diversos quilòmetres’ per ‘uns quants quilòmetres’ (*cf.* també *algun*, *quant*).

documentari no pas ‘documental’: reportatge informatiu, generalment de gènere fílmic.¹⁵³

donar l’ús lat o metafòric d’aquest verb és sovint dolent i, per tant, s’ha d’evitar: no és pas ‘donar un petó’ ni ‘una abraçada’, per exemple.

153. Aquesta és, a més a més, la forma comuna a totes les llengües pròximes: *oc.* documentari, *fr.* documentaire, *it.* documentario, *pt.* documentário, *ro.* documentar; i encara *an.* documentary, *al.* Dokumentar.

E

edició designa el procés de publicació d'una obra; emprat abusivament per a indicar l'execució renovada d'una activitat... ('quarta edició de la fira agrícola', en lloc de 'quarta fira agrícola').

efemèride fet que s'escau en un dia determinat; no significa 'esdeveniment important'.

eixir vegeu *sortir*, *sortir-se'n*.

-ejar sufix per a formar, en general, verbs de significat aproximatiu o freqüentatiu; és diferent del sufix *-ear* espanyol.

el fet servir, a tort i a dret, com a article neutre, en substitució de 'lo'.

electoral adjectiu relacionat amb 'elecció' o 'elector'; no s'ha de fer servir en relació amb un referèndum o consultes similars ('campanya del referèndum', no pas 'electoral').

elit és un mot agut (no 'èlit').

ell (ella) pronom estrictament personal; no s'ha d'aplicar sinó a éssers personals o personificats.

en per raó d'eufonia substitueix la preposició *a* locativa; s'ha d'evitar la distribució *a/en*, segons que introdueixin un lloc en sentit propi o en sentit lat o figurat.

encausar verb transitiu; procedir judicialment contra algú: "els polítics catalans, injustament encausats per la metròpoli" (no pas 'imputats'), *cf. imputar*.

encetar emprat abusivament per 'començar'; en realitat significa 'fer el primer tall o llesca'.

encriptar significant 'xifrar' s'ha de proscriure.

endegar significa 'posar ordre', 'aconduir', no pas 'començar' ni 'engegar'.

enderroc, **enderrocament** l'un (enderroc) designa preferentment la matèria enderrocada; l'altre, l'acció d'enderrocar.

engegar arrancar un motor o mecanisme; fet servir sovint per 'començar', no sempre apropiadament.

enginy significa ‘inventiva’, no pas ‘giny’, que és ‘artefacte’.

ensems significa ‘plegats’, ‘conjuntament’, no pas ‘simultàniament’, ‘alhora’.

entregar calc que verbs com ‘donar’, ‘lliurar’ fan innecessari (en català antic significava ‘reintegrar’, ‘tornar’).

envidar (envit) en sentit figurat, proposar-se de superar un límit o d’acomplir una comesa o de demostrar que hom n’és capaç (no pas reptar, que significa una altra cosa).

es pronom reflexiu; no fa mai funció de subjecte.

escannar no pas ‘escanar’; de cap manera ‘escanejar’ o ‘escannejar’.

escenari lloc on es representa una acció, especialment teatral; no significa ‘guió’, ni ‘context’ o ‘situació’, ni ‘alternativa’, ‘opció’ o ‘possibilitat’ (“en aquesta situació política, tot és possible”, no pas ‘en aquest escenari’; “ens han proposat unes alternatives millors”, no pas ‘escenaris millors’).

escocès (-esa) lingüísticament, designa la llengua celta pròpia d’Escòcia, no pas el dialecte anglès que s’hi parla.

escollir verb usat a tort en lloc d’elegir; els representants polítics són elegits, no pas escollits.

escoltar prestar atenció deliberadament a un so o a una locució...; no pot emprar-se en el significat de ‘percebre un so’, o sia de ‘sentir’.

espai *cf.* *zona*.

espoli espuri, en lloc d’espoliació.

ésser verb copulatiu i atributiu; a VilaWeb se’n fa servir (en principi) l’infinitiu ‘ser’, el gerundi ‘essent’ i el participi ‘estat’.

estar no és verb copulatiu; tampoc no ha d’emprar-se mai en les passives llatinitzants (“N. és considerat per tothom el millor actor”, no pas ‘està considerat’).

estatístic (-a) relatiu al còmput matemàtic de fenòmens col·lectius d’índole diversa (no pas ‘estadístic -a’).

èuscar designa la llengua del País Basc i Navarra (no ‘euskera’, ni ‘euskara’).

etiqueta terme que convé de fer servir en lloc de *hashtag*.

evidència coneixement indiscutible que no necessita demostració; no significa ‘prova’, ‘indici’: “el jutge creu que no hi ha proves per a encausar N” (no pas ‘evidències...’).

extermi terme a bandejar en favor de ‘exterminació’.

F

Facebook nom propi, s’escriu amb inicial majúscula: “ho he trobat a Facebook”.

fer verb transitiu; també admet complements regits per la preposició *de*, que es pronominalitzen amb *en*, no pas *amb*: “què *en* farem” (*del* llibre, *de* la casa..., no ‘què farem *amb* el llibre, *amb* la casa’); ara, sí que pot acompanyar-lo la preposició *amb*, si té valor instrumental: “què *en* fas –*de* l’ordinador?” (= el fas servir o no?), “què fas *amb* l’ordinador?” (= quines feines *hi* fas?).¹⁵⁴

film terme manllevat, d’ús general en totes les llengües romàniques; això el fa preferible, en el sentit d’obra cinematogràfica, al calc espanyol ‘pel·lícula’ (*cf.* **cartellera**).

finalitzar emprat a tort i a dret en lloc de ‘acabar’, ‘finir’ (‘terminar’ en alguns casos).

fitar figuradament també significa ‘envir’, ‘desafiament’ (*cf.* *envi-dar*).

fons no té plural (‘fons reservat’, no pas ‘fons reservats’).

forma emprat abusivament en lloc de ‘manera’: “actua d’una manera injusta” (no pas ‘de forma injusta’).

¹⁵⁴. No cal ni dir que emprar aquest verb pronominalment, en el sentit d’aconseguir, apoderar-se de, guanyar... (“va fer-se amb el llibre / amb el títol / amb la pilota...”) és una interferència inadmissible.

fregar exercir fricció sobre una superfície, no significa ‘vorejar’, ‘ranejar’, ‘limitar’, ‘termenar’; la locució ‘frec a frec’ significa ‘a tocar’: “va proferir unes paraules que vorejaven l’insult” (no pas ‘fregaven l’insult’).

G

gaire adjectiu i adverbi, substituït, per interferència, amb ‘molt’, particularment en frases negatives, interrogatives o condicionals: ‘no hi estaré molt’, ‘que hi va estar molt?’, ‘si has d’estar-hi molt, no m’espero’, en lloc de “no hi estaré gaire”, “que hi va estar gaire?”, “si has d’estar-hi gaire...”.

generar verb que es fa servir en tots els sentits emparentats amb ‘fer’, ‘produir’, ‘suscitar’, ‘gestar’, ‘engendrar’...; cal restringir-lo a l’ús propi, que és ‘engendrar’ (en sentit tècnic sobre-tot) o ‘donar origen’.

gens adverbi de quantitat, contrari de ‘del tot’ (“les disposicions de SF no agraden gens”); per interferència, és suplantat abusivament per ‘cap’, d’un costat, i ‘res’, d’un altre; també en frases interrogatives o condicionals: “si necessites gens d’ajut, pots recórrer a N”.

giny mecanisme, artefacte; no és igual que ‘enginy’, que significa ‘habilitat’, ‘inventiva’.

gira ‘plec del llençol’; en el sentit de ‘recorregut musical o teatral’ podem fer servir ‘ronda’.

global (globalització) relatiu a un tot considerat en general; l’anglès ‘global’ es tradueix, generalment, per ‘planetari’, ‘mundial’.

govern emprat tot sol designa el de l’àrea catalana; si no, cal adjuntar-hi el gentilici determinant; no són admissibles designacions com ‘govern central’ en lloc de ‘govern espanyol / francès’.

guerra del 1936-1939 (o del 36-39) la que van desfermar els militars espanyols el 1936 (no ‘guerra civil’, ni ‘guerra dels tres anys’).

H

Hamàs organització palestina; no aspirem la ‘h’ inicial i accentuem la segona ‘a’: ‘partidaris d’Hamàs’, no pas ‘de Hamas’.

Hesbol·là (l’) organització islamista (no n’aspirem la ‘h’ inicial i n’accentuem la ‘a’: ‘l’Hesbol·là iraquiana...; no ‘Hesbolà’, ni ‘Hezbollah’, ni ‘Hezbollah’).

hashtag vegeu *etiqueta*.

hindú seguidor de l’hinduisme, no pas habitant de l’Índia, que és ‘indi’, ni cap de les llengües que s’hi parlen.

home 1. individu de l’espècie humana; no ha de substituir-se per ‘persona’ (cf. *humà*); 2. individu masculí de l’espècie humana.

hora (a l’hora): significa a temps, puntual; no s’ha de confondre amb ‘alhora’, que significa simultàniament.

hora (escriptura): pot ésser literal o sexagesimal, segons els casos.

horabaixa període comprès entre el migdia i el vespre, d’ús regional, però preferible a ‘tarda’; usat adverbialment, va sense article: “la reunió serà a horabaixa”.

humà adjectiu que, sobretot en plural, sol substantivar-se a fi d’evitar, incongruentment, ‘home’, considerat sexista; però ‘humà’ deriva de ‘home’ i, per tant, hi refereix; a més, ‘els humans’ és del mateix gènere gramatical que ‘els homes’.

I

ignorar significa ‘no saber’ (‘ignorava que s’hagués exiliat’), no pas ‘desdenyar’, ‘no tenir en compte’, ‘menystenir’, ‘passar per alt’... (“Espanya menysté la Generalitat”, no pas ‘ignora’).

igual cal evitar-ne l’ús amb valor de probabilitat o conjectura (‘igual ho anunciaran’).

impagar (impagament) usat a tort i a dret en lloc de ‘no pagar’, ‘manca de pagament’, i a vegades de ‘no cobrar’, ‘no-cobrament’.

imputar verb transitiu; atribuir a algú la responsabilitat d'un acte; el delict s'imputa; qui és investigat pot acabar encausat o inculpat, no pas imputat.

inclòs participi de 'incloure'; sovint usat en lloc de 'inclouent(-hi)'.

inclús adjectiu, és un equivalent, especialitzat, de 'inclòs'; no significa 'fins i tot'.

incomplir emprat indiscriminadament en detriment de 'violar', 'transgredir' 'infringir' o 'desobeir'.

indi, indià -ana (índia) gentilici de l'Índia; cal preferir 'indià', que és la forma clàssica (el gentilici dels aborígens americans és, a manca de terme millor, *amerindi*).

infligir aplicar un càstig, una pena; no s'ha de confondre amb 'infringir'.

infringir (no pas 'infrigir') transgredir una norma, una llei...; és diferent de 'infligir'.

iniciar (inici) 'introduir (algú) en una doctrina, en una societat...'; no és pas sinònim de 'començar'.

internet no va amb article –ni majúscula inicial, perquè es considera un mot comú.

J

ja que locució conjuntiva causal; es fa servir igual que 'com que'.

jugar no significa 'fer un paper', 'exercir, una funció'; a més, el complement de 'jugar a' va sense article ('jugar a bitlles / a pilota', no pas 'a les bitlles / a la pilota').

L

llançar sinònim de 'tirar', preferible en alguns usos figurats ("llançar una campanya").

llençar desfer-se d'una cosa ("llençar els mobles vells, les escombraries"); no és ni 'llançar' ni 'tirar'.

l·listat emprat erròniament per comptes de ‘l·lista’ (“l·lista dels guanyadors”, no pas ‘l·listar’); l·listat significa ‘ratllat horitzontalment’.

l·levant punt cardinal; mai no designa el nostre país, ni en tot ni en part.

l·levants (de taula) plat, generalment dolç, amb què se sol acabar un àpat (cal bandejar *es*. ‘postres’).

l·liurar ‘fer a mans’, ‘donar’; substitueix ‘entregar’, però no n’és pas un equivalent exacte.

l·lum (verd, verda) no significa ‘autorització’, que és ‘vist-i-plau’, ‘via l·liure’...

l·lur possessiu de tercera persona plural; no es fa servir en texts informatius (en les altres menes de text és admissible, si s’empra degudament).

lo inadmissible, com a article neutre.

localitat no s’ha de fer servir per referir a nuclis urbans de l’àrea catalana.

M

mai suplantat en frases interrogatives o condicionals, com ara: “torna a casa, si mai et convé”, “que ho llegiràs mai?”, per expressions semblants a l’espanyol: ‘si un dia et convé...’, ‘ho llegiràs alguna vegada?’.

manl·levar verb més precís i preferible que no demanar (enprésentec) o adoptar (una idea, una frase, un nom).

marxa (posar en) expressió poc recomanable, usada a tort i a dret, en lloc del genuí ‘engegar’ (un motor); ara, en sentit figurat, és més apropiat de dir ‘arrencar’, ‘començar’, ‘estrenar’, ‘activar’.

massiu emprat a tort en lloc de ‘multitudinari’, ‘a gran escala’, ‘en massa’.

mateix (*el mateix*) és inadmissible usat pronominalment, en

construccions com ‘les liquidacions diàries i la comptabilització de les mateixes’ (per comptes de “i la comptabilització corresponent”, posem per cas).

materialitzar emprat abusivament en lloc de ‘concretar’, ‘fer efectiu’, ‘dur a terme’.

medi ambient (*mediambiental*) calc innecessari, gens pertinent: en català ‘medi’ ja significa ‘entorn’; també hi ha ‘ambient’ i ‘ambiental’ (‘estudis del medi’, ‘estudis ambientals’, no pas ‘mediambientals’).

menor (*el menor* + *subst.*) construcció espúria que cal defugir: “no manifesta gens d’interès” (no pas ‘no manifesta el menor interès’); la ‘r’ final és muda, igual que la de ‘major’, fora dels parlars sud-occidentals.

mentrestant aglutinació de ‘mentre estant’ (‘mentretant’ no és admissible).

mínim (*el més mínim* + *subst.*) construcció espúria, a més d’absurda: res no pot ésser inferior a ‘mínim’.

mirar prestar una atenció visual expressa a un objecte, cercar-lo amb la vista, no simplement percebre’l; sovint suplantat, a tort, per veure.

mitjan (a mitjan) locució preposicional que indica devers la meitat d’un període de temps; no pas ‘a mitjans’ ni ‘a mitjans de’ (“l’estrena serà a mitjan estiu / mes / vespre”).

món usat supèrfluament (igual que ‘àmbit’, ‘sector’) en expressions com ‘el món de la música’ o ‘de les lletres’, etc. (“adreçat als amants del còmic”, no ‘al món del còmic’; “saló dedicat al cotxe”, no ‘al sector del cotxe’).

mostra terme emprat abusivament per comptes de ‘exposició’.

municipalitat corporació municipal, preferible a ‘ajuntament’.¹⁵⁵

155. ‘Ajuntament’, és un terme propi de l’administració municipal d’Espanya, estès als països que ha colonitzat.

N

nacional dit sense concretar-ne el referent, s'entén de la nació catalana; si no, ha d'anar acompanyat del gentilici apropiat.

Nadal nom propi de festa; no té plural ni accepta l'article determinat ("per Nadal de l'any passat va nevar molt", no pas 'pel Nadal de l'any passat...').

neerlandès (-esa) nom de la llengua parlada als Països Baixos i a Flandes; *cf.* també Països Baixos.

ningú suplantat, en frases interrogatives i condicionals per 'algú', a imitació del castellà: "Hi ha ningú que vulgui fer de voluntari?", "Mira si encara hi ha ningú que s'espera" (no pas 'hi ha algú...').

Nobel (premi) nom d'uns premis científics i literaris, pronunciat /nu 'bel/; és impropï de pronunciar-lo 'nóbel' o 'nòbel'.

nombre substantiu emprat a desdir, sovint supèrfluament, significat 'total' o 'conjunt' ('el nombre de morts de càncer augmenta cada any', en lloc de "cada any hi ha més morts de càncer", per exemple).

nombres es poden escriure *literalment* o *numèrica*, segons els casos.

nombrós adjectiu emprat desmesuradament, en perjudici de 'molt', 'força', etc.

només adverb usat a tort i a dret, a vegades suplantant expressions més genuïnes, com 'i prou' ("n'autoritza una i prou", preferible a 'només una'); 'no només' s'ha de relegar en favor de 'no solament', 'no (tan) sols', 'no únicament'...

O

o conjunció adversativa emprada a voltes, abusivament, en lloc de 'i' ("els agents han visitat Anglaterra, Cuba o Gàmbia", en lloc de 'i Gàmbia'); la construcció 'A i/o B' s'ha de proscriure.

obert (*en obert*) en el sentit de transmissió audiovisual de franc

s'ha de relegar; equivalents apropiats: 'de franc', 'lliure', 'oberta'.

objectiu (subst.) emprat a desdir en detriment de 'finalitat', 'designi', 'propòsit', 'intenció' (convé de recordar que 'objectiu' és, primàriament, un terme d'estratègia militar).

oblidar es fa servir, quasi en exclusiva, en detriment de 'descuidar' o de no 'recordar(-se'n)', que s'han de preferir.

obviar (obviar a) verb, intransitiu; significa 'obstaculitzar', 'oposar resistència', no pas 'esquivar', 'defugir' ("el tribunal no ha volgut obviar a la pressió del govern").

oratge a VilaWeb designa, també i preferentment, l'estat atmosfèric, d'acord amb els parlars del català occidental, en lloc de 'temps', que hi té valor cronològica.

organitzar verb transitiu, exigeix complement directe; és inacceptable de servir-se'n absolutament, sense el pronom *ho*, per exemple: "Ho organitza: AN" (no pas: 'Organitza: AN').

P

paer conseller municipal de Lleida, de Balaguer i de Cervera; 'paer en cap', batlle d'aquestes poblacions.

paeria govern municipal de Lleida, de Balaguer o de Cervera, presidit pel paer en cap.

parafernàlia emprat a tort en el sentit de 'arsenal' o 'andròmines'; ('parafernals' són els béns que la dona aporta(va) al matrimoni, a més a més del dot.)

parlar verb intransitiu; no admet, doncs, complement directe¹⁵⁶ i, per tant, no es pot pronominalitzar mai amb *ho*; sí que pot anar acompanyat d'un complement regit per *de*, que es

¹⁵⁶. Únicament si el complement és (el nom d')una llengua s'usa, ja d'antic, transitivament: "Parlareu noves llengües" (I. de Villena); "Parlava bé el gal·lès".

pronominalitza amb *en* (“ja *en* parlarem demà” (de tal qüestió o d’on anirem, per exemple), de cap manera ‘*ho* parlarem demà’).

part (*per part de*) locució emprada abusivament, per no dir a tort, en lloc de ‘de’ o, simplement, de ‘per’ (“carrers recuperats pels veïns”, no pas “per part dels veïns”).

participar verb transitiu en el sentit de comunicar: “li van participar la mala nova”; també preposicional, en el de ‘prendre part’, ‘intervenir’ regeix *en*, no pas *a* ni *de* i el complement es pronominalitza amb *hi* (‘participar en una assemblea’, no pas ‘a una / d’una assemblea’). És inacceptable de servir-se’n absolutament, sense *hi*, per exemple: “Hi participen: A i B” (no pas: ‘Participen A i B’). Doncs no, participar no és important, és participar-hi, que ho és.

partir (*a partir de*) locució supèrflua en casos com “el concert serà demà a partir de les 22.00” (n’hi ha prou amb ‘demà a les 22.00’); i abusiva en expressions com ‘comença a partir de mitjanit’ (‘començar’ fa sobrer ‘a partir de’).

pas (no... pas) adverb de negació desdenyat, malgrat l’ús popular, en els texts escrits, sobretot periodístics; reforça una negació, majorment quan s’espera un afirmació; acompanya el ‘no’ expletiu de moltes frases comparatives: “És més alt que no pas tu”, “jura i perjura que s’estima més un país pobre que no pas un país esclau”.

passar-s’ho bé s’ha de proscriure; en tot cas, és ‘passar-ho bé’, ‘passar gust’ o ‘xalar’.

pastera recipient on hom pasta (generalment) la farina; no significa ‘embarcació’, cf. *barcassa*.

patera manlleu inadmissible, cf. *barcassa*.

patir es fa servir tothora, i sovint a tort, en lloc de ‘sofrir’, ‘suportar’, ‘endurar’, ‘sostenir’...; en la llengua corrent ‘patir’ és intransitiu i s’usa absolutament (“els infants pateixen molt més

que no ens pensem”); o bé és preposicional i, en tal cas, va acompanyat de la preposició *de* (‘pateix del cor / d’amor’...).¹⁵⁷

pel·lícula, terme a relegar, en favor de *film*.

per (per a) preposicions que a vegades usurpen, per interferència, usos propis de preposicions altres, particularment *de*.

perjudici dany causat a algú; no s’ha de confondre amb *prejudici*.

però conjunció adversativa; la llengua popular no la posposa; VilaWeb tampoc, doncs (“però, al final, la llei no es va votar”, no pas “al final, però, la llei no es va votar”).

persona té una significació antropològica i moral, no simplement biològica; cal evitar de servir-se’n per a designar un agent, o pacient, d’un esdeveniment o acció (per exemple: “hi havia mil persones al camp” en lloc de “hi havia mil espectadors”); el mot ‘gent’ és sovint preferible (*cf. home*).

petanca vegeu *botxes*.

piulet missatge electrònic breu de Twitter (no pas ‘tweet’, ni ‘tuit’, ni ‘tuït’, que és un ocell); un conjunt de ‘piulets’ és una ‘piulada’ i el verb, ‘piular’ o ‘piulejar’ (amb un matís diferent), i no pas ‘tuitejar’.

plantejar manlleu que, en el sentit de prendre en consideració o similar, ha d’ésser substituït per ‘establir’, ‘proposar’ o ‘defensar’, ‘fer valer’..., segons els casos.

poble no és genuí en lloc de vilatge, nucli de població petit.

poder verb dit transitiu, que té sempre un infinitiu de complement directe: “no *POGUÉ* assistir al congrés”, “no *PODIA* ni respirar”... Únicament pot anar tot sol emprat el·lípticament, en funció diguem-ne ‘proverbal’: “Vols entrevistar-lo? No

157. Per molt que es facin servir, frases com ‘el nombre d’estudiants ha patit un lleuger descens’, ‘la Vall d’Àneu no ha patit cap acció transformadora’ s’han de defugir sense excepcions.

puc.” Construccions de *poder + amb*, a l’estil de: “No *podia amb* tanta responsabilitat”, “El jutge no *pot amb* el testimoni”, s’han de rebutjar de ple a ple.

posposar significa ‘posar darrere’, no pas ‘deixar per a una altra data’ (‘el romanès posposa l’article definit al nom’, però “el ple municipal ja s’ha ajornat dues vegades”, i no pas ‘s’ha posposat dues vegades’).

post no significa anotació, apuntament o entrada feta en un bloc web.

postres cf. *llevants* (de taula).

potser adverbí modal de possibilitat; el verb que modifica no va en subjuntiu, sinó en indicatiu o futur: ‘potser guanyaran’, no pas ‘potser guanyin’.

prejudici opinió no fonamentada en un coneixement o experiència reals (no s’ha de confondre amb ‘perjudici’).

pres significa agafat, arrestat, no pas ‘presoner’, que designa qui és tancat en una presó i, per extensió, un ‘captiu’ –de guerra, o de qui o què sigui.

problema mot usat abusivament en lloc de ‘dificultat’, ‘inconvenient’, ‘mal’, ‘maldecap’, ‘entrebanc’, ‘obstacle’, ‘nosa’...

projecte estudi o pla d’una obra o d’una acció a fer; en cap cas una obra o una acció ja acomplertes.

pronom l’ús apropiat dels pronoms va lligat a les construccions verbals; cal activar-ne l’ús perquè afavoreixen una redacció sòbria, àgil i genuïna i estalvien els referents gratuïts.

propi no significa ‘mateix’, ‘en persona’ (“va venir el conseller mateix/en persona”, no pas ‘el propi conseller’).

propòsit (a propòsit, a propòsit de, de propòsit) locucions adverbials de sentits diferents: ‘a propòsit’ equival a ‘apropiament’: “N. parla sempre a propòsit” (d’una manera adient, ajustada al cas); ‘a propòsit de’ equival a ‘en relació amb’,

‘sobre’, ‘al respecte de’: “a propòsit de l’enquesta, va dir que tothom la trobava esbiaixada”; ‘de propòsit’ equival a ‘deliberadament’, ‘expressament’: “m’ha ofès de propòsit” (amb intenció d’ofendre’m).

proposta emprat abusivament per a referir-se a una acció, disposició... (cf. *projecte*).

província terme administratiu que, aplicat al nostre país, no s’ha de dissimular amb ‘comarques de...’; en tot cas, amb ‘circumscripció’, ‘demarcació’...

provocar s’empra abusivament en lloc de ‘causar’, ‘derivar’, ‘fer’, ‘originar’ (“una explosió li va causar la mort”, no ‘li va provocar...’); ‘provocar’ significa ‘incitar’, ‘donar peu a’ (“l’insult el va provocar”).

Q

Qaida (al-Qaida) organització islamista (no al-Qaeda); si comença frase, Al-Qaida, naturalment.

quant (un quant, uns quants, unes quantes) adjectiu i pronom indefinit de quantitat, abusivament substituït per ‘divers’, ‘diferent’ (“ha recorregut uns quants quilòmetres”, no pas ‘diversos/diferents quilòmetres’; “hi ha treballat un quant temps”, no pas ‘algun temps’; “atletes d’uns quants països”, i no ‘de diversos països’ (cf. *algun, divers*).

que expletiu en frases interrogatives, abandonat per influència espanyola: “Que et penses que faran justícia?”, substituït per ‘et penses que...’

quelcom pronom indefinit, significa ‘alguna cosa’, no pas ‘una mica’, ‘un poc’... No és, doncs, admissible una frase com ara ‘parlava amb quelcom de menyspreu’.

R

realitzar prodigat a tort i a dret per comptes de ‘fer’ i verbs més apropiats i corrents.

rebutjar no és un equivalent simètric de l’espanyol *rechazar*; sovint usurpa el lloc de mots com ara ‘denegar’ o ‘negar’, ‘desestimar’, ‘obviar a’, ‘refusar’, ‘repudiar’.

refusar significa ‘no acceptar’ (una proposició, una invitació, un obsequi...), no pas ‘rebutjar’, que connota menysteniment, ni ‘desestimar’, que implica denegació.

recolzar (en, sobre) significa posar els colzes en una base i, per extensió, tenir-se una cosa en un suport (físic, moral) o fer-la-hi sostenir; no significa ‘fer costat’, ‘prestar suport’, ‘apuntalar’, ‘defensar’, ‘estintolar’, ‘sostenir’.

relació (en relació amb) aquesta és la construcció preferible, al costat de ‘amb relació a’; cal prescindir de ‘amb relació en’, ‘en relació a’ i ‘en relació en’. (Segons alguns diccionaris ‘en relació amb’ i ‘amb relació a’ tenen un significat lleugerament divers.)

relleu (en relleu) la locució ‘de relleu’, significa ‘important’, ‘notable’; però si subratllem una paraula, un fet, etc., la ‘posem en relleu’.

rellevància (*relevant*) anglicisme innecessari, usat a tort com a sinònim de ‘importància’ (‘important’); en anglès, significa ‘idoneïtat’, ‘que fa al cas’.

repositori anglicisme innecessari, emprat en lloc de ‘dipòsit’, ‘arsenal’, ‘consigna’.

reptar (repte) significa ‘retreure’, ‘amonestar’, no pas envidar o desafiar (*cf. fita*).

res pronom quantitatiu fet servir abusivament, per interferència, en lloc de ‘gens’: ‘no costa res’ per ‘no costa gens’;¹⁵⁸ suplantat

¹⁵⁸. ‘Això no costa res’ vol dir que és de franc; altrament, ‘això no costa gens’ significa que és fàcil, per exemple.

per ‘alguna cosa’ en frases interrogatives o condicionals: ‘si vols alguna cosa, demana’ (en lloc de “si vols res, demana”); finalment, ‘res de res’ (tan absurd com ‘cap cosa de cap cosa’) s’ha de substituir, si tant cal, per ‘ben res’ o un recurs semblant.

respecte (al respecte) és inadmissible en usos pronominals, com ara “té unes idees molt originals al respecte”; però és pertinent en casos com “té unes idees molt originals al respecte de la política” (‘al respecte de’, preferible a ‘respecte a’).

reticència (reticent) acció de callar una cosa o dir-la incompletament, ometent informació necessària; no significa ‘recel’, ‘resistència’, ‘rebequeria’, ‘renuència’ (‘rebec’, ‘recelós’, ‘refractari’, ‘renuent’...).

retransmetre usat innecessàriament en lloc de ‘transmetre’.

ronda recorregut d’una companyia musical o teatral, i no pas ‘gira’, que té un altre significat.

rotar solament significa ‘eructar’, de cap manera ‘girar’, ni ‘voltar’, ni ‘giravoltar’, ni ‘vogir’, per més que ‘rotació’ sigui un mot apropiat.

ruïna construcció malmesa o decaiguda; en plural, significa restes (arqueològiques, per exemple); no és sinònim de ‘runa’.

runa significa ‘enderrocall’ i s’emptra en singular; no és pas equivalent de ‘ruïna’ o ‘ruïnes’.

S

sabotar (sabotatge) no pas ‘sabotejar’.

santuari significa ‘temple’, no ‘refugi’, ‘cau’, “l’Irac és un refugi o cau de talibans”, no pas un ‘santuari’.

sector cf. *món*.

seguir no significa ‘continuar’, ‘prosseguir’, sinó ‘anar al darrere’, ‘fer cas’, ‘acatar’.

sentir percebre un so, suplantat abusivament per ‘escoltar’; ‘sentir un discurs’ no és ‘escoltar-lo’.

sentir-hi tenir capacitat auditiva, no ésser sord (“després de l’accident ja no hi sentia gaire”).

seu (seva) adjectiu i pronom possessiu; genuïnament, s’usa amb molta parsimònia i, en principi, tan sols referit a persones o personificacions (*cf.* també *llur*).

sí o sí expressió absurda, en lloc de ‘tant sí com no’, ‘tant sí com si no’.

sigles s’han de fer servir les ben conegudes i prou; les altres, si de cas, *després* d’haver enunciat sencer el nom que representen, no al revés; les de denominacions traduïdes han de correspondre a la traducció, tret que les corresponents a les denominacions originals siguin de domini comú.

signar (signatura) preferible a ‘firmar’ (‘firma’).

síndic defensor civil a Catalunya, jutge a Andorra, batlle a l’Alguer; en aquest últim sentit, únicament aconsellable en ‘context alguerès’.

sinonímia o l’ús de referents múltiples, generalment conseqüència de construccions nominals poc genuïnes, banalitza el lèxic i s’ha de bandejar.

solitari (*en solitari*) significa tot sol, aïllat, no pas únic o sense rival: “És l’únic a presentar-se a les eleccions”, no pas ‘s’hi presenta en solitari’.

somniar (o somiar) verb intransitiu (“de jove somniava molt”) transitiu, en cap cas, preposicional: “He somniat això” (no pas ‘en això’ o ‘amb això’.¹⁵⁹

sondar (sondatge) no pas ‘sondejar’ (ni ‘sondeig’).

sortir (eixir) verb no reflexiu; són inadmissibles frases com ‘el

159. “Una pàtria tan petita, / que LA somnio completa” (no pas ‘hi somnio’), ‘aquest somia truites’ (no pas ‘en truites’ o ‘amb truites’).

cotxe s'ha sortit de la carretera', 'el riu s'ha sortit de mare', en lloc de "el cotxe ha sortit / se n'ha anat de la carretera", "el riu ha sortit de mare / ha sobreixit".

sortir-se'n (eixir-se'n) aconseguir un propòsit, reeixir en una empresa: "semblava impossible, però se n'ha sortit".

sotassignat (-ada) qui signa un document (no pas 'sotassignant').

subjuntiu cal servir-se'n quan toca; els usos espuris s'han de combatre.

suport la construcció 'donar suport' s'aplica per activa i per passiva, en detriment de 'fer costar', 'abonar', 'sostenir'..., a vegades més apropiats; a més a més, cal evitar l'ús de 'suport' en el sentit de partidari, adherent: "relació dels qui s'han adherit a la vaga", i no pas 'dels suports a la vaga'.

suportar verb emprat abusivament, sobretot en informàtica, per comptes de 'funcionar', 'acceptar', 'admetre', 'ésser compatible amb'...

suposar fet servir abusivament en el sentit de 'costar', 'valer', 'significar', 'equivaler', 'ésser', 'representar', 'implicar', etc. ("la nova versió, més clara, és una millora de l'anterior", no pas 'suposa una millora').

T

també (com també) no equival a 'i' o 'a més de'; per tant, escriurem "hi van assistir personalitats polítiques, culturals i veïns del barri", no pas 'com també veïns del barri'.

tanmateix no vol pas dir 'així mateix', 'també', sinó 'però'.

tarda terme d'ús regional per a indicar el temps que va del migdia al vespre; és preferible 'horabaixa'.¹⁶⁰

160. En català, els termes que designen el temps comprès entre el migdia i el vespre tenen un àmbit regional divers: 'horabaixa' és corrent a les Illes (tret d'Eivissa i l'Alguer), 'vesprada', al País Valencià i 'tarda', a la

tema usat profusament, supèrfluament i sovint a tort (“el congrés parla de les subvencions”, no pas ‘del tema de les subvencions’); quan no és superflu, hi solen escaure millor mots com ‘qüestió’, ‘matèria’, ‘afer’.

temps successió o durada; quant a l’estat atmosfèric, *cf.* *oratge*.

tenir clar expressió manllevada; la locució pròpia és ‘veure [una cosa] clara’ (a vegades, ‘veure-hi clar’).

tenir lloc gal·licisme, sempre substituïble per verbs o recursos com ara: “disputar un partit”, “reunir-se una assemblea”, “fer un homenatge”... (no pas ‘tenir lloc un partit / una assemblea / un homenatge’).

tenir forma referencial de l’infinitiu d’aquest verb; no ‘tindre’.

terra (*el terra*) quan significa paviment, en català popular no sol dur article: ‘anar per terra’, ‘caure a terra’, ‘tirar a terra’, ‘fregar a terra’, ‘pintar a terra’ (no ‘fregar o pintar el terra’).

tipus substantiu emprat abusivament en detriment de ‘forma’, ‘mena’, ‘indole’, ‘classe’, etc. (“solament cultiven fruita d’aquesta classe”, “tenen aquesta mena de dubtes”); convé de reservar-ne l’ús als àmbits especialitzats.

tirar no significa ‘desfer-se de’, ‘rebutjar’, sinó ‘estirar’ (‘tirar el carro’, ‘tirar la xarxa’) o bé ‘deixar anar amb impuls’, ‘disparar’, i en aquest cas va acompanyat de l’objecte que hom tira i, a vegades necessàriament, del lloc on el tira (‘tirar un roc / una bala’, ‘tirar una carta a la bústia’, ‘tirar l’esponja, o la tovallola, a terra’ i no pas ‘tirar la tovallola’).

tòpic emprat erròniament en el sentit de ‘qüestió’, ‘tema’ o ‘afer’: “el discurs del president fou a mitjan matí el tema dominant de Twitter” (no pas ‘tòpic dominant’ ni *trending topic*).

tot davant un topònim, del gènere que sigui, no acompanyat de

resta. Ara, ‘tarda’ és un manlleu i ‘vesprada’ és, fora del País Valencià, un equivalent aproximat de ‘capvespre’.

cap determinatiu o qualificatiu, és sempre invariable: ‘tot València’, ‘tot Osona’, ‘tot Rússia’, ‘tot Àfrica’ (però, ‘tota l’Àfrica negra’).

totes totes (de) és espuri, l’expressió tradicional és ‘de totes passes’.

tret de sortida emprat abusivament, i fora de lloc, per ‘principi’, ‘començament’, ‘origen’ i *donar el tret de sortida* (figuradament) per ‘inaugurar’, ‘començar’, ‘obrir’...

treure contrari de ‘ficar’ i, per extensió, en català central i nord-occidental, també de ‘posar’; però no significa ni ‘prendre’, ni ‘impedir’, etc. De cap manera ‘li ha tret dos punts d’avantatge’ o ‘li va treure el paper de les mans’ o ‘una cosa no treu l’altra’. (Com a contrari de ‘posar’ seria preferible ‘llevar’, d’acord amb l’ús clàssic, baleàric i valencià, sense que hagi d’ésser conflictiu amb el sentit de ‘deixar el lli’ que té ‘llevar-se’.)

trilió és un milió de bilions (18 zeros); diferentment, en l’àmbit anglo-saxó, significa un bilió (12 zeros).

trobada (trobar) suplanta, abusivament, ‘reunió’ o ‘aplec’; ‘trobar algú’ és una acció o fet puntual, no de durada.

tuit manlleu innecessari i mal escrit (‘tuit’ hauria de rimar amb ‘cuit’; per tant, no representa bé l’anglès ‘twit’); el terme per a designar un missatge de Twitter és ‘piulet’ (també ‘piulada’, que pot tenir un sentit més ample).

Twitter és nom propi, i s’ha d’escriure amb inicial majúscula; va sense article: “la notícia, l’he treta de Twitter” (no ‘del Twitter’).

U

urdú llengua oficial del Paquistán, no pas ‘urdu’.

V

venir forma referencial de l’infinitiu d’aquest verb; no ‘vindre’.

verb és la base expressiva del català, que prefereix les construccions verbals.

vesprada mot que significa, regionalment, ‘horabaixa’ i ‘vespre’, però que en la llengua general és un equivalent aproximat de ‘capvespre’.

veure copsar amb la vista, diferent de ‘mirar’ (‘veure un gat’ no és pas ‘mirar-lo’).

veure (clarament) no pas ‘tenir clar’.

veure-hi tenir visió, capacitat visual, no ésser cec, en sentit recte i figurat (“no és cec del tot, però no hi veu gaire”).

veure-s’hi tenir una visió bona o suficient, en una situació concreta (“ja t’hi veus –amb tan poca claror?”).

viatjar s’usa absolutament, sense indicar direcció o destinació (no ‘viatja al Magrib’, però sí ‘viatja pel Magrib’).

volta (fer la volta) no significa capgirar una situació, un argument..., sinó circumval·lar un objecte; ‘fer la volta’ és preferible a ‘donar la volta’.

vulgarismes desdiuen de la llengua informativa; també, en principi, els col·loquialismes.

X

xifrar significa numerar, no pas estimar o avaluar; per tant, no s’ha d’escriure ‘obres xifrades en deu milions d’euros’, sinó ‘valorades en...’; també significa escriure en un codi secret i, per tant, fa inútil el manlleu ‘encriptar’.

Z

zona es fa servir abusivament, o supèrfluament (igual que ‘àrea’ o ‘espai’), per indicar un lloc determinat: ‘treballen a la zona del port’ en lloc de “treballen al port”.

14. TOPÒNIMS I GENTILICIS

Breu recull de topònims que solen aparèixer als mitjans de comunicació, acompanyats del gentilici corresponent; també de gentilicis sense el topònim corresponent. Tant de noms com de gentilicis, n'hi ha dels Països Catalans i de fora, que

- són objecte de dubte, quant a forma o grafia,
- no adopten a VilaWeb la forma més en voga a molts mitjans.

Les entrades amb cursiva són de formes que s'han d'evitar, perquè desdiuen dels criteris que se segueixen a VilaWeb, que recordem tot seguit.

Els criteris generals pertocant als topònims són els següents:

- les formes tradicionals catalanes són preferents, àdhuc si han estat arraconades per formes foranes;
- si no hi ha forma tradicional catalana, s'adopta la forma originària¹⁶¹ (si cal, transcrita, no pas transliterada);
- la grafia dels noms greco-l·latins es basa en la pronúncia catalana genuïna, sobre la qual no prevalen criteris etimològics;
- moltes de les formes pertinents són recollides al Petit Curial i a la GEC –sense els diacrítics inusuals en català;

¹⁶¹. Aquesta forma originària pot no coincidir amb la forma oficial o més divulgada, com sol passar en el cas de països sense estat o no reconeguts.

- en uns quants casos es fa constar si certs noms, corrents i adoptats com a normatius, són interferits i se n'assenyala la forma adient;
- els criteris generals de formació dels gentilicis s'exposen al capítol 7, al final de la primera part (pp 87-90).

A

Aaiun (al-Aaiun) ciutat del Sàhara Occidental (no Al-Ayún, ni El Aaiún); si comença frase, Al-Aaiun, naturalment.

Abertawe ciutat de Gal·les (no *an.* Swansea).

Abkhàsia república georgiana (no Abkhàzia); gentilici: abkhasià -ana.

Açores, els arxipèlag portuguès (no les Açores ni *es.* Azores o *pt.* Os Açores).

Aiaciu capital de Còrsega (no *fr.* Ajaccio).

Ais de Provença ciutat d'Occitània (no *fr.* Aix-en-Provence).

Àlaba territori del País Basc (no *es.* Àlava, ni *eu.* Araba); gentilici: alabès -esa.

Albi ciutat d'Occitània (no Albí); gentilici: albigès -esa.

Alep ciutat de Síria (no Aleppo).

Alger capital d'Algèria (no *es.* Argel); gentilici: algerí -ina (no argelí, ni argelià).

Algèria estat de l'Àfrica (no Argèlia); gentilici: algerià -ana (no algerí, ni argelí o argelià).¹⁶²

Alto Adige *cf.* Tirol del Sud.

Alvernha (l') regió d'Occitània (no Alvernha, ni *oc.* Auvernha, ni *fr.* Auvergne); gentilici: alvernès -esa.

amazic (-iga) gentilici d'un poble de l'Àfrica septentrional; tam-

^{162.} Ara, la forma catalana pertinent és Algeria (accent tònic sobre la 'i', no pas sobre la 'e').

bé designa la llengua pròpia d'aquest poble; en cap sentit no s'ha de fer servir 'berber'.

Amàzones riu i regió de l'Amèrica del Sud; també personatges mitològics (és sempre mot esdrúixol, no pla.)

Andorra (Principat d'Andorra) estat dels Països Catalans; gentilici: andorrà -ana.

Ànkara (amb accent a la primera síl·laba) capital de Turquia (no Ankara, ni Ankarà).

Anoia comarca de Catalunya (no l'Anoia).

Antíbol ciutat d'Occitània (no *fr.* Antibes).

Anvers ciutat de Flandes (també consta la forma Antuèrpia, adaptació d'Antwerpen).

Apennins serralada de la península itàlica (amb dues 'nn', no una).

Aragó (l') regió de l'antiga corona catalano-aragonesa.

Argèlia cf Algèria.

Argentina (l') estat de Sud-amèrica.

Arieja (l') riu d'Occitània (no *fr.* Ariège).

Arle ciutat d'Occitània (no *fr.* Arles; no s'ha de confondre amb Arles, la vila vallespirenca).

Arles vila del Vallespir (no s'ha de confondre amb Arle, ciutat occitana).

Aurènja ciutat d'Occitània (no *fr.* Orange).

Auvergne cf. Alvèrnia.

Avinyó ciutat d'Occitània (no *oc.* Avinhon, ni *fr.* Avignon).

Azerbaitjan (l') estat de l'Àsia (no Azerbaidjan).

B

Bages comarca de Catalunya (no el Bages).

Baixquíria república de la Federació Russa (no Bashkíria); gentilici: baixquirià -ana.

balear, baleàric (-a) gentilici de les Illes Balears; els habitants de

les Illes es designen segons l'illa de pertinença: mallorquins, menorquins, eivissencs, formenterers.

Bangladeix (el) estat de l'Àsia (no Bangla Desh, ni Bangladesh); gentilici: bangladeixà -ana.

bantu individu d'un grup de pobles de l'Àfrica subequatorial; l'una qualsevol de les llengües que parlen; no pas bantú.

Barbastre o **Balbastre** vila de l'Aragó.

Basc, País país d'Europa; adés en designa la totalitat (*eu.* Euskal Herria), adés el conjunt sota domini espanyol (*eu.* Euskadi); gentilici: basc -a, èuscar -a; lingüísticament, èuscar s'ha de preferir a basc i a euskera o euskara.

Bàssora ciutat de l'Irac (no Basora, ni Basra, ni Basrah).¹⁶³

Bàstia ciutat de Còrsega (amb accent a la primera síl·laba).

Baviera estat federat d'Alemanya; gentilici: bavarès -esa.¹⁶⁴

Beijing cf. Pequín.

berber cf. amazic.

Bèrgam ciutat d'Itàlia (no *it.* Bergamo).

Besers ciutat d'Occitània (no Besiers, ni *oc.* Besièrs, ni *fr.* Béziers).

Bielorússia estat d'Europa (no Belarús, ni Belorússia); gentilici: bielorús -ussa.

Bilbao ciutat del País Basc (no *eu.* Bilbo); gentilici: bilbaí -ina.

Biscaia territori del País Basc; gentilici: biscaí -ina.

Bolonya ciutat d'Itàlia (no Bolònia); gentilici: bolonyès -esa.

Bolzano cf. Bozen.

Bombai cf. Mumbaí.

Bordeu ciutat d'Occitània (no Bordeus o Burdeus, ni *oc.* Bor-

¹⁶³. No s'ha de confondre amb Bosrà, ciutat del migjorn de Síria.

¹⁶⁴. La forma catalana pròpia, atestada d'antic, és Bavera, com es pot veure, per exemple, a *Tirant lo Blanc*; alternativament, Bavària, forma basada en el gentilici bavarès, és preferible.

dèu, ni *fr.* Bordeaux, ni *es.* Burdeos); gentilici: bordelès -esa.

Bòsnia i Hercegovina estat d'Europa (no Herzegovina, ni Herzegòvina; tampoc Bòsnia-Hercegovina); gentilici: bosnià -ana.

Botsuana estat de l'Àfrica (no Botswana); gentilici: botsuanès -esa.

Bozen capital del Tirol del Sud (no *it.* Bolzano).¹⁶⁵

Brasil (el) estat de Sud-amèrica; gentilici: brasiler -era.

Bruges ciutat de Flandes (no Bruixes, ni *es.* Brujas); gentilici: brugenc -a.

C

Cadís ciutat d'Espanya; gentilici: gadità -ana.

Caerdydd capital de Gal·les (no *an.* Cardiff).

Caernarfon ciutat de Gal·les (no *an.* Caernarvon / Carnarvon).

Caixmir (el) regió de l'Índia (no Catxemira, ni Cachemira); gentilici: caixmirenc -enca.

Calataiud vila de l'Aragó.

Calcuta ciutat bengalina de l'Índia (no *an.* Calcuta, ni Kalikata o Kolkata).

Càller capital de Sardenya (no *it.* Cagliari).

Cambotja estat de l'Àsia (no Cambòdia, ni Cambodja, ni Kamputxea); gentilici: cambotjà -ana.

Canal de la Mànega denominació inacceptable *cf.* Mànega.

Cànberra capital d'Austràlia (amb accent a la primera síl·laba).

Cana ciutat occitana (no *oc.* Canas, ni *fr.* Cannes).

Canton ciutat de la Xina (no Cantó).

Caors ciutat d'Occitània (no variant *oc.* Caur, ni *fr.* Cahors).

Carcassona ciutat d'Occitània (no *fr.* Carcassonne).

165. La forma retoromànica pròpia és, tanmateix, Bulsan.

Carpats serralada de l'Europa oriental (amb accent tònic a la segona síl·laba; no Càrpats).

Cardiff cf. Caerdydd.

Cartagena ciutat d'Espanya o de Colòmbia (aquesta última, no Cartagena d'Índies, ni *es.* Cartagena de Indias).

Casaquistàn estat de l'Àsia (no Kazaquistàn o Kazakhstan); gentil·li: casac -a.

Castèlnoudari ciutat d'Occitània (no *fr.* Castelnaudary).

Castres ciutat d'Occitània (no *oc.* Castras).

Catar estat de l'Àsia (no Qatar); gentil·li: catarès -esa.

Catxemira cf. Caixmir.

Ceuta ciutat del Magrib (no *ar.* Sabta).¹⁶⁶

Chicago cf. Xicago.

Ciutat del Cap (la) ciutat de Sud-àfrica (sempre amb l'article).

Clarmont (d'Alvèrnia) ciutat d'Occitània (no *fr.* Clermont-Ferrand).

Coïmbra ciutat de Portugal (amb dièresi a la i).

Colonya ciutat d'Alemanya (no pas *es.* Colonia ni Colònia).

Comunitat Valenciana denominació únicament admissible en una citació; altrament, País Valencià.

Conca ciutat d'Espanya (no *es.* Cuenca).

Constantinoble capital de l'imperi bizantí (no *es.* Constantino-pla); gentil·li: constantinopolità -ana (cf. Istambul).

Copenhaguen capital de Dinamarca (no Kopenhaguen, ni *es.* Copenhague).

Còrdova ciutat d'Espanya i de l'Argentina (amb accent greu i 'v'; no *es.* Córdoba).

Corunya (la) ciutat de Galícia (no *ga.* a Cruña, ni *es.* Coruña).

Costa de Vori estat de l'Àfrica (no pas d'Ivori, que és forma afrancesada).

166. En tot cas, s'hauria de preferir l'*am.* Sebta.

Croàcia estat dels Balcans; gentilici: croat -a (no s'ha de confondre amb croat -da, participant en una croada).

Cuira (o Coira) capital del cantó suís dels Grisons (no *al.* Chur, ni *fr.* Coire, ni variant retoromànica Cuera).

D

Dakar capital del Senegal (no Dàkar).

Damasc capital de Síria (no *ct.* antic Domàs); gentilici: damascè -ena.

Dinamarca país d'Europa; gentilici: danès -esa.¹⁶⁷

Djibuti cf. Gibuti.

Donosti cf. Sant Sebastià.

Douro riu espanyol i portuguès (no *es.* Duero).

Dresden ciutat d'Alemanya (no *es.* Dresde).

Duinkerke ciutat de Flandes (no *fr.* Dunkerque).

E

Edimburg capital d'Escòcia (no *an.* Edimburgh).

Erau riu d'Occitània (no *fr.* Hérault).

Errenderia ciutat del País Basc (no *es.* Rentería).

Escòcia país d'Europa; gentilici: escocès -esa; lingüísticament escocès designa la llengua celta pròpia del país, no la variant d'anglès que s'hi parla.

Estats Units (els) (sigla: EUA, no pas USA ni EE UU); gentilici: nord-americà -ana (no pas estatunidenc ni estadunidenc).

Estocolm capital de Suèdia (no *su.* Stockholm).

Estrasburg capital d'Alsàcia (no *al.* Straßburg, ni *fr.* Strasbourg).

¹⁶⁷. La incongruència del topònim DInamarca amb el gentilici dAnès, exclusiva de l'espanyol (*pt.* Dinamarca, dinamarqués) fa pensar que en català ha d'ésser Danimarca, danès (*oc.* Danemarc, danés, *fr.* Danemark, danois, *it.* Danimarca, danese, *ro.* Danemarca, danez).

Estremadura regió de Portugal (amb 's'); gentilici: estremadurès
-esa.

èuscar *cf.* País Basc.

Extremadura regió d'Espanya (amb 'x'); gentilici: estremadurès
-esa, preferible a extremeny -a.

F

Fes ciutat del Marroc (no *es.* Fez, ni *fr.* Fès / Fez).¹⁶⁸

Flandes país d'Europa; gentilici: flamenc -a; lingüísticament,
flamenc designa les variants del neerlandès pròpies de Flan-
des.

Florença ciutat d'Itàlia (no *es.* Florència).

Frankfurt ciutat d'Alemanya (no *fr.* Francfort).

Friburg ciutat de Suïssa (no *fr.* Fribourg).

Friburg de Brisgòvia ciutat alemanya (no *al.* Freiburg im Breis-
gau).

G

Gallípol ciutat de Turquia (no pas Gallípoli, menys encara
Galípoli).

Gant ciutat de Flandes (no *nl.* Gent).

Garraf comarca de Catalunya (no el Garraf).

Garrigues (les) comarca de Catalunya.

Gernika vila del País Basc (no Guernika, ni *es.* Guernica).¹⁶⁹

Gibraltar territori situat a l'extrem meridional de la península
ibèrica (no *es.* Gibraltar).

Gibuti país i ciutat de l'Àfrica (no pas Djibuti o Dgibuti, ni Ji-
buti).

Gijón *cf.* Xixon.

¹⁶⁸. La forma preferent hauria d'ésser *am.* Fas.

¹⁶⁹. Però el títol del quadre de Picasso és *Guernica*.

Golan (altiplà del), altiplà a migjorn de Síria (no alts, ni altells, del Golan).

Gotemburg ciutat de Suècia (no *su.* Göteborg).

Gran Bretanya (la) estat d'Europa, també anomenat el Regne Unit o el Reialme Unit.

Groninga regió i ciutat dels Països Baixos (no *nl.* Groningen).

Guipúscoa territori del País Basc (no *eu.* Gipuzkoa, ni *es.* Guipúzcoa); gentilici: guipuscoà -ana.

H

Haia (l') capital dels Països Baixos (no la Haia).

Haidarabad ciutat de l'Índia (amb accent a l'última síl·laba; no Haiderabad ni Hyderabad).

Hamburg ciutat d'Alemanya (no Hàmburg).

Hèlsinki capital de Finlàndia (amb accent a la primera síl·laba, no Hèlsinqui).

Hendaia ciutat del País Basc.

Hérault cf. Erau.

Holanda regió dels Països Baixos, no pas tot el país; gentilici: holandès -esa; lingüísticament, holandès designa les variants del neerlandès que es parlen a Holanda, no pas la llengua, que és el neerlandès.

Hong Kong regió de la Xina (no Hong-Kong, ni Hong-kong).

I

Ingúixia república del Caucas (no Ingúshia); gentilici: ingúix -a.

Iparralde conjunt dels territoris del País Basc ocupats per França.

Irak (l') estat de l'Àsia (no Irak, ni Iraq); gentilici: iraquia -ana.

Irlanda estat d'Europa; gentilici: irlandès -esa; lingüísticament irlandès designa la llengua celta pròpia d'Irlanda, no la variant d'anglès que s'hi parla.

Irun població del País Basc (no *eu.* Uranzu).

Islamabad capital del Paquistan (amb accent a l'última síl·laba).

Istambul ciutat de la República de Turquia i capital de l'imperi otomà (no Istanbul, ni Istànbul); l'altre nom de la ciutat, Constantinoble, designa la capital de l'imperi bizantí.

J

Jalalabad ciutat de l'Afganistan (amb accent a l'última síl·laba).

K

Kàbul capital de l'Afganistan (amb accent a la primera síl·laba).

Kamputxea cf. Cambotja.

Karatxi ciutat del Paquistan (no Kàratxi, ni Karachi o Kàrachi).

Kàtmandu capital del Nepal (no Katmandú).

Kazakhstan cf. Casaquistan.

Kemper ciutat de la Bretanya (no *fr.* Quimper).

Kenya estat de l'Àfrica (no Kènia); gentilici: kenyà -ana (no kenyata ni kenia).

Kíev capital d'Ucraïna (amb accent a la primera síl·laba, no *uc.* Kíiv).

Kioto ciutat del Japó (no Kyoto, ni Quioto, malgrat Tòquio).

Kirghizistan cf. Quirguísia.

Kopenhaguen cf. Copenhaguen.

Kosove estat d'Europa (no *sb.* Kosovo, ni Kosova); gentilici: kossovès -esa.

L

Lahaur capital del Panjab (no *an.* Lahore).

Lausana ciutat de Suïssa (no *fr.* Lausanne).

Leeuwarden cf. Ljouwert.

Lieja ciutat de Valònia (no *fr.* Liège).

Lilla ciutat de Flandes (no *nl.* Rijsel, ni *fr.* Lille).

Lió ciutat de França.

Liorna ciutat i província d'Itàlia (no *it.* Livorno).

Lisbona capital de Portugal (no *pt.* i *es.* Lisboa).¹⁷⁰

Ljouwert capital de Frísia (no *nl.* Leeuwarden).

Llemotges ciutat d'Occitània (no Llemotge, ni *oc.* Limòtges, ni *fr.* Limoges).

Lleó ciutat d'Espanya (no *es.* León).

Lleó, del golf d'Europa (no pas golf de Lleó).

Logronyo ciutat d'Espanya (no *es.* Logroño).

Lorda vila d'Occitània i santuari marià (no *es.* Lurdes, ni *fr.* Lourdes).

Los Angeles ciutat dels EUA (no els Àngels, ni *es.* Los Ángeles).

Lucerna ciutat de Suïssa (no *al.* Luzern, *fr.* Lucerne, ni Luzerna).

M

Macedònia estat d'Europa; gentilici: macedoni -ònia; el nom de la llengua que s'hi parla és macedònic.

Madràs ciutat i província de l'Índia (accent sobre la segona síl·laba).¹⁷¹

Magrib (el) regió de l'Àfrica septentrional (no Magreb); gentilici: magribí -ina.

Magúncia ciutat d'Alemanya (no *al.* Mainz).

Malí estat de l'Àfrica (amb accent a l'última síl·laba); gentilici: malià -ana.

Malines ciutat de Flandes (no *nl.* Mechelen).

¹⁷⁰. La forma Lisboa, encara que sigui portuguesa, topa amb la forma tradicional catalana que fa Lisbona.

¹⁷¹. La forma *tm.* és Chennai, però Madràs s'ha de considerar tradicional en català.

Mànega (la) mar que separa la Bretanya i Normandia de Cornu-
alla i Anglaterra.¹⁷²

Marràqueix ciutat del Marroc (amb accent a la segona síl·laba).

Marroc (el) estat de l'Àfrica; gentilici: marroquí -ina, -ins, -ines.

Mèixic estat i ciutat de l'Amèrica septentrional; gentilici: meixi-
cà -ana.¹⁷³

Melilla ciutat del Magrib (no *ar.* Malila / Mlila).¹⁷⁴

Minho riu de Galícia i Portugal (no *es.* Miño).

Montalbà ciutat d'Occitània (no *oc.* Montalban, ni *fr.* Montau-
ban).

Montenegro estat d'Europa (no Montnegre ni Montenegro);
gentilici: montenegrí -ina.

Montpeller ciutat d'Occitània (no *oc.* Montpelhièr, ni *fr.* Montpel-
lier).

Mont-real ciutat del Quebec (no *fr.* Montréal, ni híbrid Mont-
réal).

Montsó vila de l'Aragó (no *es.* Monzón).

Mossul ciutat de l'Irac.

Mumbai ciutat de l'Índia (no pas Mumbai, ni Bombaí o Bom-
bai).

Munic ciutat d'Alemanya (no Múnic, ni Munich o Múnich, ni
al. München); gentilici: muniquès -esa.

N

Nanquín ciutat de la Xina (no Nankín o Nanking, ni Nanqin o
Nanjing).

172. 'Canal de la Mànega' és tan inadmissible com 'Canal del Canal'
o 'Mànega de la Mànega', i 'Canal de la Manxa' és absurd.

173. Tant 'Mèxic' com 'Mègic' o 'Mèjic' són el resultat de males pro-
núncies o grafies i s'han d'evitar.

174. En tot cas, s'hauria de preferir *am.* Tamililt.

Narbona ciutat d'Occitània (no *fr.* Narbonne).

Navarra territori del País Basc (no *eu.* Nafarroa); gentilici: navarrès -esa.

neerlandès gentilici dels Països Baixos; nom de la llengua del país i de Flandes.

Niça ciutat d'Occitània (no *fr.* Nice); gentilici: nicenc -a.

Nîmes ciutat d'Occitània (no *fr.* Nîmes).

Nord d'Irlanda (el) regió d'Irlanda sota domini britànic (no Irlanda del Nord); gentilici: nord-irlandès -esa).

Noruega estat d'Europa; gentilici: noruec -ega (de cap manera 'norueg').¹⁷⁵

O

Odense ciutat de Dinamarca (no *dn.* Odensee).

Oostende ciutat de Flandes (no *es.* i *fr.* Ostende).

Orà ciutat d'Algèria (no *es.* Orán).

Osona comarca de Catalunya (no l'Osona).

Ossètia país del Caucas; gentilici: ossetí -ina.

Òttawa capital del Canadà (amb accent sobre la primera síl·la-ba).

Ourense ciutat de Galícia (no *es.* Orense).

P

Pàdua ciutat d'Itàlia (no *it.* Padova).

País Basc país d'Europa; adés en designa la totalitat (*eu.* Euskal

¹⁷⁵. Noruega és forma pròpia de l'hispano-portuguès, però no del català. En Llull trobem *Norouega*, o sia Norovega?; altrament, Norvègia s'acorda amb la majoria de llengües romàniques (*ll.* Norvegia, *oc.* Norvègia, *fr.* Norvège, *it.* Norvegia, *ro.* Norvegia; també *al.* Norwegen, *an.* Norway), gentilici norvegès -esa.

Herria), adés el conjunt format pels territoris d'Àlaba, Biscaia i Guipúscoa (*eu.* Euskadi); gentilici: èuscar -a, basc -a.

Països Baixos estat d'Europa; gentilici: neerlandès -esa (no pas holandès -esa, que és gentilici d'Holanda).

País Valencià regió dels Països Catalans, històricament Regne de València; s'ha de defugir la denominació Comunitat Valenciana.

Pàmies ciutat d'Occitània (no *oc.* Pàmias, ni *fr.* Pamiers).

Pamplona capital de Navarra (no *eu.* Iruña).

Panjab (el) país de l'Àsia (no Punjab); gentilici: panjabí -ina.

Paquistan (el) estat de l'Àsia (no Pakistan); gentilici: paquistanès -esa (no paquistaní); la llengua oficial és l'urdú, no paquistanès.

Pasai ciutat del País Basc (no *es.* Pasajes).

Pequín capital de la Xina (no Beijing).

Peiteu ciutat de França (no *oc.* Peitieu, ni *fr.* Poitiers).

Peloponnès península de Grècia (amb dues 'n', no pas Peloponnès).

Perigús ciutat d'Occitània (no *oc.* Peireguers, Periguers ni *fr.* Périgueux).

Piemont (el) regió d'Itàlia (no Piamont).

Pirineu (el) preferible a 'els Pirineus'; no s'ha d'escriure ni dir mai 'Pirineu lleidatà' o 'Pirineu gironí', sinó Pirineu occidental o oriental (o bé Pirineu ribagorçà, aranès, pallarès, andorrà, cerdà..., segons que escaigui); la part de la serralada dellà el nostre país es pot designar amb els gentilicis apropiats: basco-aragonès...

Porto, O ciutat de Portugal (no Porto tot sol, ni *es.* Oporto).

Principat designa, tot sol, el Principat d'Andorra; en tot altre cas s'ha de precisar de quin principat parlem: Principat de Catalunya (desaconsellat), Principat de Mònegue, Principat de Liechtenstein, etc.

Pulla (la) regió italiana (no Apúlia, ni *it.* Puglia).

Q

Qatar *cf.* Catar.

Quebec (el) país de Nord-amèrica.

Quimper *cf.* Kemper.

Quirguísia (preferible a *Quirguisistan*) estat de l'Àsia (no Kirghizistan, ni Kirguizistan); gentilici: quirguís -isa.

R

Regne de València denominació històrica del País Valencià; so-
lament en context històric o citació.

Regne Unit o **Reialme Unit** (el) *cf.* Gran Bretanya.

Reims ciutat de França, (no *fr.* Reims).

Rennes *cf.* Roazhon.

Rentería *cf.* Errenderia.

Rif (el) regió i serralada del Marroc; gentilici: rifenc -a.

Rio de Janeiro, O ciutat del Brasil, amb O.

Roazhon capital de la Bretanya (no *fr.* Rennes).

Rodés ciutat d'Occitània (no *fr.* Rodez).

Roine riu d'Occitània (no *oc.* Rose, ni Ròdan).

Ruanda estat de l'Àfrica (no Rwanda); gentilici: ruandès -esa.

S

Sàhara Occidental país de l'Àfrica; gentilici: saharià -ana (no
sahrauí ni saharauí).

Salònica *cf.* Tessalonica.

San Murrezzan ciutat del cantó suís dels Grisons (no *al.* Sankt
Moritz, ni *fr.* Saint Moritz, ni l'híbrid Sant Moritz).

Sant Jaume de Galícia capital de Galícia (no Santiago de Com-
postella, ni Sant Jaume de Compostel·la, ni Compostella).

Sant Joan de Luz ciutat basca (no Sant Joan Lohitzune ni *eu.*

Donibane Lohitzune, ni *fr.* Saint-Jean-de-Luz, ni *es.* San Juan de Luz).

Sant Sebastià ciutat del País Basc (no *eu.* Donosti o Donostia).

Sàsser ciutat de Sardenya (no *it.* Sassari).

Selva (la) comarca nord-oriental de Catalunya.

Sena ciutat d'Itàlia (no pas *it.* Siena); gentilici: senès -esa.

Sèrbia estat d'Europa; gentilici: serb -a (no pas serbi -èrbia).

Sierra Leone estat de l'Àfrica (no Serra Leone ni Serra Lleona).

Sobrarb vila de l'Aragó (no *es.* Sobrarbe).

Sòfia capital de Bulgària (amb accent obert a la o, no Sofia).

Somàlia estat de l'Àfrica; gentilici: somalí -ina, -ins, -ines; també somalià -ana, però no somali.

Stockholm *cf.* Estocolm.

Strasbourg *cf.* Estrasburg.

Suècia estat d'Europa; gentilici: suec -ca.¹⁷⁶

T

Tanganyika territori de l'Àfrica, integrant de Tanzània (no Tanganika ni Tanganica).

Tejo riu d'Espanya i de Portugal (no *es.* Tajo).

Tatgiquistan (el) estat de l'Àsia (no Tadjikistan); gentilici: tatgic -iga.

Tessalonica districte i ciutat de Macedònia (no Tessalònica, ni Salònica); gentilici: tessalonicenc -ca.¹⁷⁷

Tetuan ciutat del Marroc (no Tetuà).

¹⁷⁶. Suècia és una forma pròpia de l'hispano-portuguès (Suecia, Suécia). La grafia Suecia, Svecia?, que apareix en Eiximenis, sembla italianisme (*Svezia*); ara, d'acord amb la majoria de llengües romàniques (*oc.* Suèda, *fr.* Suède, *it.* Svezia, *ro.* Suedia; també *al.* Schweden, *an.* Sweden), la forma més apropiada seria *Suèdia*, gentilici suedès -esa.

¹⁷⁷. En català medieval la forma habitual era Salonic.

Tíbet país de l'Àsia (no Tíbet).

Tirol del Sud part del Tirol sota domini italià (no *it.* Alto Adige).

Toló ciutat d'Occitània (no *oc.* Tolon, ni *fr.* Toulon).

Tolosa ciutat d'Occitània, també dita Tolosa de Llenguadoc (no *fr.* Toulouse); gentilici: tolosenc -a.

Tòquio capital del Japó (no Tokyo, ni Tokio o Tòquio); gentilici: toquiota.

Torí ciutat d'Itàlia (no *it.* Torino, ni *es.* Turín).

Tunis capital de Tunísia (no Tunes, ni *es.* Túnez); gentilici: tunicenc -a (no tunesí, ni tunecí).

Tunísia estat de l'Àfrica (no Tunis); gentilici: tunisià -ana (no tunisenc, ni tunesí o tunecí).¹⁷⁸

Turcmènia (preferible a Turcmenistan), estat de l'Àsia; gentilici: turcmèn -ena.

Txornòbil ciutat d'Ucraïna (no *ru.* Txernòbil).

U

Ucraïna estat d'Europa (no Ucraina, ni Ucrània); gentilici: ucraïnès -esa (no ucranià).

Udín capital del Friül (no Udín, ni *it.* Udine).

Úmbria (l') regió italiana (no Umbria ni Ombria); gentilici: umbre -bra.

Usbèquia (preferible a Usbequistan) estat de l'Àsia (no Uzbekistan); gentilici: usbec -a.

Uvieu capital d'Astúries (no *es.* Oviedo).

V

Valença ciutat occitana (no *fr.* Valence).

València capital del País Valencià (no ha de designar mai, si no

¹⁷⁸. La forma catalana pertinent és Tunissia (amb dues 'ss' i l'accent tònic sobre la segona 'i').

en una citació, la totalitat del País Valencià); gentilici: valencià -ana, que també ho és de País Valencià (valentí -ina té un ús restringit a l'àmbit eclesiàstic).

Vall d'Aran (la) regió occitana associada amb Catalunya (no *oc.* Val d'Aran; tampoc 'comarca' de la Vall d'Aran).

Viella capital de la Vall d'Aran (no *oc.* Vielha; pronúncia: *ca.* /vi'eɫə/, *oc.* /'vjéɫa/).

Vitòria ciutat del País Basc (no *eu.* Gazteiz).

X

Xampanya (la) regió de França; gentilici: xampanyès -esa.

Xang-hai ciutat de la Xina (no Xanghai, ni Xangai).

Xaranta riu i regió parcialment occitana (no *oc.* Charanta, ni *fr.* Charente).

Xicago ciutat dels Estats Units (no *an.* Chicago).

Xina (la) estat de l'Àsia; gentilici: xinès -esa (en cap cas, xino, tampoc Barri Xino).

Xixon ciutat d'Astúries (no *es.* Gijón).

Z

Zimbàbue estat de l'Àfrica (no Zimbabwe); gentilici: zimbabuès -esa.

Zuric ciutat de Suïssa (no Zúric, ni Zurich o Zúrich, ni Zürich); gentilici: zuriquès -esa.

15. NOTÍCIES COMENTADES

De la redacció original de tres notícies, se'n comenten les febleses d'índole diversa que manifesten i se n'ofereix una redacció alternativa acordada als criteris proposats en les pàgines precedents. L'única pretensió és d'il·lustrar més 'perceptiblement' les opcions estilístiques assumides per VilaWeb.

15.1. PRIMERA NOTÍCIA

Redacció original

Avui a la tarda, al Museu d'Història de València s'ha inaugurat l'exposició Imatges i Memòria de Mauthausen, una mostra fotogràfica que vol evocar i il·lustrar l'horror dels que van ser confinats en aquest camp d'extermini durant el règim nazi, segons que ha explicat la regidora de Cultura de l'ajuntament de València, Maria José Alcón. La selecció pretén ser un homenatge als deportats valencians que van patir l'horror dels camps nazis. Alguns dels supervivents, tals com Francisco Batiste, Francisco Aura i Lluís Estany, han presentat avui l'exposició a l'ajuntament i participaran en els actes paral·lels. L'exposició, organitzada en col·laboració amb l'associació Amical de Mauthausen i el ministeri d'Afers Estrangers austríac, neix amb motiu del seixanta aniversari de l'alliberament d'aquest camp de concentració i es completa amb activitats paral·leles, com taules rodones amb supervivents de l'horror nazi, conferències, la presentació del llibre 'Mauthausen des de la perspectiva espanyola' i la projecció, fins al 30 d'octubre, dels documentals 'Nit i boira', 'El comboi dels 927' i 'Mauthausen'.

Comentaris

La redacció d'aquesta notícia revela una certa rutina, amb clixés adoptats acríticament, algunes incongruències, repeticions forçades per una redacció poc travada, com si s'hagués fet a còpia d'afegitons successius.

Ortografia-tipografia

- ‘Museu d’Història de València’: va amb inicials majúscules, però ‘ajuntament de València’ i ‘ministeri d’Afers Estrangers’, que són casos similars, no hi van.
- ‘Ajuntament’: designant un edifici, no ha d’anar amb inicial majúscula.
- El nom de l’exposició ha d’anar entre cometes dobles.
- Els títols del llibre i dels documentaris haurien d’anar amb rodona, no entre cometes.

Lèxic

- ‘mostra’: s’empra com a equivalent de ‘exposició’.
- ‘extermi’: per ‘exterminació’.
- ‘selecció’: s’equipara a ‘mostra’.
- ‘patir’, en el sentit de ‘suportar’, i en règim transitiu, és insòlit en la llengua popular tradicional.
- ‘supervivents, tals com...’: l’expressió ‘tals com’ no és adient, i aplicada a persones no és gaire elegant, perquè no són cap classe d’objecte.
- ‘actes paral·lels’: però no són simultanis, ni similars, sinó complementaris.
- ‘documentals’: ha d’ésser ‘documentaris’.

Morfosintaxi

- ‘aquest camp d’extermini’: en lloc de ‘aquell’, perquè es relaciona amb l’emplaçament del camp, que és ‘llunyà’, en el temps i en l’exposició.
- ‘dels que van ser confinats’: en lloc de ‘dels qui van ser confinats’ (és un relatiu personal).
- ‘seixanta aniversari’: en lloc de ‘seixantè aniversari’.
- ‘fins al 30 d’octubre’: per comptes de ‘fins el 30 d’octubre’ (les dates són indicacions temporals determinades i, per tant, van sense preposició).

Redacció

- repeticions abusives: en un text de poques ratlles, hi llegim ‘camp d’extermini’, ‘camp nazi’, ‘camp de concentració’, ‘l’horror dels... confinats’, ‘deportats... que van patir l’horror’, ‘supervivents de l’horror nazi’ (tres vegades els termes ‘nazi’ i ‘horror’); la notícia es data dues vegades (‘Avui a la tarda, al Museu...’, ‘han presentat avui’).
- introducció circumstancial: la notícia comença, injustificadament, amb una indicació de temps, seguida d’una de lloc: ‘Avui a la tarda’, ‘al Museu d’Història de València’.
- incoherències: l’exposició ‘vol evocar i il·lustrar l’horror dels confinats...’ i, poc després, ‘pretén ser un homenatge als deportats valencians’. (Que hi ha dues finalitats –potser l’una ‘volguda’ i l’altra simplement ‘pretesa’? O que potser n’hi ha una de sola, i no s’ha expressat bé?)
 - l’exposició s’inaugura al Museu d’Història, però els deportats supervivents en fan la presentació a l’Ajun-

tament'. La presentació es fa en un lloc distint de l'exposició?

- al final el text esmenta els 'col·laboradors' organitzatius de l'exposició, però enlloc no diu qui són els organitzadors.

– informació deslligada: l'enunciat d'una exposició inaugurada és seguit del propòsit (més d'un?) que la justifica. En acabat, s'explica que qui l'ha presentada (únicament els supervivents?) també participarà en uns actes complementaris, però aquests actes s'indiquen al final de tot, darrere l'esment dels col·laboradors i de la circumstància que motiva l'exposició.

Redacció alternativa

L'exposició fotogràfica "Imatges i Memòria de Mauthausen" s'ha inaugurat avui a la tarda al Museu d'Història de València, arran del seixantè aniversari de l'alliberament del camp de concentració. Ha estat organitzada pel museu mateix, amb la col·laboració de l'associació Amical de Mauthausen i del Ministeri d'Afers Estrangers austríac. Segons la regidora de Cultura de l'Ajuntament de València, María José Alcón, que l'ha inaugurada, les fotografies exposades volen evocar l'horror a què foren sotmesos els confinats en aquell camp d'exterminació nazi i homenatjar els valencians que hi foren deportats, tot alhora. D'aquests, supervivents com Francisco Batiste, Francisco Aura i Lluís Estany, que han presentat l'exposició, també participaran en els actes complementaris programats: taules rodones amb testimonis encara vius del camp, conferències, la presentació del llibre *Mauthausen des de la perspectiva espanyola* i la projecció, fins el 30 d'octubre, dels documentaris *Nit i boira*, *El comboi dels 927* i *Mauthausen*.

15.2. SEGONA NOTÍCIA

Redacció original

El nombre de morts per càncer a Europa és més baix del que els especialistes havien previst fa uns anys, segons publica un estudi de la revista Anals d'Oncologia realitzat per científics de l'Institut Europeu d'Oncologia (Milà) i de l'Institut Gustave Roussy (França). L'estudi analitza els resultats aconseguits amb el programa Europa Contra el Càncer portat a terme entre 1985 i l'any 2000, i que tenia per objectiu reduir en un 15% el nombre de morts per aquesta malaltia. En aquest període, 940.500 persones han mort a causa del càncer, 92.500 menys de les que havien previst els científics (1,03 milions). L'objectiu s'ha aconseguit en la població masculina però no en la femenina. El control sobre el tabac ha estat fonamental en la disminució del nombre de morts ja que el càncer de pulmó és un dels que provoca més mortalitat. D'aquesta manera, les morts per aquest tipus de càncer han baixat a la UE pel que fa a la població masculina però, malauradament, han augmentat en la població femenina, una xifra que s'associa directament al consum de tabac. Peter Boyle, membre de l'Institut Europeu d'Oncologia de Milà i un dels autors de l'estudi, va afirmar que les activitats de control del tabac 'han contribuït de manera fonamental al descens de mort per càncer' i, per tant, el control del tabac ha de continuar sent una acció prioritària en la lluita contra el càncer.

Comentaris

El relat apareix prou ordenat, però la redacció no és ben lligada, i en alguns punts sembla rutinària i poc concisa. Els conceptes s'hi reiteren, en termes i fórmules innecessàriament diversos ('més baix', 'baixar', 'reduir', 'disminució', 'descens'; 'mort per càncer'). L'efecte de conjunt és de redacció pobre i pesada.

Ortografia-tipografia

- hi manquen comes (després de ‘Oncologia’, ‘Càncer’; també abans de ‘però’, ‘ja que’).

Lèxic

- ús no justificat de ‘realitzar’ (per ‘signat’, ‘escrit’, o bé ‘fet’).
- ús impropï de ‘provoca’ (en lloc de ‘causa’), ‘tipus’ (per ‘mena’), ‘quantitat’.
- ús metafòric abusiu de ‘assignatura’, ací inescament.
- ús superflu, inapropiat, de ‘acció’, per comptes de ‘objectiu’, ‘fita’.

Morfosintaxi

- ‘reduir en un 15%’: hi pertoca ‘reduir d’un 15%’.
- temps verbals inadequats: ‘persones han mort’ (la notícia es del 2004, i els morts en qüestió són del 1985-2000); però, de l’estudi, acabat de publicar, un dels autors ‘va afirmar’, en lloc de ‘ha afirmar’ (o ‘afirma’).
- ‘ja que’: posposat a l’oració principal.
- ‘control sobre el tabac’: per ‘control del...’
- ‘va afirmar que les activitats... han contribuït de manera fonamental al descens de mort per càncer’, citació en estil indirecte, entre cometes, i mala concordança verbal (si de cas, “va afirmar que... havien contribuït”).
- ‘sent’, en lloc de ‘essent’.

Redacció

- paral·lelismes desiguals: un institut es localitza a Milà; un altre, a França; els morts han baixat '*pel que fa a la població masculina*', però han augmentat '*en la femenina*' ('en' contraposat a '*pel que fa a*').
- repeticions innecessàries: cinc vegades apareix la designació 'morts de càncer'; dues vegades es contraposa 'població masculina/femenina'; 'control del tabac'.
- expressions inhàbils: serveixi de botó de mostra 'hi ha més dones que fumen i que ho fan amb més quantitat'.

Redacció alternativa

No hi ha hagut tants morts de càncer com havien anticipat els especialistes, segons un estudi de la revista *Annals d'Oncologia*, signat per membres de l'Institut Europeu d'Oncologia (Milà, Itàlia) i de l'Institut Gustave Roussy (prop de París, França). L'estudi examina els resultats del programa Europa Contra el Càncer, que es va aplicar del 1985 al 2000 amb el propòsit de reduir-ne d'un 15% la mortalitat. Doncs bé, en tots aquests anys es va reduir d'un 22,6% (en termes absoluts: 940.500 morts de càncer en lloc de 1.033 milions, és a dir: 92.500 menys). Els efectes de la campanya van ser notables entre la població masculina, gràcies al control del tabac, que indueix el càncer de pulmó, un dels més mortífers. Ara, entre la població femenina la mortalitat va augmentar, potser perquè a Europa cada dia hi ha més dones que fumen i que fumen més.

Segons Peter Boyle, membre de l'Institut Europeu d'Oncologia i un dels autors de l'estudi, el control del tabac ha contribuït decisivament a reduir la mortalitat per càncer i continua essent, doncs, un objectiu prioritari.

15.3. TERCERA NOTÍCIA

Redacció original

La reunió de ministres d'Afers Estrangers europeus ha acabat en fracàs. Àustria manté la postura de bloqueig respecte de l'entrada a la Unió Europea de Turquia, que s'ha de debatre a partir d'aquesta tarda. Després d'una trobada de més de sis hores, la ministra austríaca, Ursula Plassnik, ha mantingut l'actitud immobilitista respecte del text que ha de servir de pauta per a la negociació. De totes maneres es reprendran les negociacions.

Comentaris

Ve't aquí una mostra de redacció precipitada, amb incongruències de temps i de sentit, servituds lèxiques i alguna de sintàctica. Comptat i debatut, el text consisteix en dos períodes repetitius, però discordants.

Ortografia-tipografia

- ‘Afers Estrangers’: si no es designa cap ministeri concret, les inicials no haurien d'ésser majúscules.

Lèxic

- ‘postura’: es fa servir, impròpiament, en el sentit de ‘posició’, ‘actitud’.
- ‘bloqueig’: mot mal format, en lloc de ‘blocatge’.
- ‘després d'una trobada’: ús impropï de ‘després’, perquè no deu pas ésser ‘després’ de la reunió que la ministra es man-

té adversa a l'entrada de Turquia, sinó 'malgrat' la llarga reunió.

- 'trobada': traducció servil, atès que no denota pas cap coincidència, programada o casual, sinó una reunió.
- 'actitud immobilista': dita d'un text, l'expressió sobta.
- 'pauta': terme emprat, a tort, en el sentit de 'base' o 'criteri'.

Morfosintaxi

- 'acabar en fracàs': en lloc de 'acabar amb un fracàs'.
- 'a partir de': locució impròpia, a més de sobrer, en aquest text.
- 'per a la negociació': estructura calcada que suplanta 'de negociació' ('base de negociació').

Redacció

- poca naturalitat: 'respecte de' és, si més no, una opció artificial en aquest cas, en lloc de 'a' (l'entrada), o 'sobre' (el text); igualment, 'a partir d'aquesta tarda' també sembla artificial (de fet, 'a partir de' hi sobra).
- repeticions: el segon bloc d'aquesta nota és una rèplica quasi literal del primer: 'Àustria manté la postura de bloqueig respecte de l'entrada' de Turquia a la UE; 'la ministra austríaca ha mantingut l'actitud immobilista respecte del text' de la negociació.
- incoherències: en un primer moment el debat (equivalent de 'reunió?') ha de continuar a la tarda; però, després, la negociació s'ha de reprendre 'aquest matí'. (Són una mateixa cosa el debat i la negociació?)

- la reunió 's'ha acabat' amb fracàs, però, si s'ha acabat, com és que el debat o negociació continua (al matí/a la tarda)?

Redacció alternativa

La reunió de ministres d'affers estrangers europeus s'ha acabat sense avenença, sobretot perquè Àustria continua blocant l'entrada de Turquia a la Unió Europea. En efecte, després de més de sis hores de discussió, la ministra austríaca, Ursula Plassnik, no ha cedit gens sobre el text que ha de servir de base de la negociació, que havia de continuar a horabaixa.

TAULA

INTRODUCCIÓ	5
ABREVIATURES	9

PRIMERA PART APUNTS DE PRESENTACIÓ

1. TIPOGRAFIA	13
1.1. SORTS DE LLETRES	13
1.2. ÚS DE LA CURSIVA	13
1.3. PARÀGRAFS I LLISTES.	14
2. ORTOGRAFIA	17
2.1. RECORDATORI GENERAL	17
2.2. SIGNES ORTOGRÀFICS GENÈRICS	18
2.2.1. Apòstrof (')	19
2.2.2. Banda (/)	22
2.2.3. Claudàtors ([...])	24
2.2.4. Cometes ("...", '...')	24
2.2.5. Guió (—)	29
2.2.6. Guió llarg (—)	31
2.2.7. Guionet (-)	31
2.2.8. Parèntesis [...]	34
2.3. SIGNES ORTOGRÀFICS DE PUNTUACIÓ	35
2.3.1. Coma (,)	36
2.3.2. Punt (.)	37
2.3.3. Punt i coma (;)	39
2.3.4. Dos punts (:)	39
2.3.5. Punts suspensius (...)	40
2.3.6. Signes d'admiració i d'interrogació (!, ?)	42

2.4. MAJÚSCULES	43
2.4.1. Amb majúscula	44
2.4.2. Sense majúscula	45
2.4.3. Majúscules i noms propis	47
3. INICIALS I ABREVIACIONS.	51
3.1. INICIALS	51
3.2. ABREVIACIONS	52
3.2.1. Abreviatures	52
3.2.2. Sigles	54
3.2.3. Símbols	56
4. NOMBRES	59
4.1. ESCRIPTURA NUMÈRICA	59
4.2. ESCRIPTURA LITERAL	60
5. DATES I HORES	65
5.1. DATES.	65
5.1.1. Expressió numèrica	65
5.1.2. Expressió literal	66
5.2. HORES	69
5.2.1. Esriptura sexagesimal	69
5.2.2. Esriptura literal	69
5.2.3. Esquema de distribució horària	71
6. NOMS PROPIS	75
6.1. ESCRIPTURA DE NOMS PROPIS: GENERALITATS	76
6.2. ESCRIPTURA DE NOMS PROPIS: PARTICULARITATS	77
6.2.1. Noms propis de persona	77
6.2.2. Noms propis de lloc	78
6.2.3. Noms propis restants	81
6.3. NOMS PROPIS O TÍTOLS?	84
6.3.1. Títols o noms de periòdics	84
6.3.2. Títols en sentit estricte	85
7. GENTILICIS.	87

SEGONA PART

APUNTS DE LLENGUA

8. LÈXIC I MORFOLOGIA	93
8.1. LÈXIC	93
8.1.1. Generalitats	94
8.1.2. Sinonímia abusiva	97
8.2. MORFOLOGIA	98
8.2.1. Morfologia nominal	99
8.2.2. Morfologia verbal	99
8.2.3. El sufix <i>-ejar</i>	101
9. SINTAXI.	105
9.1. QÜESTIONS GENERALS	105
9.1.1. Usos verbals	105
9.1.2. Qüestions de pronoms	113
9.1.3. Tres preposicions: A, AMB, DAVANT, i una locució conjuntiva: JA QUE	117
9.1.4. QUE interrogatiu	119
9.1.5. Determinadors afirmatius en oracions interrogatives i condicionals	120
9.1.6. Aspectes de concordança	121
9.1.7. Expressions temporals: aspectes a tenir en compte	126
9.1.8. Determinació i indeterminació, o el tot i la part	130
9.2. QÜESTIONS PARTICULARS	136
9.2.1. ALTRE, ALTRES	136
9.2.2. EL neutre	139
9.2.3. ELL i SEU	141
9.2.4. El pronom ES	146
9.2.5. ÉSSER	148
9.2.6. ESTAR	150
9.2.7. PER i PER A	155

TERCERA PART

APUNTS DE REDACCIÓ

10. CRITERIS REDACCIONALS	161
10.1. CRITERIS GENERALS	162
10.1.1. Redacció periodística	163
10.1.2. Registre neutre	163
10.1.3. Frases lineals	164
10.1.4. Parts d'una notícia	173
10.1.5. Tractament de la notícia	175
10.1.6. Dades circumstancials	177
10.2. CRITERIS PARTICULARS	179
10.2.1. Construccions verbals, preferides	179
10.2.2. Activació dels pronoms	180
10.2.3. Temps verbals de la notícia	181
10.2.4. Indicacions de datació	183
10.2.5. Citacions: discurs directe i indirecte	183
10.2.6. Ús de referents gratuït	186
10.2.7. Banalització del lèxic	189
10.2.8. Eufemismes i vulgarismes	191
10.2.9. Expressions quantitatives aproximades	191
10.2.10. Llistes	192
10.2.11. Termes enllaçats	193
11. “QÜESTIÓ DE NOMS”	195
11.1. EL NOSTRE PAÍS	197
11.1.1. Els nostres gentilicis	197
11.1.2. El gentilici CATALÀ	198
11.1.3. El terme NACIONAL	199
11.2. COMARQUES, ‘PROVÍNCIES’...	200
11.2.1. Municipalitats, localitats...	200
11.3. GOVERN I PARLAMENT	202
11.4. ALGUNES DENOMINACIONS DE PAÏSOS FORANS	203
11.5. CATALANITZACIÓ IMPROCEDENT	204
11.6. NORMALITAT DENOMINATIVA	204
11.7. DISCURS EQUIVALENT	205

12. CARTELLERA I VILAWEB TV.	207
12.1. CARTELLERA DE CINEMA	207
12.1.1. Fitxes d'estrenes	207
12.1.2. Particularitats	208
12.1.3. Fitxes de mostra	211
12.2. VILAWEB TV.	212
12.2.1. Expressió informativa oral	213
12.2.2. Criteris d'elocució bàsics	214
12.2.3. Peus, rètols, subtítols	216
13. ABUSOS, DUBTES, IMPROPIETATS.	217
14. TOPÒNIMS I GENTILICIS	247
15. NOTÍCIES COMENTADES	265
15.1. PRIMERA NOTÍCIA	265
15.2. SEGONA NOTÍCIA	269
15.3. TERCERA NOTÍCIA	272

Aquest llibre s'ha acabat d'imprimir el 27 d'octubre de 2020,
aniversari de la declaració d'independència de Catalunya
i l'any de celebració dels
25 anys de VilaWeb,
el primer diari
digital en
català.

